

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“บทบาทของสถาบันในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ
ต่างประเทศ: กรณีศึกษาบทบาทของ JICA ในกระบวนการให้
ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นแก่ประเทศกำลังพัฒนาในช่วงหลัง
สงครามเย็น”

โดย

นางทรายแก้ว ทิพากร และคณะ

มกราคม 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“บทบาทของสถาบันในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ
ต่างประเทศ: กรณีศึกษาบทบาทของ JICA ในกระบวนการให้
ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นแก่ประเทศกำลังพัฒนาในช่วงหลัง
สงครามเย็น”

คณะผู้วิจัย

นางทรายแก้ว ทิพากร	สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
นายธีระพล เกรียงพันธุ์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ชุดโครงการ “การให้ความช่วยเหลือต่างประเทศและนโยบายต่างประเทศไทย”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่นมีลักษณะเด่นต่างจากความช่วยเหลือจากผู้ให้รายอื่นดังนี้คือ

1. เป็นการให้ตามคำขอของประเทศผู้รับ
2. เป็นการให้ที่มีสัดส่วนของเงินกู้มากกว่าการให้เปล่า
3. ให้ความสำคัญต่อประเทศในภูมิภาคเอเชีย
4. เป็นการให้ในรูปสินค้ามากกว่าการให้เป็นตัวเงิน
5. เป็นการให้แบบทวิภาคีมากกว่าพหุภาคี

ในเดือนตุลาคม 2008 JICA หน่วยงานปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นได้รวบรวมกิจการของ JBIC ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้กระทรวงการคลัง เป็นหน่วยงานปฏิบัติในการให้เงินกู้เข้าไว้ด้วยกัน โดย JICA ใหม่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ การปรับตัวในทศวรรษ 2000 อันได้แก่ การแก้ไข ODA Charter และการควบรวม JBIC เข้ากับ JICA ให้อยู่ภายใต้กระทรวงการต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าทิศทางที่ ODA ของญี่ปุ่นอาจจะมุ่งออกไปสู่การใช้ ODA เพื่อประโยชน์ทางด้านการต่างประเทศมากขึ้น

ส่วนที่สำคัญในกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่นคือกระบวนการแปรนโยบายมาสู่การปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆทั้งรัฐบาลและภาคเอกชน โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบการประสานงานในจุดนี้คือ International Cooperation Bureau (ICB) ภายใต้กระทรวงการต่างประเทศ ICB เป็นผู้จัดทำ Country Assistance Program ซึ่งเป็นรายงานเกี่ยวกับประเทศผู้รับต่างๆ ใช้สำหรับการประกอบการพิจารณาโครงการความช่วยเหลือต่างๆ นอกจากนี้ ICB ยังเป็นผู้ดำเนินการในขั้นตอนการพิจารณาโครงการโดยเป็นผู้พิจารณาเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมพิจารณา

นอกจาก ICB แล้ว ความเข้มแข็งของภาคธุรกิจ และองค์กรอิสระอื่นๆภายใต้กระทรวง METI ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐบาลกับภาคธุรกิจ เช่น JODC และ JETRO ยังเป็นช่องทางที่ภาคธุรกิจจะสามารถเสนอทั้ง feedback และความต้องการของตนให้รัฐบาลได้รับทราบเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างรัฐบาลกับภาคธุรกิจในการใช้ ODA ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่สำหรับชาวญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่จัดการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศมานาน โดยเริ่มจากการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นการให้จากรัฐบาลต่อรัฐบาล ข้อดีที่ทำให้การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่นเป็นกระบวนการที่น่าศึกษา เนื่องจากญี่ปุ่นสามารถปรับใช้เครื่องมือนี้ได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ทั้งด้านการต่างประเทศและด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาพบว่า JICA (Japan International Cooperation Agency) ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติก่อตั้งขึ้นในปี 1974 ได้รับการปฏิรูปและปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพและขยายบทบาทขึ้นเรื่อยๆ โดยล่าสุดได้รวมภารกิจการให้เงินกู้ของ JBIC เข้าไว้ด้วยกัน ทำให้ปัจจุบัน JICA มีความรับผิดชอบทั้งในส่วนของการให้ความร่วมมือทางวิชาการ ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า และการให้เงินกู้ ในด้านการบริหารงานในปัจจุบัน JICA เป็นองค์กรอิสระอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ ดำเนินการภายใต้ Mid – term objective JICA ใหม่เป็นองค์กรให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศแบบทวิภาคีที่ใหญ่ที่สุดในโลก

อย่างไรก็ตามจุดเด่นของการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น อยู่ที่การกำหนดนโยบาย และการแปรนโยบายออกเป็นโครงการต่างๆ ในทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถประมวลความต้องการและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาพิจารณาเพื่อให้โครงการความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นประโยชน์ต่อชาวญี่ปุ่นได้อย่างเต็มที่ ขั้นตอนนี้มีกระบวนการทั้งจากความสัมพันธ์ส่วนตัว และจากการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาควบคู่กับพัฒนาการทางการเมืองและการปกครองที่ประสานความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมือง ข้าราชการ และฝ่ายธุรกิจ เข้าไว้ด้วยกัน

Abstract

Japan is a country with long experience of foreign aid provision which has begun as war reparation. Mainly Japanese foreign aid is given from donor's government to government of the recipient country. The reason that Japanese foreign aid provision should be studied is that Japan is able to successfully use foreign aid to serve its foreign and economic development policies.

This study found that JICA (Japan International Cooperation Agency), which was established in 1974, was only one among other operating organizations dealing with foreign aid provision. It has been reformed along with Japanese aid provision scheme in order to expand JICA's role and for the aid process to become more effective. As of October 2008, a part of JBIC was merged into JICA. As a result, the new JICA is now responsible of all 3 main types of Japanese aid; technical cooperation, grant aid and yen loans. It has become an independent administrative organization, working in accordance with Mid – term objectives and plan. The new JICA the biggest bilateral aid provision organization.

However the most interesting part of Japan's aid provision lies in the policy formulation and the process that transcribe the policy into implementation .It allows responses, demands and needs of all parties involved to be considered in order that Japanese people and business will benefit the most each aid project. The process was developed along with the development of Japan's government and politics that nurtured strong relationship between business, politics and bureaucracy. Beside personal relationship, state mechanisms, such as, JETRO and JODC, are created to link business and government together.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร(Executive Summary)	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น	1
ประเภทของการให้ความช่วยเหลือ	1
ปรัชญาของการให้ ODA	6
ที่มาของการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น	7
การใช้ ODA เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ	8
บทที่ 2 หน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ	14
พัฒนาการของหน่วยงานที่รับผิดชอบ	14
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	18
นโยบายของการควมรวม JBIC กับ JICA	21
บทที่ 3 การกำหนดนโยบาย	23
กรอบของการกำหนดนโยบาย	23
กระบวนการดำเนินงานในส่วนการกำหนดนโยบาย	23
ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกิจกับกระบวนการให้ความช่วยเหลือ	26
บทที่ 4 สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA)	32
การปรับองค์กรใหม่ของ JICA	32
การดำเนินงานของ JICA ใหม่	32
วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ของ JICA ใหม่	35
โครงสร้างองค์กร JICA	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การบริหารงบประมาณ	40
ที่มาของงบประมาณ	41
การจัดสรรงบประมาณ	43
การบริหารงานบุคคล	45
การประเมินผล	48
การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์จากการให้ความช่วยเหลือ	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	57
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับ	90
รายงานการเงิน	

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 ประเภทต่าง ๆ ของความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น	2
แผนภาพที่ 2 เปรียบเทียบปริมาณ ODA ของญี่ปุ่นกับประเทศผู้ให้รายอื่น	3
แผนภาพที่ 3 เปรียบเทียบปริมาณของการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของประเทศต่างๆ	4
แผนภาพที่ 4 สัดส่วนของการให้ ODA ของญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละของรายได้ประชาชาติ	4
แผนภาพที่ 5 สัดส่วนการให้ ODA ต่อหัวของประชากรของประเทศผู้ให้	5
แผนภาพที่ 6 เปรียบเทียบสัดส่วนของการให้กับการให้เปล่าของ ODA ญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี 2001 - 2008	5
แผนภาพที่ 7 พัฒนาการการให้ ODA ของญี่ปุ่น โดย	8
แผนภาพที่ 8 พัฒนาการของหน่วยงานที่ดูแลการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น	16
แผนภาพที่ 9 การควบรวมกิจการของ JICA และ JBIC เข้าไว้ด้วยกัน	17
แผนภาพที่ 10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนการกำหนดนโยบาย	18
แผนภาพที่ 11 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กระทรวงการต่างประเทศ	20
แผนภาพที่ 12 ความสัมพันธ์ของหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานนโยบายไปปฏิบัติ	25
แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนการดำเนินงานอนุมัติโครงการความช่วยเหลือ	33
แผนภาพที่ 14 โครงสร้างองค์กรของ JICA	38
แผนภาพที่ 15 แหล่งที่มาและประเภทของงบประมาณของ JICA	41
แผนภาพที่ 16 งบประมาณประจำปี 2007-2008	44
แผนภาพที่ 17 ระบบของการประเมินผล	49

บทที่ 1

การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น

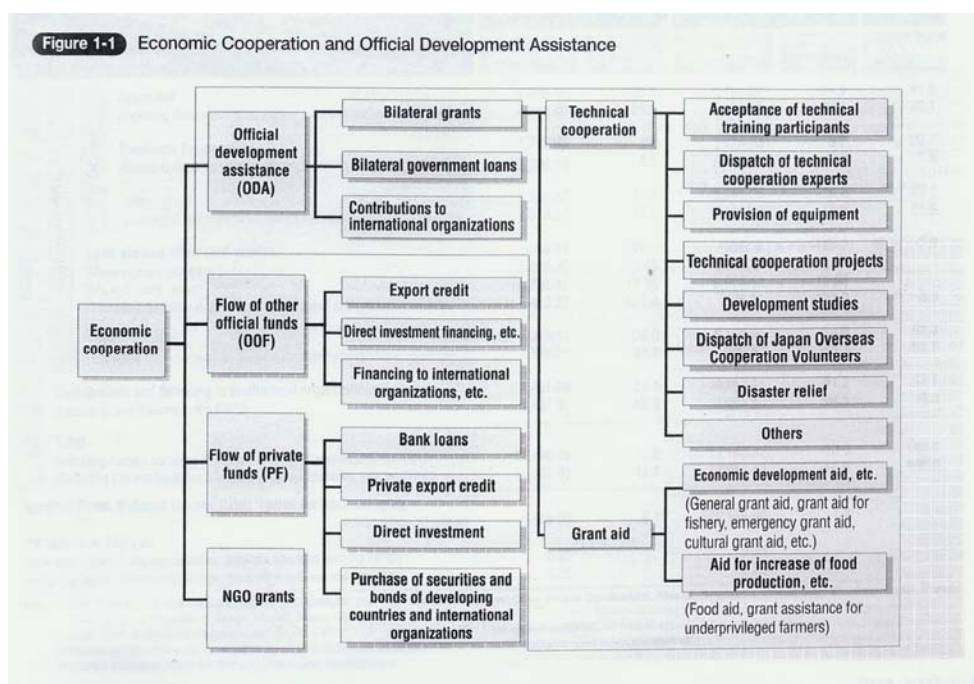
ประเทศญี่ปุ่นเป็นเกาะอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่นของประเทศอื่น ประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่นมาตั้งแต่ในสมัยประวัติศาสตร์เพราะพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและทำการเพาะปลูกมีอยู่อย่างจำกัด ญี่ปุ่นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจากภายนอกประเทศ ประเด็นนี้จึงเป็นความรู้สึกไม่มั่นคงของญี่ปุ่น หากไม่สามารถมีหลักประกันได้ว่าจะสามารถจัดหาแหล่งทรัพยากรที่สำคัญได้ การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่นจึงเป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะรับประกันการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ

ในอีกประการหนึ่ง ญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญสันติภาพ ไม่มีกองทหารไว้เพื่อรุกราน แต่มีกองกำลังป้องกันตนเองที่มีขอบเขตการปฏิบัติการที่จำกัด ในขณะที่ญี่ปุ่นต้องมีความสัมพันธ์กับเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น มีฐานะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ผลประโยชน์ทางการค้าการลงทุนของญี่ปุ่นผูกพันกับความสงบเรียบร้อยในภูมิภาคต่างๆ ของโลกมากขึ้น แต่เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างประเทศเกิดขึ้น ญี่ปุ่นกลับไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขความขัดแย้งนั้นเลย เช่นประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ของโลก อีกทั้งญี่ปุ่นยังไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นสมาชิกถาวรประเทศหนึ่งของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nation Security Council) ซึ่งเป็นเวทีสำหรับกลุ่มผู้นำของโลก พลังอำนาจที่ญี่ปุ่นจะใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับโลก ร่วมรับผิดชอบในกิจการของโลก เพื่อที่จะก้าวขึ้นสู่การเป็นมหาอำนาจอย่างแท้จริงคือการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกันของโลกที่ไม่ใช่ปัญหาด้านความมั่นคง เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ และการปกป้องสิ่งแวดล้อม

ประเภทของการให้ความช่วยเหลือ

สำหรับญี่ปุ่น รัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) บริษัทห้างร้านต่างๆ ล้วนมีกิจกรรมที่เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศกำลังพัฒนา แต่ในส่วนของรัฐบาล การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศแบ่งได้อย่างกว้างๆ เป็น 2 ประเภท คือ การให้ความช่วยเหลือแบบทวิภาคี ซึ่งก็คือการที่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศผู้รับโดยตรง และการให้ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือผ่านองค์การระหว่างประเทศ

แผนภาพ 1 แสดงประเภทต่าง ๆ ของความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น

ที่มา : Japan International Cooperation Agency Annual Report 2007

แผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศซึ่งญี่ปุ่นเรียกว่าเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจนั้น มีหลากหลายประเภท ดำเนินการโดยทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในรูปของการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance) มีทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี แบบพหุภาคีเป็นการบริจาคให้แก่องค์การระหว่างประเทศต่างๆ ส่วนของการให้ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีมักจะเกิดขึ้นในรูปเงินทุนและเทคโนโลยี ประกอบด้วย

1) ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (grant aid) เป็นโครงการพัฒนาที่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือเมื่อประเทศผู้รับเป็นผู้เสนอขอความช่วยเหลือ

2) เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ (Yen loan) เป็นการให้เงินกู้แก่โครงการพัฒนา ซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินกู้จากแหล่งอื่น มีระยะปลอดหนี้ และระยะผ่อนชำระนานกว่า

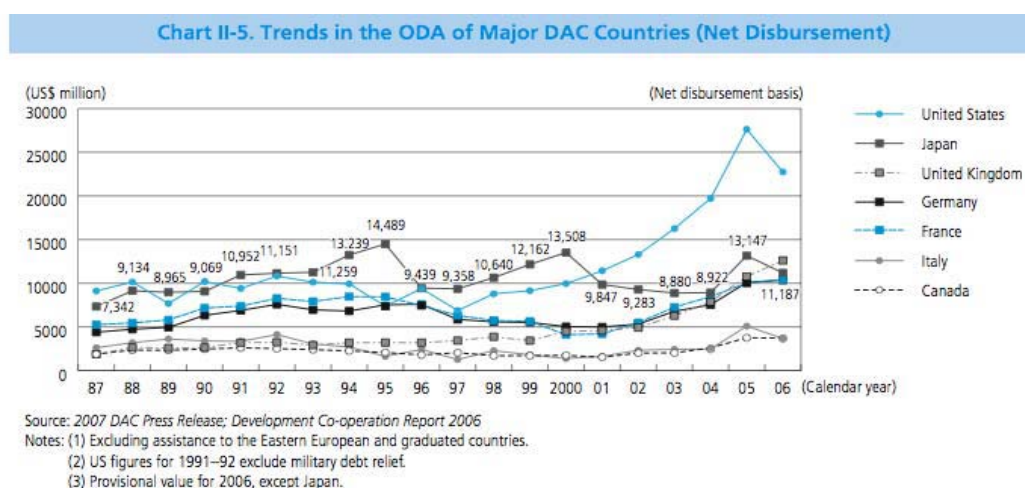
3) ความร่วมมือทางวิชาการ (technical cooperation) คือการส่งผู้เชี่ยวชาญจากญี่ปุ่นไปเป็นที่ปรึกษาในโครงการพัฒนาต่างๆ ซึ่งมักควบคู่ไปกับโครงการเงินให้เปล่าหรือเงินกู้

นอกจาก ODA ยังมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น Other Official Flow (OOF) ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ไม่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเป็นเป้าหมายหลัก หรือมีสัดส่วนของการให้เปล่าน้อยกว่าร้อยละ 25 และ Official Aid (OA) ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่อยู่ในส่วนที่ 2 ของรายชื่อผู้รับของ DAC

ส่วนของเอกชน การให้ความช่วยเหลือเรียกว่า Private Fund (PF) ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากภาคเอกชน เช่น ธนาคารต่างๆ และไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาประเทศของผู้รับโดยตรง

รัฐบาลญี่ปุ่นยังมีการให้ความช่วยเหลือผ่านทางองค์กร NGOs ต่างๆ ของญี่ปุ่น ซึ่งอาจสามารถเข้าถึงสังคมของประเทศผู้รับได้ง่ายกว่าการดำเนินงานโดยรัฐบาล โดยรัฐบาลญี่ปุ่นก็จะมีกลไกต่างหากที่จะให้ NGOs เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ

แผนภาพที่ 2 เปรียบเทียบปริมาณ ODA ของญี่ปุ่นกับประเทศผู้ให้รายอื่น

ที่มา : กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น

<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/white/2007/ODA2007/html/zuhyo/index.htm>

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศมากที่สุดมาตั้งแต่ปี 1991 ก่อนที่จะถูกแซงหน้าไปโดยสหรัฐฯ ในปี 2001 แต่สัดส่วนของการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นก็ยังนับว่ามีปริมาณมากกว่าประเทศผู้ให้รายอื่นๆ

แผนภาพที่ 3 เปรียบเทียบปริมาณของการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของประเทศต่างๆ

Chart IV-31. Grant Share of ODA in DAC Countries

(Commitments, average of two years, unit: %)

Country ^(*)	Rank	2005/2006	Rank	2004/2005
Ireland	1	100.0	1	100.0
Austria	1	100.0	1	100.0
Netherlands	1	100.0	1	100.0
Canada	1	100.0	1	100.0
Greece	1	100.0	1	100.0
New Zealand	1	100.0	1	100.0
Luxembourg	1	100.0	1	100.0
United States	8	99.9	9	99.9
Sweden	9	99.7	10	99.8
Australia	10	99.4	1	100.0
Denmark	11	99.2	14	98.3
Finland	12	98.6	11	98.9
Switzerland	13	98.2	12	98.6
Belgium	14	98.1	12	98.6
United Kingdom	15	95.7	16	95.7
Portugal	16	94.5	15	96.7
Italy	17	87.9	17	91.8
Spain	17	87.9	19	85.1
France	19	86.9	18	86.3
Norway	20	86.3	20	83.8
Germany	21	82.4	21	82.6
Japan	22	54.1	22	54.1
DAC average		89.4		89.0

Sources: DAC Development Co-operation Report 2007

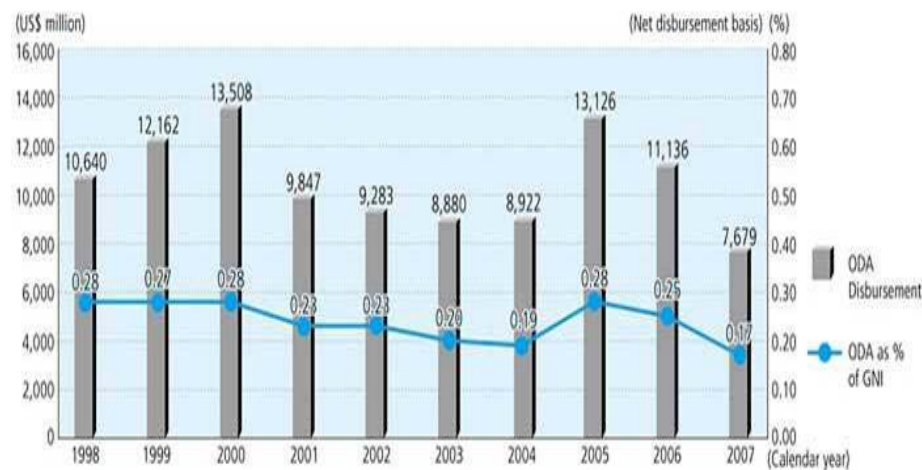
Note: (*) 1) Countries are placed in descending order of their grant share of ODA in 2005/2006 average.

(2) Excluding debt relief.

ที่มา : DAC Development Co-operation Report 2007

แผนภาพที่ 4 สัดส่วนของการให้ ODA ของญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละของรายได้ประชาชาติ

Chart III-9. Trends in Japan's ODA and as Percent of GNI

Notes: (1) Up until 1998 the figures show ODA Disbursements as percent of GNP, from 1999 onward they show it as percent of GNI.

(2) Excluding assistance to Eastern Europe and graduated countries.

ที่มา : DAC Press Release 2008; Development Co-operation Report 2007

แผนภาพที่ 5 สัดส่วนการให้ ODA ต่อหัวของประชากรของประเทศผู้ให้

Chart IV-30. Per Capita ODA in DAC Countries

(Unit: US\$)

Country ^(*)	Rank	2006	Rank	2005
Luxembourg	1	632.0	2	569.8
Norway	2	631.2	1	600.4
Sweden	3	434.1	4	371.5
Denmark	4	410.3	3	388.4
Netherlands	5	333.2	5	313.0
Ireland	6	241.0	9	179.7
Switzerland	7	219.5	6	237.8
United Kingdom	8	207.0	10	179.5
Belgium	9	187.6	8	188.2
Austria	10	181.0	7	191.2
France	11	167.2	12	165.1
Finland	12	158.6	11	171.5
Germany	13	126.6	13	122.2
Canada	14	112.6	14	116.0
Australia	15	103.5	18	82.6
Japan	16	87.2	15	102.9
Spain	17	85.3	19	69.9
United States	18	78.6	16	94.2
New Zealand	19	62.0	20	66.9
Italy	20	62.0	17	87.0
Portugal	21	38.3	21	36.5
Greece	22	38.2	22	34.6
DAC total		117.7		121.9

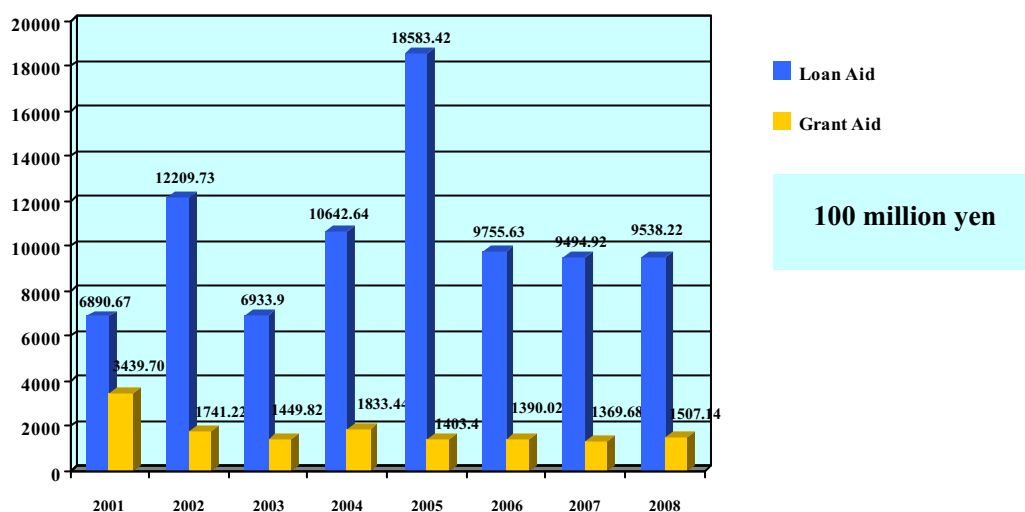
Sources: DAC Development Co-operation Report 2007

Note: (*) Countries are placed in descending order of their per capita ODA in 2006.

ที่มา : DAC Development Co-operation Report 2007

แม้ว่าญี่ปุ่นจะมีปริมาณการให้ความช่วยเหลือสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก แต่สัดส่วนของโครงการให้เปล่ากลับมีลำดับที่ 22 เมื่อเทียบร้อยละปริมาณของการให้ความช่วยเหลือต่อรายได้ประชาชาติของญี่ปุ่นก็อยู่ในเกณฑ์เพียง 0.17 ในปี 2007 และคิดเป็นลำดับที่ 16 ของโลกเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของ ODA ต่อหัวของประชากรญี่ปุ่น

แผนภาพที่ 6 เปรียบเทียบสัดส่วนของการให้กับการให้เปล่าของ ODA ญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี 2001 - 2008

ที่มา : รวบรวมจาก List of Exchange of Notes ตั้งแต่ปี 2001- 2008 กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น

สัดส่วนของ loan และ grant ที่ต่างกันมากเช่นนี้เนื่องจากโครงการที่ให้เงินกู้เป็นโครงการประเภทก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ซึ่งแม้จะมีจำนวนโครงการน้อย แต่จำนวนเงินสูง ส่วนโครงการประเภทเงินให้เปล่าแม้จะมีจำนวนโครงการมากกว่า แต่เมื่อรวมจำนวนเข้าด้วยกันก็ยังมีสัดส่วนต่ำกว่าเงินกู้ จุดนี้เป็นลักษณะเด่นที่ญี่ปุ่นมีความแตกต่างจากผู้ให้ประเทศอื่นๆ คือเน้นการให้วัสดุ (hardware) ซึ่งสามารถใช้เพื่อการพัฒนาโดยเชื่อว่า การพัฒนานั้นจะกระจายออกไปสู่ส่วนอื่นๆ ของสังคม เป็นการแก้ปัญหาความยากจนในที่สุด แต่ประเทศอื่นจะเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากจนโดยตรง เช่น การสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการสนับสนุนสาธารณสุขมูลฐาน

ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือผ่านองค์กรระหว่างประเทศ และองค์การการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) และหน่วยงานของสหประชาชาติ เช่น UNDP, UNESCO, UNICEF

ปรัชญาของการให้ ODA

เนื่องจาก ODA ของญี่ปุ่นเริ่มต้นจากการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม ในระยะแรกจนถึงปี 1991 จึงไม่ได้มีการประกาศถึงปรัชญาอย่างเป็นทางการ และมีลักษณะเป็นการให้ตามการร้องขอของประเทศผู้รับ แต่ได้ถูกกล่าวถึงในรายงานประจำปีของกรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกระทรวงการต่างประเทศว่า 1) ข้อคำนึงด้านมนุษยธรรม 2) ส่งเสริมการพึ่งพาอาศัยกันและกัน และ 3) หลักการช่วยเหลือตนเองของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ¹

ในเดือนเมษายน 1991 นายกรัฐมนตรีโตชิเกะ โคฟูได้ประกาศปรัชญาของการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาปรากฏอยู่ในหลักการ ODA (ODA Charter) ในปี 1992 ได้แก่

1. การดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมควรได้รับการดำเนินการควบคู่กันไปด้วย
2. ควรหลีกเลี่ยงการให้ ODA เพื่อเป้าหมายทางการทหาร หรือเพื่อนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ
3. ควรให้ความสนใจอย่างเต็มที่ต่อค่าใช้จ่ายทางการทหาร และการพัฒนาและผลิตอาวุธทำลายล้างสูงและจรวด การนำเข้าและส่งออกอาวุธของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ทั้งนี้เพื่อสร้างไว้และส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และจากมุมมองของประเทศกำลังพัฒนานั้น ควรจะจัดลำดับความสำคัญโดยจัดสรรงบประมาณให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

¹ ประเสริฐ จิตติวัฒนพงษ์ “ทิศทางการใหม่ ความช่วยเหลือต่างประเทศญี่ปุ่น” เอกสารเสนอในงานสัมมนาระดับชาติเรื่อง บทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจญี่ปุ่นในการพัฒนาชนบทภาคใต้ จัดโดย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

4. ควรให้ความสนใจอย่างเต็มที่ในการส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย การนำระบบเศรษฐกิจแบบตลาดมาใช้ และสถานการณ์ที่รับรองอิสรภาพและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในประเทศผู้รับ

ปรัชญาของการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ยังคงปรากฏอยู่ในคำประกาศหลักการ ODA ที่ได้รับการปรับปรุงล่าสุดในปี 2003

ปรัชญาของการให้ ODA สะท้อนให้เห็นเจตนาของญี่ปุ่นที่จะไม่สนับสนุนการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ ให้ความสำคัญต่อการที่รัฐบาลของประเทศผู้รับจะเอาใจใส่ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนให้มาก และความต้องการที่จะเข้ามีส่วนร่วมในเวทีระหว่างประเทศในฐานะประเทศที่ปกป้องจริยธรรมอันดีงามของสังคมมนุษย์ เช่น การปกป้องสิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย

ที่มาของการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น

การให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่นเริ่มต้นจากการให้ค่าปฏิกรรมสงคราม หลังจากญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาสันติภาพซานฟรานซิสโกในปี 1952 ญี่ปุ่นพ้นจากการดูแลของฝ่ายพันธมิตร และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ประเทศที่ญี่ปุ่นไปสร้างเดือดร้อนไว้ในระหว่างสงคราม ซึ่งมีจำนวนถึง 13 ประเทศ (แต่ก็ไม่ใช้การชดใช้ต่อความเสียหายในสงครามทั้งหมด สำหรับบางประเทศ ญี่ปุ่นชดเชยให้กับความเสียหายบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสงคราม เช่น ประเทศไทย) ซึ่งมีการดำเนินงานตั้งแต่ปี 1954 และสิ้นสุดในปี 1977 เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้นถึง 2 พันล้านเหรียญสหรัฐ² ญี่ปุ่นเริ่มเจรจาทำข้อตกลงกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกี่ยวกับจำนวนและการชำระค่าปฏิกรรมสงครามกับพม่าเป็นประเทศแรก ในปี 1954 ต่อมาได้ทำข้อตกลงกับฟิลิปปินส์ในปี 1956 อินโดนีเซีย - 1958 และเวียดนามใต้ในปี 1960 นอกจากนี้ยังมีการทำข้อตกลงคล้ายการชำระค่าปฏิกรรมสงครามกับประเทศกัมพูชา (1959) ลาว (1959) ไทย (1962) เกาหลีใต้ (1965) พม่า (1965) สิงคโปร์ (1968) และมาเลเซีย (1968)³ นอกจากนี้จากการเรียกร้องของนานาประเทศ ในปี 1954 ญี่ปุ่นยังเข้าร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาของโคลอมโบ แพลน (Colombo Plan for Cooperative Economic and Social Development in Asia and the Pacific) โดยญี่ปุ่นให้การสนับสนุนด้วยการส่งผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในโครงการความร่วมมือทางวิชาการ

กระบวนการดำเนินงานชำระค่าปฏิกรรมสงครามได้พัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อดูแลกิจการนี้โดยเฉพาะ ทั้งยังได้พัฒนาจนไปถึงการเป็นความร่วมมือทาง

² Carol Lancaster, **FOREIGN AID Diplomacy, development, domestic Politics** The University of Chicago Press (Chicago and London : 2007) p.112

³ Keiko Hirata, **Civil Society in Japan**. Palgrave Macmillan (New York, 2002) p.166

เศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ ด้วยที่เรียกว่า ODA เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเอง Sukehiro Hasekawa กล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นว่าได้ถูกขยายขอบเขตออกเพื่อให้ปกป้องผลประโยชน์ของญี่ปุ่น 2 ประการ การพัฒนาประเทศ และการนำประเทศไปสู่แนวทางในเวทีระหว่างประเทศ⁴

การใช้ ODA เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ

กระบวนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของญี่ปุ่นได้พัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของโลกและของญี่ปุ่น ในฐานะที่เป็นประเทศเล็กๆที่ไม่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร ญี่ปุ่นเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นโอกาสได้อย่างเหมาะสม

การใช้ ODA เพื่อตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์ของชาตินี้ Keiko Hirata ได้สรุปให้เข้าใจได้ง่ายในตารางด้านล่าง แต่หนังสือของ Hirata ได้ศึกษา ODA ไว้ถึงปี 2002 เท่านั้น

แผนภาพที่ 7 Keiko Hirata ที่ได้กล่าวถึงการให้ ODA ของญี่ปุ่นโดยมีพัฒนาการแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้

	ลักษณะของความช่วยเหลือ	สถานการณ์ในเวทีโลกและในญี่ปุ่น	จุดประสงค์ของการให้ความช่วยเหลือ
ช่วงที่ 1 ทศวรรษ 1950 – กลางทศวรรษ 1970	1.การชดเชยค่าปฏิกรรมสงคราม 2.เป็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมการลงทุนและการค้าในเอเชีย 3.การทูตเพื่อจัดหาทรัพยากร	1.ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง 2.นโยบายเพิ่มรายได้เป็นสองเท่าของรัฐบาล 3.วิกฤตการณ์น้ำมัน	1.จุดประสงค์หลักทางด้านเศรษฐกิจ 2.เน้นการให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐาน
ช่วงที่ 2 กลางทศวรรษ 1970 – ปลายทศวรรษ 1980	1.ลัทธิฟูกุฉะและการเพิ่ม ODA อย่างรวดเร็ว 2.ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ 3.ความช่วยเหลือย้อนกลับไปสู่ผู้รับเงินกู้	1.สหรัฐถอนตัวออกจากเวียดนาม และญี่ปุ่นกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ 2.ความตึงเครียดจากสงครามเย็นเพิ่มสูงขึ้น 3.เกิดปัญหาหนี้สินในประเทศกำลังพัฒนา	1.ยังคงเน้นเป้าหมายทางเศรษฐกิจ แต่เพิ่มจุดมุ่งหมายทางการเมือง 2.ยังคงเน้นโครงการประเภทโครงสร้างพื้นฐาน แต่เพิ่มการช่วยเหลือประเภทอื่นมากขึ้น

⁴ Sukehiro Hasekawa. Japanese Foreign Aid: Policy and Practice อ้างถึงใน Katsuhiko Mori. The Political Economy of Japanese Official Development Assistance p.25

	ลักษณะของความช่วยเหลือ	สถานการณ์ในเวทีโลกและในญี่ปุ่น	จุดประสงค์ของการให้ความช่วยเหลือ
ช่วงที่ 3 ปลายทศวรรษ 1980 ถึงปัจจุบัน (2002)	1.เน้นระบบประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเป็นตัวนำ 2.ใช้ ODA เป็นเครื่องมือในความร่วมมือกับ UN ในการรักษาสันติภาพ 3.เน้นการให้ความช่วยเหลือแบบ soft aid 4.เน้นประเทศด้อยพัฒนา 5.Miyazawa Plan 6.ความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเริ่มลดน้อยลง	1.สิ้นสุดสงครามเย็น และการล่มสลายของโซเวียตรัสเซีย 2.เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคมากขึ้น 3.เกิดปัญหาร่วมกันของโลก และมีการเคลื่อนไหวให้ญี่ปุ่นปฏิรูปการให้ ODA 4.ปัญหาความยากจนในประเทศด้อยพัฒนารุนแรงขึ้น 5.ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจในญี่ปุ่นและเอเชีย 6.ปัญหาทางการเงินของญี่ปุ่น	1.เป้าประสงค์เน้นการเมืองมากขึ้น และลดเป้าหมายทางเศรษฐกิจลง 2.ลดการให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพิ่มความช่วยเหลือในระดับรากหญ้า

ที่มา Keiko Hirata, *Civil Society in Japan*. p.165.

จนถึงปัจจุบันนี้ (ค.ศ.2009) พัฒนาการของการให้ความช่วยเหลือ ODA ของญี่ปุ่นสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ใน 4 ช่วง ช่วงแรกตั้งแต่ปี 1954-1976 ซึ่งเป็นช่วงของการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม เศรษฐกิจของญี่ปุ่นทรุดโทรมจากการทำสงคราม นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นพึ่งพาสหรัฐฯ ทั้งในด้านตลาดสำหรับสินค้าและในเรื่องของความมั่นคง สหรัฐฯผลักดันให้ญี่ปุ่นสานสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเอเชียทั้งด้วยการค้า การลงทุน และการให้ความช่วยเหลือภายในประเทศแนวความคิดของนายกรัฐมนตรีโยชิเดะ ชิงรุ ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ญี่ปุ่นพึ่งพิงการป้องกันทางทหารจากสหรัฐฯ ในขณะที่ญี่ปุ่นมุ่งหาตลาดสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมในต่างประเทศ และหาแหล่งวัตถุดิบจากต่างประเทศเช่นกัน รัฐบาลญี่ปุ่นอำนวยความสะดวกให้แก่การไหลเวียนของเงินทุนและสินค้า ทั้งของรัฐบาลและเอกชนระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศกำลังพัฒนา โดยเรียกว่ากิจกรรมนี้เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็หมายถึง ODA รัฐบาลของนายอิคะเดะ (Ikeda Hayato) ก็สอดคล้องกันกับนโยบายเดิม คือการเพิ่มรายได้เป็น 2 เท่า (income-doubling plan) เป็นนโยบายที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมหนักของญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลยังเร่งการให้ ODA เพื่อส่งเสริมการหาตลาดให้อุตสาหกรรมเหล่านี้

ในปี 1973 เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน รัฐบาลญี่ปุ่นหันมาให้ความสนใจกับประเทศ OPEC แทนที่ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ผ่านสหประชาชาติ เพิ่มการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มประเทศอาหรับ ซึ่งทำให้สัดส่วนของความช่วยเหลือที่ให้แก่เอเชียลดลงไป

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงแรกนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นมีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ ใช้ ODA เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ ทั้งแสวงหาตลาดและเพิ่มความมั่นคงในแหล่งทรัพยากร

ช่วงที่ 2 ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 จนถึงต้นทศวรรษ 1990 การชำระค่าปฏิกรรมสงครามงวดสุดท้ายสิ้นสุดลงที่ฟิลิปปินส์ เศรษฐกิจของญี่ปุ่นขยายตัวและมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจโลกมากขึ้น สถานการณ์ในเอเชียเปลี่ยนไป สหรัฐถอนตัวออกจากเวียดนาม ทำให้เกิดสุญญากาศแห่งอำนาจขึ้นในภูมิภาค เวียดนามจัดตั้งรัฐบาลของประเทศกัมพูชาขึ้น โซเวียตเสียบุกเข้าไปในอัฟกานิสถาน ทำให้เกิดความตึงเครียด สงครามเย็นที่เริ่มคลี่คลายลงกลับรุนแรงขึ้นมาใหม่ ความไม่เท่าเทียมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดวิกฤตินี้ขึ้นขึ้นในประเทศโลกที่สาม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อญี่ปุ่นซึ่งเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ประเทศหนึ่ง นานาประเทศเริ่มมองญี่ปุ่นว่าเป็นประเทศรวยที่ควรจะมีส่วนช่วยเหลือในกิจการของโลก

ภายในประเทศญี่ปุ่นนายกรัฐมนตรีทาเคโอะ ฟูกุดะ (Fukuda Takeo) ได้ประกาศหลักการของญี่ปุ่นในปี 1977 ประกอบด้วย 1) การปฏิเสธบทบาทด้านการทหาร 2) ส่งเสริมความไว้วางใจซึ่งกันและกันในความสัมพันธ์ บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจกันแบบใจถึงใจ 3) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกันกับประเทศอาเซียน หลักการนี้ได้ถูกนำมาปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเพิ่มปริมาณการให้ความช่วยเหลือขึ้นอีกเท่าตัว รัฐบาลออกมาตรการเพิ่ม ODA ตามเป้าหมายระยะกลาง (Medium Terms Targets) 5 ครั้ง ตั้งแต่ปี 1978-1997 เป็นยุคของการใช้ ODA เพื่อเป้าหมายทางการเมือง กล่าวคือ 1) เป็นการให้ ODA เพื่อเพิ่มบทบาทของญี่ปุ่นในเอเชีย 2) เป็นการแสดงถึงการเข้าร่วมรับภาระของประเทศพัฒนา โดยให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อประเทศตะวันตก เช่น ประเทศไทย ปากีสถาน และตุรกี ประเทศไทยเป็นชายแดนที่ติดกับการขยายตัวของคอมมิวนิสต์จากเวียดนามมาถึงกัมพูชา ปากีสถานมีชายแดนติดต่อกับอัฟกานิสถานซึ่งกำลังมีการสู้รบกับโซเวียต ส่วนตุรกีเป็นพันธมิตรที่สำคัญของประเทศตะวันตกในตะวันออกกลาง

ช่วงที่ 3 ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980-2002 เป้าหมายของการให้ ODA มีความหลากหลายมากขึ้น สงครามเย็นสิ้นสุดลง ประเด็นที่เป็นจุดสนใจร่วมกันของโลกหันไปหาการเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมการค้าเสรีในประเทศเกิดใหม่ ความขัดแย้งในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น โลกาวัดนี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลก เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคระบาด ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือหลายประเทศประสบปัญหาเรื่องงบประมาณต้องลดปริมาณการให้ความช่วยเหลือลงไป ญี่ปุ่นถูกคาดหวังให้เล่นบทบาทมากขึ้นในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศยากจน และในด้านการให้ความช่วยเหลือในระดับรากหญ้า

⁵ Keiko Hirata. *Civil Society in Japan*. P.170

ภายในประเทศ ญี่ปุ่นตระหนักถึงบทเรียนที่ได้รับจากสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี 1990-1991 ซึ่งญี่ปุ่นส่งเงินไปช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก แต่กลับเป็นผลเสียต่อภาพพจน์ของญี่ปุ่นเอง ในทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นเองก็กำลังมีประเด็นการคอร์รัปชันในวงราชการและการเมือง มีการเรียกร้องให้จัดการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมือง จึงเป็นโอกาสดีที่จะจัดการปรับกระบวนการให้ความช่วยเหลือเสียใหม่ด้วย เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทิศทางใหม่ของ ODA ญี่ปุ่นในยุคนี้ได้แก่ 1) สอดใส่แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและการค้าเสรี 2) ให้ความช่วยเหลือเพื่อเสริมเข้ากับกิจกรรมเพื่อสันติภาพของสหประชาชาติ 3) เน้นการให้ความช่วยเหลือในโครงการขนาดเล็กเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันของโลก 4) เน้นการให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนา (least less-developed countries) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในอินโดจีนและแอฟริกา 5) ให้ความช่วยเหลือเพื่อตอบรับกับวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย และ 6) ลดทอน ODA เนื่องจากเศรษฐกิจของญี่ปุ่นประสบปัญหาเช่นกัน ทิศทางเหล่านี้สะท้อนออกมาในหลักการ ODA (ODA Charter) ซึ่งได้มีการแก้ไขในปี 1992

ในปลายทศวรรษ 1990 ญี่ปุ่นประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมากขึ้น งบประมาณสำหรับ ODA ถูกตัดลดลงไป รัฐบาลต้องพิจารณาปรับปรุงการให้ ODA อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ กล่าวคือ เน้นแนวคิดความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมของประเทศผู้รับพิจารณาถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้รับ และเน้นแนวคิดที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนามากขึ้น ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น มีการศึกษายุทธศาสตร์ของ ODA และในปี 2003 จึงได้มีการประกาศใช้หลักการ ODA ใหม่ขึ้น

ช่วงที่ 4 หลังปี 2002 – ปัจจุบัน ญี่ปุ่นมีเป้าหมายที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาอำนาจหนึ่งของโลก ไม่เพียงแต่เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเท่านั้น จึงต้องให้ความสนใจต่อประเด็นสำคัญต่างๆของโลก เช่น การปกป้องสิ่งแวดล้อม การรักษาสันติภาพ และประชาธิปไตย ODA จึงถูกปรับปรุงให้มีความคล่องตัว โปร่งใส โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศด้วย นโยบายหลักๆ ของ ODA ในยุคนี้เน้นความมั่นคงของมนุษย์ โดยมุ่งไปที่ตัวมนุษย์เป็นหลัก ส่งเสริมการพึ่งตนเองของประเทศกำลังพัฒนา เน้นความเท่าเทียมกันในสังคม โดยใช้ประสบการณ์ของญี่ปุ่นเป็นหลัก หลักการใหม่ของ ODA ที่ได้รับการปรับปรุงในปี 2003 คือ

- 1) เน้นการดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 2) การไม่ใช้ ODA ไปเพื่อการทหารหรือทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น
- 3) ให้ความสำคัญต่อการศึกษาแนวโน้มของค่าใช้จ่ายเพื่อการทหารของประเทศผู้รับว่ามีการผลิตอาวุธที่ทำลายล้างสูงหรือไม่ การส่งออกหรือนำเข้าอาวุธเป็นไปเพื่อรักษาสันติภาพของโลก

หรือไม่ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตน

4) ควรให้ความสนใจต่อความพยายามที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี การปกป้องสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพในประเทศผู้รับ

พัฒนาการของกระบวนการให้ ODA ของญี่ปุ่นแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการใช้พลังทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการตามเป้าหมายที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของญี่ปุ่นเองที่ทำให้ไม่สามารถใช้พลังอำนาจในด้านอื่นได้

ตลอดช่วงเวลาของพัฒนาการนี้ ส่งผลให้การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นมีลักษณะพิเศษบางประการในปัจจุบัน

ประการแรก ญี่ปุ่นเน้นการให้ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีมากกว่าพหุภาคี ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่มาของการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งก็คือการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม ซึ่งญี่ปุ่นจัดการเจรจากับประเทศผู้รับเป็นรายไป ลักษณะของการดำเนินงานเช่นนี้สืบเนื่องต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ประการที่สอง การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นมักให้ในรูปของสินค้าและบริการมากกว่าการให้เป็นตัวเงิน ลักษณะเช่นนี้มีสาเหตุมาจากพัฒนาการของการชำระค่าปฏิกรรมสงครามเช่นกัน เนื่องจากพันธมิตรได้บทเรียนจากการเรียกร้องค่าปฏิกรรมสงครามจากเยอรมนี เป็นเงินจำนวนมาก ซึ่งในที่สุดนำไปสู่การก่อตัวของกลุ่มนาซี ในครั้งนี้พันธมิตรจึงต้องการให้ญี่ปุ่นชำระค่าปฏิกรรมสงครามเป็นวัตถุสิ่งของ ซึ่งกลายเป็นผลดีต่อญี่ปุ่นอย่างไม่มีใครคาดคิด เพราะกลายเป็นการสร้างความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างรัฐบาลของประเทศผู้ให้ รัฐบาลของประเทศผู้รับ และบริษัทเอกชนของญี่ปุ่น กล่าวคือรัฐบาลญี่ปุ่นเจรจากับรัฐบาลของผู้รับเกี่ยวกับจำนวนเงินและโครงการต่างๆ มีการโอนเงินเข้ามาสู่ประเทศผู้รับ แต่บริษัทของญี่ปุ่นเป็นผู้ติดต่อโดยตรงกับประเทศผู้รับเกี่ยวกับการจัดส่งสินค้าและบริการ ช่วยให้บริษัทญี่ปุ่นสามารถกระจายสินค้าและบริการของตนออกไปสู่ต่างประเทศ ทำให้เกิดความต้องการสินค้าจากญี่ปุ่น และตลาดในต่างประเทศต้องพึ่งพาสินค้าจากญี่ปุ่น ตั้งแต่ทศวรรษ 1950 จนถึงต้นทศวรรษ 1960 บริษัทที่ปรึกษาของญี่ปุ่นจำนวนมากได้ขยายกิจการเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อรับงานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในประเทศเหล่านี้ตามข้อตกลงการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม

ประการที่สาม การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นเป็นไปตามการร้องขอจากประเทศผู้รับ (request-based) ญี่ปุ่นใช้ระบบเดียวกับการให้ความร่วมมือทางวิชาการของโครงการโคลอมโบ

⁶ Mya Than, "Japan-ASEAN Economic Co-operation: Japan's Official Development Assistance and ASEAN," in Japan-ASEAN Cooperation for Sustainable Development. Surichai Wan'geo and Saikaew Thipakorn Eds., Institute of Asian Studies (Bangkok: 2007) p.98

(Colombo Technical Cooperation Scheme) โดยมีแนวความคิดที่ต้องการส่งเสริมให้ประเทศผู้รับสามารถพึ่งตนเองได้

ประการที่สี่ การให้ ODA ของญี่ปุ่นมีสัดส่วนของเงินกู้มากกว่าการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า เช่นในปี 2007 มียอดเงินของการให้กู้ 783.3 พันล้านเยน การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการรวมกัน 484.5 พันล้านเยน⁷ โดยเปรียบเทียบกับประเทศผู้ให้รายอื่น ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการให้กู้ในสัดส่วนที่สูงซึ่งมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์เสมอ แต่ในกรณีนี้ ญี่ปุ่นมักจะอ้างว่า โครงการเงินกู้มักจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบโครงการให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ จึงเป็นเรื่องปกติที่งบประมาณด้านการให้กู้จะสูงกว่าการให้เปล่า นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าทำให้ประเทศผู้รับไม่รู้จักรที่จะช่วยเหลือตนเอง การที่ญี่ปุ่นพัฒนาตนเองขึ้นมาได้หลังจากสงครามโลก ก็เกิดจากความพยายามของญี่ปุ่นเอง การให้เป็นเงินกู้ทำให้ผู้รับต้องมีการวางแผนและพยายามที่จะพัฒนาตนเอง

ในอีกด้านหนึ่ง หากมองจากปัจจัยภายในประเทศจะพบว่า การให้เงินกู้มักจะเป็นการให้แก่ประเทศที่มีศักยภาพพอที่จะชำระเงินกู้คืน ซึ่งต้องเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาในระดับกลางๆ ไม่ใช่ประเทศยากจน นอกจากนี้ยังมีแรงผลักดันจากธุรกิจที่พยายามผลักดันให้โครงการที่ตนเกี่ยวข้องได้รับเงินกู้จากรัฐบาล อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นได้พยายามปรับปรุงสัดส่วนของเงินกู้ในภาพของการให้ความช่วยเหลือโดยรวม นอกจากจะเป็นเพราะแรงผลักดันจากกลุ่ม DAC แล้ว การให้เงินกู้จำนวนมากในทางกลับกันทำให้ประเทศผู้รับต้องมีภาระหนักในการชำระเงินในโครงการเหล่านี้

ประการที่ห้า การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นกระจุกตัวอยู่ในเอเชีย ซึ่งสะท้อนให้เห็นทิศทางของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ในเอเชีย เป็นที่เข้าใจได้ว่า โดยสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ญี่ปุ่นจะมีกิจกรรมในเอเชียมากกว่าในภูมิภาคอื่น ในปัจจุบันแม้ว่าหลายประเทศในเอเชียจะพ้นจากประเทศยากจนที่เข้าข่ายของการได้รับความช่วยเหลือแบบให้เปล่า แต่สัดส่วนของความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งหมดทั้งที่เป็น ODA และ OOF และความช่วยเหลือผ่านทางองค์กรพหุภาคี เช่น ADB นับว่าเอเชียมีสัดส่วนมากกว่าภูมิภาคอื่นในกรอบความช่วยเหลือของญี่ปุ่น

⁷ Ministry of Foreign Affairs. "Financial Resources for the ODA Project Budget and Expenditure by Type of Assistance" . in Japan's International Cooperation. p.159

บทที่ 2

หน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ

พัฒนาการของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

พัฒนาการของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน ODA สะท้อนให้เห็นการแข่งขันกันระหว่างกระทรวงต่างๆ ที่พยายามจะแย่งชิงพื้นที่และงบประมาณในการดำเนินงาน

ในช่วงหลังสงคราม กิจกรรมทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอยู่ในมือของข้าราชการฝ่ายเศรษฐกิจซึ่งปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และควบคุมการค้าระหว่างประเทศ (Foreign Exchange and Foreign Trade Control Law) กระทรวงด้านเศรษฐกิจขณะนั้น ได้แก่ กระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรม (ต่อมาเปลี่ยนเป็นกระทรวงอุตสาหกรรม การค้า และการลงทุน MITI และ METI ในเวลาต่อมา)

ในส่วนของการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม กระทรวงการต่างประเทศได้จัดตั้งกรมชำระค่าปฏิกรรมสงคราม (Reparation Implementation Bureau) ขึ้นในปี 1946 และในปี 1948 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานชำระค่าปฏิกรรมสงครามขึ้น (Reparation Agency) แต่หน่วยงานที่ดูแลการชำระค่าปฏิกรรมสงครามในแต่ละกระทรวงก็ไม่ได้ยุบเลิกไป ทั้งยังได้ปรับองค์กรให้สอดคล้องกับสำนักงานใหม่นี้

เมื่อมีการก่อตั้งกระทรวง MITI ในปี 1949 กองการจัดหาเพื่อการชำระค่าปฏิกรรมสงครามก็เริ่มดำเนินงานอยู่ภายใต้กรมการค้า (Trade Enterprise Bureau) ซึ่งดูแลนโยบายด้านอุตสาหกรรม

กระทรวงการคลังจัดตั้ง Export Bank of Japan ในปี 1951 ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (Export-Import Bank of Japan) ในปี 1952 มีหน้าที่ควบคุมดูแลการลงทุนของต่างประเทศ ดูแลการให้เงินกู้ และการให้ export credits⁸

กระทรวงการต่างประเทศจัดตั้งกองการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม (Reparation Department) ในปี 1955 อยู่ภายใต้กรมกิจการเอเชีย (Asian Affairs Bureau) เป็นช่วงเวลาที่ทำข้อตกลงการชำระค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่พม่า ทักษะคดีของกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นจึงมุ่งมาที่เอเชีย ในช่วงเวลานี้เช่นกันในปี 1954 มีการจัดตั้งองค์กรที่มีความเป็นเอกเทศคือ สมาคมเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย (Society for Economic Cooperation in Asia) เพื่อดูแลการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในเอเชีย รวมทั้งต้อนรับดูแลผู้ที่เข้ามารับการอบรมจากประเทศกำลังพัฒนาด้วย ทั้งยังต้องทำวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

⁸ Katsuhiko Mori. *The Political Economy of Japanese Official Development Assistance*. 1995 p.51

ในทศวรรษ 1960 ได้มีการปรับตัวของหน่วยงานด้านการให้ความช่วยเหลือกันอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ปลายปี 1960 จากการผลักดันของกลุ่มธุรกิจของญี่ปุ่น ในเดือนมีนาคม 1961 ได้มีการจัดตั้งกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล (Overseas Economic Cooperation Fund : OECF) เพื่อดูแลโครงการเงินกู้ทั้งหมดที่เคยอยู่ในมือของ Ex-Im Bank และเป็นเพราะการแข่งขันกันระหว่างข้าราชการจาก 3 กระทรวงหลัก OECF จึงตกอยู่ในกำกับดูแลของ Economic Planning Agency (EPA) ซึ่งแม้จะไม่ได้อยู่ใต้กำกับแต่ก็มักจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระทรวง MITI ในปี 1962 กระทรวงการต่างประเทศ ยุบรวมกิจการของ Society for Economic Cooperation in Asia เข้ามาเป็นงานของหน่วยงานใหม่คือ Overseas Technical Cooperation Agency (OTCA) เพื่อดูแลการให้ความร่วมมือทางวิชาการ ยกย่องของความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นกรมในปี 1962 แล้วยุบเลิกกองชำระค่าปฏิกรรมสงครามในปี 1964 ส่วนกระทรวงการคลังจัดตั้งกรมการเงินระหว่างประเทศ (International Finance Bureau) ในปี 1964

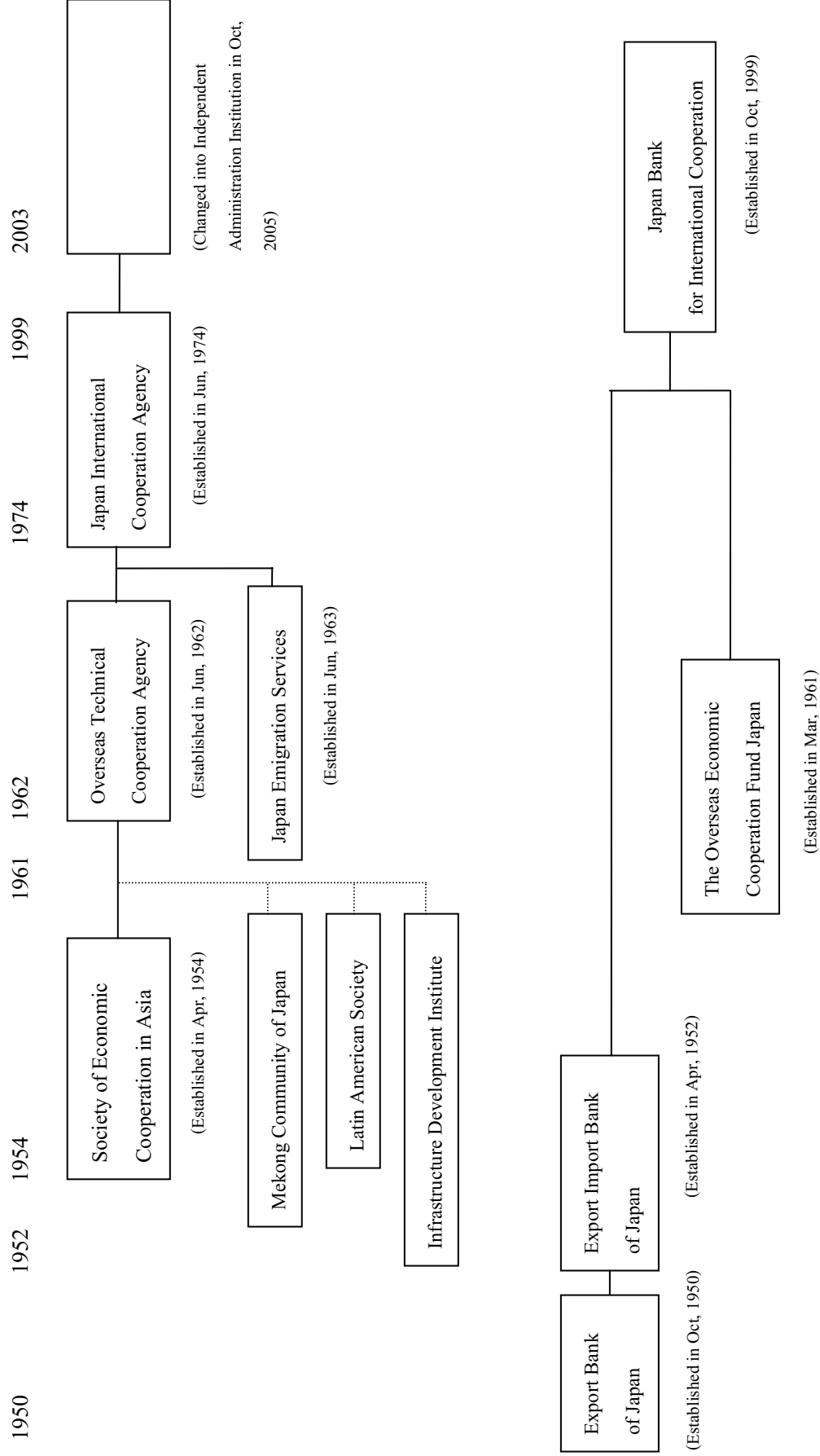
เพราะฉะนั้นเมื่อสิ้นทศวรรษ 1960 เราสามารถมองเห็นภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น กล่าวคือ กระทรวงหลักๆ ที่เกี่ยวข้องคือกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง กระทรวง MITI และ EPA นอกจากนี้มีหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเหล่านี้ที่มีหน้าที่โดยตรง ได้แก่ OTCA, Ex-Im Bank และ OECF ส่วนการปรับเปลี่ยนกรมกองต่างๆ ในสามกระทรวงหลัก เป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับการประสานงานกับหน่วยงานเหล่านี้ ในปี 1964 Commission on Administrative Reform ได้เสนอให้แยกการดำเนินงาน ODA ไว้ในกระทรวงต่างๆ แต่มีกระทรวงต่างประเทศเป็นผู้ประสานงานให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และให้ Council of Foreign Economic Cooperation ได้มีภาคเอกชนเข้าร่วมด้วย⁹

การก่อตั้งสำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศ Japan International Cooperation Agency เริ่มตั้งแต่ปี 1971 Council of Foreign Economic Cooperation ได้เสนอความจำเป็นที่ควรจะมีสำนักงานที่ทำงานโดยเฉพาะเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ ประกอบกับกระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงเกษตรและป่าไม้ก็เริ่มเรียกร้องที่จะเข้ามามีส่วนในเรื่องนี้มากขึ้น เพราะคิดว่า OTCA ไม่มีความสามารถเฉพาะทาง ในปี 1974 ด้วยแรงผลักดันจากนักการเมืองต่างจังหวัด¹⁰ จึงได้มีการจัดตั้ง JICA ขึ้นเป็นหน่วยงานที่ดูแลการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ โดยมีเนื้องานหลักที่ถ่ายโอนมาจาก OTCA และ Japan Emigration Services รวมทั้งเพิ่มภารกิจด้านการเกษตร เหมืองแร่ และอุตสาหกรรม และการอพยพ กระทรวงการต่างประเทศจะเป็นผู้กำกับดูแล JICA โดยตรงแต่มีกระทรวงเกษตรและป่าไม้คู่กับกระทรวง MITI ร่วมดูแลอยู่ด้วย

⁹ Katsuhiko Mori p.54

¹⁰ ibid., p.62

แผนภาพที่ 8 แสดงพัฒนาการของหน่วยงานที่ดูแลการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น

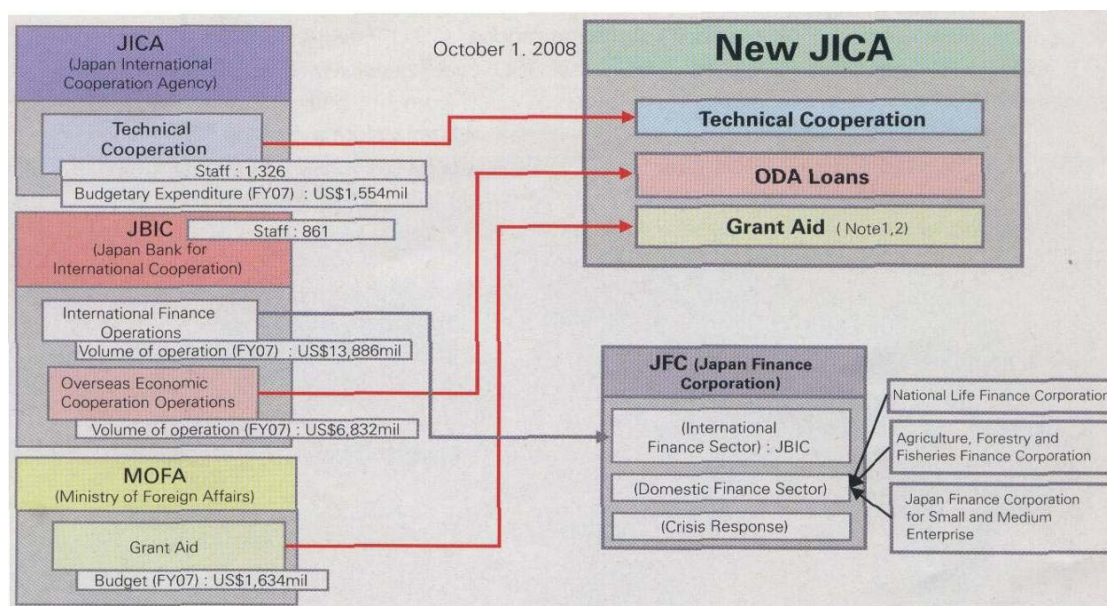

ที่มา : กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น <http://www.mofa.go.jp/policy/oda/cooperation/anniv50/pamphlet/progress1.html>

ในปี 1999 องค์การความร่วมมือเศรษฐกิจโอเชียเนีย (OECF) ต่อกันก็ถูกรวมเข้ากับ Ex-Im Bank และจัดตั้งองค์กรใหม่คือ ธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศ (Japan Bank for International Corporation: JBIC) ส่วน JICA ได้ปรับตัวเป็นองค์กรอิสระในเดือนตุลาคม 2003 ดำเนินงานตามเป้าหมายระยะกลาง (Mid-term Objective) ของกระทรวงการต่างประเทศจนถึงเดือน มีนาคม 2007 ล่าสุดในปี 2008 JICA ได้ควบรวมกิจการของ JBIC บางส่วนเข้าไว้ด้วยกัน โดยได้มีการจัดตั้งสถาบันวิจัยของ JICA ขึ้น เป็นการรวมบทบาทของ JICA เดิม และ JBIC เข้าด้วยกัน สถาบันวิจัยนี้มีหน้าที่ทำการวิจัยเชิงนโยบายโดยให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจในกลุ่ม สาธารณชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรม ODA ของญี่ปุ่น นอกจากนี้ ยังเป็นการรวบรวมประสบการณ์และความรู้ของทั้ง JICA เดิม และ JBIC เข้าด้วยกัน

ในส่วนที่เหลือของ JBIC ยังคงดำเนินกิจการอยู่ มีชื่อเรียกใหม่ว่า Japan Finance Corporation จำกัดการกิจเฉพาะให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ธุรกิจในประเทศ เช่น SME

แผนภาพที่ 9 แสดงการควบรวมกิจการของ JICA และ JBIC เข้าไว้ด้วยกัน

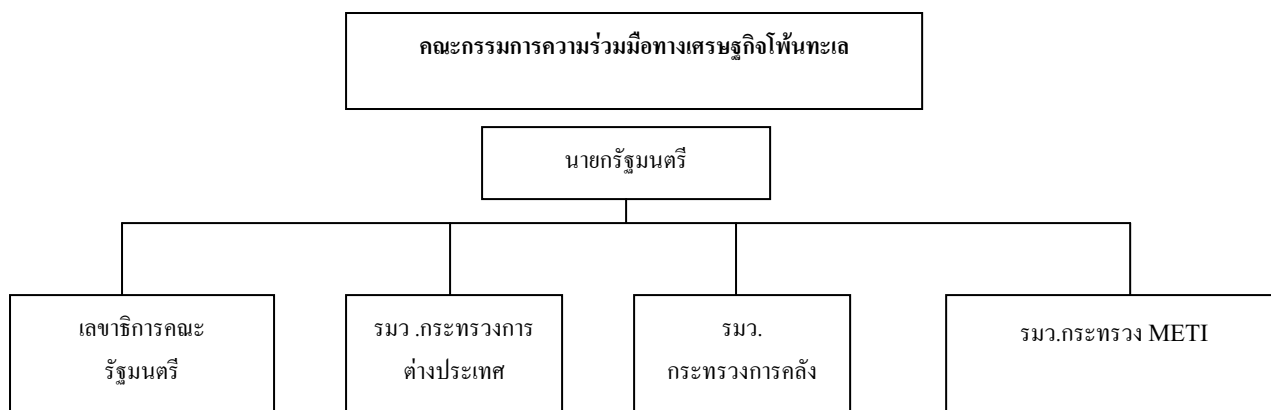
ที่มา: Japan's International Cooperation 2008 หน้า 129

การควบรวมกิจการของ JBIC เข้ามาอยู่ในที่เดียวกันก็เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด เช่น เมื่อมีการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและเงินกู้เพื่อการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานใดๆ JICA จะสามารถจัดหา ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถในการใช้งานและดูแลรักษาสสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ ไปพร้อมๆ กันได้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานกำหนดนโยบาย ODA

แผนภาพที่ 10 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนการกำหนดนโยบาย

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก Japan's International Cooperation 2008 หน้า 128

หน่วยงานที่เป็นหน่วยกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือคือ คณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล หรือ Oversea Economic Cooperation Council (OECC) ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจการค้า และอุตสาหกรรม (METI) OECC ก่อตั้งขึ้นภายใต้สำนักคณะรัฐมนตรีในเดือนเมษายน 2006 เป็นผู้พิจารณาประเด็นสำคัญในนโยบาย ODA เช่น จำนวนงบประมาณในภาพรวม พื้นที่ที่ควรให้ความสำคัญ และประเด็นในการให้ความช่วยเหลือ

บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของกระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลังเป็นผู้ดูแลสถานะทางการคลังของประเทศ โครงการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเป็นโครงการที่ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก กระทรวงการคลังจึงมีหน้าที่ดูแลพิจารณาถึงผลตอบแทนที่จะได้รับจากโครงการความช่วยเหลือต่างๆ และความเป็นไปได้ของโครงการเหล่านั้น อีกทั้งเนื่องจากสัดส่วนของการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นเป็นเงินกู้มากกว่าโครงการให้เปล่า และสัดส่วนของเงินที่จัดสรรให้แก่เงินกู้มีมากกว่างบลงทุน ซึ่งกระทรวงการคลังเป็นผู้จัดหา มา จึงเป็นกระทรวงที่มีอิทธิพลมาก หน่วยงานของกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการให้ ODA ได้แก่

1. International Bureau

- Development Policy Division
- Office of Development Finance
- Development Institutions Division

2. Policy Research Institute

3. Customs and Tariff Bureau

4. National Tax Agency

บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศดูแลความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับต่างประเทศ ในส่วนของการกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ให้ความเห็นจากมุมมองของความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ทั้งยังจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ เป็นรายประเทศ Country Assistance Program เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาโครงการที่เสนอขอความช่วยเหลือเข้ามาจากประเทศต่างๆ

กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้กำกับดูแล JICA จึงมีบทบาทในฐานะผู้ประสานงานมาก และขณะนี้เมื่อ JICA มีการปรับองค์กรโดยรวมเอาภารกิจด้านเงินกู้เข้ามา ทำให้กระทรวงการต่างประเทศก็ต้องปรับทั้งองค์กรและบุคลากรในส่วนของการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศด้วย

หน่วยงานย่อยที่รับเอานโยบายมาสู่การปฏิบัติ คือ International Cooperation Bureau (ICB) เป็นหน่วยงานตัวกลางที่ประสานส่วนของการกำหนดนโยบายเข้ากับการปฏิบัติตามนโยบาย รวมไปถึงการประสานกับกระทรวงและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายเป็นไปอย่างราบรื่นด้วยก่อตั้งขึ้นในเดือน สิงหาคม 2006 ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานที่พิจารณาโครงการเสนอขอทุนจากประเทศต่างๆ และตัดสินใจการให้ความช่วยเหลือแก่โครงการต่าง ๆ ICB เป็นผู้วางแผนและร่างนโยบายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทั้งทวิภาคีและพหุภาคี และเป็นตัวกลางประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล

ในส่วนของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้จะมีการประชุมระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้อง การประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือทางวิชาการ และการประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ODA

แผนภาพที่ 11 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กระทรวงการต่างประเทศ

ที่มา: Japan's Official Development Assistance White Paper 2008, p.128.

ในปี 2007 กระทรวงการต่างประเทศได้จัดตั้งสภาที่ปรึกษาด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ (Advisory Council on International Cooperation) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือระหว่างประเทศจากหลากหลายสาขา เช่น นักวิชาการ นักธุรกิจ และ NGO

หน่วยงานปฏิบัติคือ JICA ซึ่งมีสำนักงานอยู่ 96 แห่งทั่วโลก และอีก 17 แห่งภายในประเทศ ในปัจจุบัน JICA ใหม่ เป็นองค์กรอิสระที่มีอำนาจตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ

บทบาทของกระทรวง เศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (METI)

เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการค้าของญี่ปุ่นในต่างประเทศ และดูแลการค้าการลงทุนภายในประเทศญี่ปุ่น รวมไปถึงการดูแลจัดหาทรัพยากรสำคัญสำหรับประเทศญี่ปุ่นด้วย หน้าที่เหล่านี้บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ของส่วนต่างๆ จึงเป็นหน้าที่ของกระทรวง METI ที่จะต้องดูแลให้ทุกส่วนมีความสมดุลกัน

เนื่องจากการให้ ODA ของญี่ปุ่นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดหาทรัพยากรและความเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น บทบาทของกระทรวง METI ที่ดูเหมือนอยู่เบื้องหลังในกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศจึงมีความโดดเด่น และมีความสำคัญ

การให้ความช่วยเหลือที่จะเกี่ยวข้องกับกระทรวง METI มากที่สุดคือเงินกู้ที่ต้องมีข้อผูกมัดให้ใช้สินค้าหรือบริการของญี่ปุ่น (tied Aid) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของทั้งประเทศผู้รับซึ่งอาจมีความฝืดเคืองทางการเงิน และเพื่อประโยชน์ของอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นด้วย กระทรวง METI ซึ่งเป็นผู้ที่

มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของเงินกู้แบบมีข้อผูกมัดมากที่สุด จึงเป็นช่องทางที่ธุรกิจต่างๆ ได้เข้าถึงโครงการเงินกู้เหล่านี้

ความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงต่างๆ ในการกำหนดนโยบาย ODA เป็นความพยายามผลักดันเพื่อขยายพื้นที่ของตน กระทรวง METI พยายามผลักดันการใช้ ODA เพื่อขยายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น กระทรวงการต่างประเทศพยายามผลักดันการใช้ ODA เพื่อสนับสนุนบทบาทของญี่ปุ่นในเวทีระหว่างประเทศ เช่น พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนา และการบริจาคให้แก่สหประชาชาติ ในระหว่างสองกระทรวงที่มีพื้นที่ต่างกันนี้ กระทรวงการคลังเป็นผู้มีอำนาจในด้านการงบประมาณ ทั้งยังถือว่าเป็นผู้กำกับดูแลระบบการเงินระหว่างประเทศด้วย เช่น ในกรณีวิกฤตการณ์หนี้ในละตินอเมริกาในทศวรรษ 1980 และวิกฤตการณ์การเงินในเอเชียตะวันออกในปี 1997¹¹ กระทรวงการคลังมีแนวโน้มที่จะคอยเพิ่มงบประมาณ ODA ในภาพรวม โดยไม่ได้สนใจประเทศใดเป็นพิเศษ และพอใจความช่วยเหลือแบบเงินกู้มากกว่าการให้เปล่า เพราะการให้เงินกู้เป็นพื้นที่ของกระทรวงการคลัง ส่วนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีดูแลเฉพาะในภาพของการจัดการทางเศรษฐกิจเท่านั้น ไม่มีหน่วยงานใดที่มีหน้าที่มองภาพรวมของการให้ ODA

เนื่องจากการกำหนดนโยบายความช่วยเหลือเป็นผลจากการประสานประโยชน์ที่แตกต่างกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าว จึงมักถูกวิจารณ์ว่าญี่ปุ่นขาดยุทธศาสตร์ระดับชาติในเรื่องเกี่ยวกับ ODA ซึ่งต่างจากกระบวนการ ODA ของประเทศอื่นที่มีการบริหารงานแบบรวมศูนย์

นโยบายของการรวบรวม JBIC กับ JICA

ดังได้กล่าวแล้วว่าญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ แบ่งเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ความร่วมมือทางวิชาการ 2) ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า 3) การให้เงินกู้ ก่อนที่ความช่วยเหลือทั้ง 3 ประเภท จะถูกรวมเข้าไว้ด้วยกันภายใต้การบริหารจัดการของ JICA ใหม่ กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ดูแลความร่วมมือทางวิชาการ และความช่วยเหลือแบบให้เปล่าผ่าน JICA และกระทรวง METI มีอิทธิพลเหนือการให้เงินกู้ ผ่าน JBIC

การที่กิจกรรมต่างๆ มีเจ้ากระทรวงดูแลต่างกัน น่าจะเป็นสิ่งที่ยอธิบายเหตุผลของประโยชน์ของความช่วยเหลือแต่ละประเภท ความร่วมมือทางวิชาการและความช่วยเหลือแบบให้เปล่าเป็นโครงการที่ใช้เม็ดเงินจำนวนน้อยเพื่อประโยชน์ในการสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แม้การบริหารงานจะเป็นโครงการระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล โครงการประเภทความร่วมมือทางวิชาการก็เป็นโครงการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นกับประชาชนของประเทศผู้รับ

¹¹ Masahiro Kawai and Shinji Takagi. "Japan's Official Development Assistance: Recent Issues and Future Directions" in Asia Program Working Paper. July 2001, p.5

ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศด้วย ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากโครงการประเภทความร่วมมือทางวิชาการและโครงการให้เปล่าไม่ซับซ้อนและไม่มากมาย โครงการประเภทนี้จึงอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ

โครงการเงินกู้เป็นโครงการขนาดใหญ่ ใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงผลประโยชน์ตอบแทนที่ญี่ปุ่นจะได้รับ ทั้งในด้านการต่างประเทศและในทางเศรษฐกิจ ซึ่งกระทรวง METI จะมีความเชี่ยวชาญในการดูแลผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่า และกระทรวงการคลังเป็นผู้ดูแลสถานะทางการเงิน การคลังของประเทศ

ในปัจจุบัน JBIC ถูกรวมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ JICA ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ นั้นหมายความว่า กระทรวงการต่างประเทศจะมีอิทธิพลมากขึ้นในกระบวนการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น กระทรวงการต่างประเทศเป็นกระทรวงที่ไม่มีพื้นที่ทางการเมืองภายในประเทศ ต่างจากกระทรวง METI หรือกระทรวงการคลังซึ่งมีกลุ่มธุรกิจต่างๆ เป็นผู้สนับสนุน แหล่งสนับสนุนของกระทรวงการต่างประเทศจึงมาจากประชาชนทั่วไป หรือชุมชนระหว่างประเทศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานและการกำหนดนโยบาย จึงอาจกล่าวได้ว่าการปรับองค์กรของ JICA และ JBIC ในครั้งนี้แสดงให้เห็นทิศทางที่ญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศให้คึกคักมากขึ้นคือ เพื่อประโยชน์ด้านการต่างประเทศมากขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะถูกกลืนไป

บทที่ 3

การกำหนดนโยบาย

กรอบของการกำหนดนโยบาย

สิ่งที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือประกอบด้วย

1. หลักการ ODA (ODA Charter) ซึ่งปรับปรุงล่าสุดในปี 2003 ประกอบด้วย 1) ปรัชญาของการให้ ODA 2) หลักการของการดำเนินการ ODA 3) การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบาย ODA 4) การรายงานผลของการปฏิบัติงาน

2. นโยบายระยะกลางเกี่ยวกับ ODA (Medium-term ODA Policy) และแผนการให้ความช่วยเหลือรายประเทศ (Country Assistance Plan) นโยบายระยะกลางกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งมีการปรับปรุงล่าสุดในเดือนกุมภาพันธ์ 2005 หลังจากที่ได้ประเมินผลการดำเนินการให้ความช่วยเหลือโดยพิจารณาประกอบกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกญี่ปุ่น

แผนการให้ความช่วยเหลือรายประเทศเริ่มทำขึ้นตั้งแต่ปี 2003 สำหรับประเทศผู้รับรายสำคัญๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดทิศทางของความร่วมมือกับประเทศนั้นๆ ลำดับความสำคัญของประเด็นที่จะให้ความช่วยเหลือแก่แต่ละประเทศ อุปสรรคสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประเทศนั้นๆ และประเด็นที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษของแต่ละประเทศ การกำหนดแผนนี้อาศัยความร่วมมือจากคณะทำงานในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทูต และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานญี่ปุ่นในพื้นที่ เช่น JICA JETRO หรือสภาหอการค้า การคัดเลือกประเทศที่สมควรต้องทำแผน ขึ้นอยู่กับปริมาณของความช่วยเหลือที่ให้แก่ประเทศนั้นๆ ความสำคัญของประเทศนั้นต่อยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นในด้านต่างๆ ความเชื่อมโยงของประเทศนั้นๆ กับภูมิภาค ความเชื่อมโยงของประเทศนั้นๆ กับประเด็นที่อยู่ในความสนใจของโลก ของเวทีระหว่างประเทศ และอื่นๆ แผนการให้ความช่วยเหลือนี้มีวาระประมาณ 5 ปี

3. ลำดับความสำคัญของประเด็นในความร่วมมือกับต่างประเทศ ญี่ปุ่นเริ่มจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่จะร่วมมือกับต่างประเทศตั้งแต่ปี 2007 โดยนโยบายของญี่ปุ่นจะเลือกประเด็นที่ตอบสนองต่อทิศทางทางการทูตของตน และแนวโน้มของประเด็นการพัฒนาในขณะนั้น

กระบวนการดำเนินงานในส่วนการกำหนดนโยบาย

กระทรวงการต่างประเทศโดย International Cooperation Bureau เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานส่วนนี้ โดยแต่ละกระบวนการให้จะมีขั้นตอนการดำเนินงานต่างกัน ในกรณีเงินกู้

เมื่อ JICA เสนอโครงการเข้ามา ICB จะจัดประชุมผู้แทนจากกระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวง METI เพื่อพิจารณาว่าจะอนุมัติโครงการหรือไม่ การอนุมัตินี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้ง 3 หน่วยงาน มิฉะนั้นโครงการจะไม่ผ่าน บางครั้งซึ่งไม่บ่อยนัก จึงจะมีการเรียกผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้าร่วมประชุมด้วย

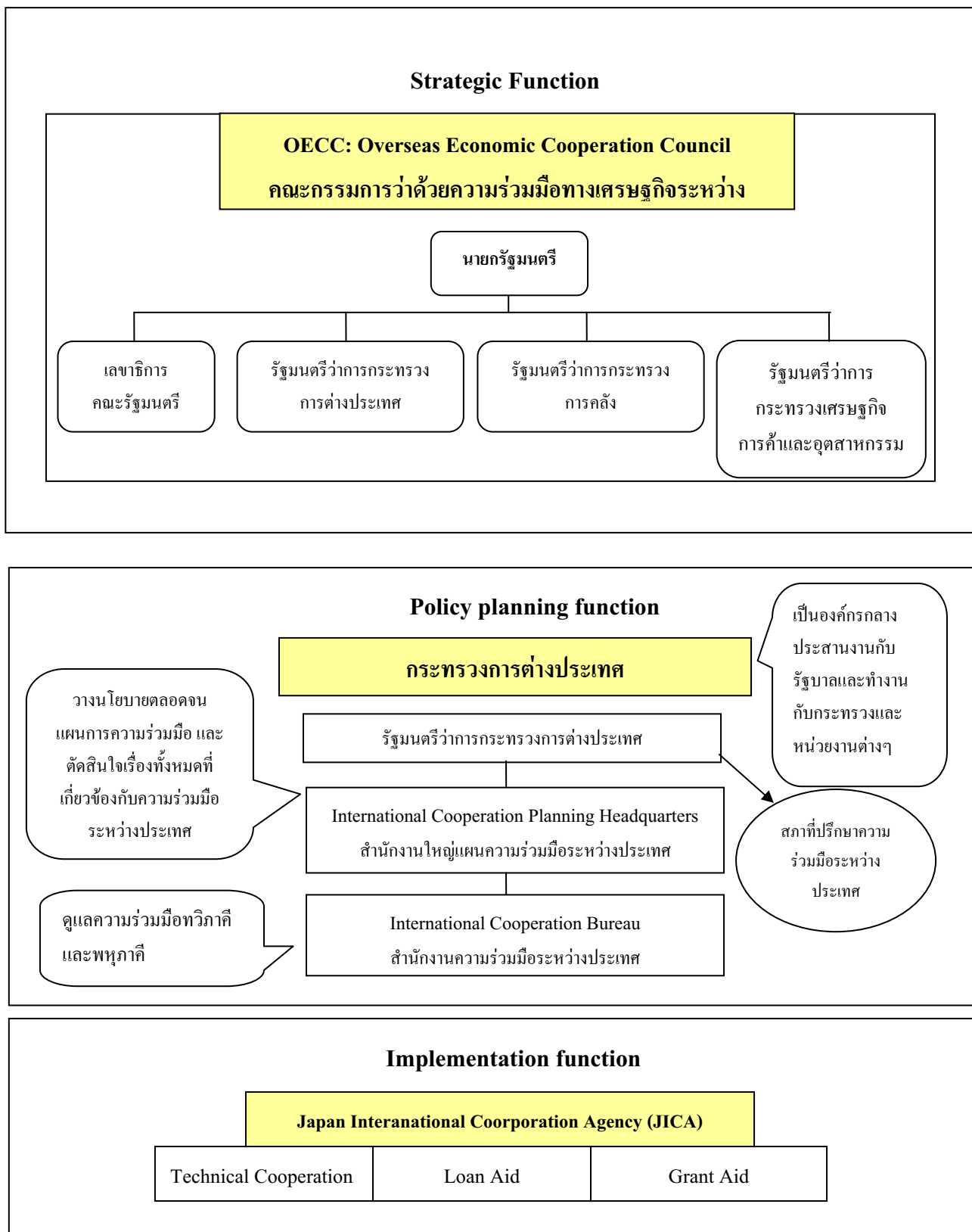
ในกรณีโครงการช่วยเหลือแบบให้เปล่า เมื่อ JICA เสนอโครงการเข้ามาแล้ว ICB จะติดต่อกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเสนอความเห็นชอบ หลังจากนั้น JICA จะต้องจัดทีมไปประเมิน แล้วจึงส่งกลับมาที่กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ตัดสินใจคัดเลือกโครงการในขั้นต้น และจำกัดจำนวนเงินที่จะให้แก่โครงการเพื่อขออนุมัติจากกระทรวงการคลัง แล้วจึงจะเสนอต่อ Council เพื่ออนุมัติอย่างเป็นทางการในขั้นสุดท้าย

กรณีความร่วมมือทางวิชาการ เป็นโครงการประเภทที่ต้องใช้การประสานงานมากที่สุด เพราะ ICB ต้องขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายหน่วยงาน และขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านที่ต้องการจะให้ความร่วมมือมากหรือน้อยเพียงใด โดยกระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่จัดประชุมกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

ในการให้ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี ซึ่งญี่ปุ่นเป็นผู้ให้รายหนึ่งในโครงการต่างๆของหน่วยงานผู้ให้ เช่น World Bank กระทรวงการต่างประเทศจะเพียงส่งเจ้าหน้าที่ที่ดูแลประเทศผู้รับนั้นๆเข้าร่วมการประชุมปรึกษาหารือ โดยมีแผนการให้ความช่วยเหลือรายประเทศ (Country Assistance Program) เป็นแนวทางเพื่อให้โครงการที่องค์กรระหว่างประเทศพิจารณาให้ทุน ไม่ซ้ำกับโครงการที่ได้รับจากรัฐบาลญี่ปุ่น

ดังนั้นโครงสร้างความสัมพันธ์ของนโยบายการต่างประเทศด้านการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น ในระดับนโยบายประเทศนั้นการตัดสินใจ (policy decision making) ในทิศทางของนโยบายจะมาจาก OECC โดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยที่แปลงนโยบายมาสู่แผน (policy planning) และเป็นจุดเชื่อมในฐานะตัวกลางในการประสานระหว่างระดับนโยบายและหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation) ซึ่งก็คือ JICA

แผนภาพที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ของหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา: Japan's Official Development Assistance White Paper 2008, p.128.

ยุทธศาสตร์ในการบริหารการเงิน

โดยหลักการบริหารการเงินในการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น มีการแบ่งเงินออกเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ เงินในบัญชีทั่วไป (General Account) ซึ่งมาจากงบประมาณแผ่นดิน และเงินจากเงินกู้ FILP (Fiscal and Loan Program) ซึ่งเป็นเงินที่รัฐบาลกู้มาจากแหล่งต่างๆ โครงการความช่วยเหลือประเภทเงินกู้จะใช้เงินจาก FILP ในการสนับสนุนโครงการ โดยประเทศผู้รับจะได้เงินไปในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าที่รัฐบาลญี่ปุ่นต้องจ่ายให้แหล่งทุน ส่วนต่างที่เกิดขึ้นนี้รัฐบาลใช้งบประมาณจากเงินในบัญชีทั่วไปเป็นตัวสนับสนุน วิธีนี้ทำให้ญี่ปุ่นสามารถอนุมัติโครงการเงินกู้ได้เป็นจำนวนมาก

แต่ในปัจจุบัน งบประมาณของญี่ปุ่นมีหนี้สินจำนวนมาก จำต้องลดปริมาณของ FILP ลงไป เมื่อต้นทศวรรษ 2000 ได้มีการปรับโครงสร้างโดยลดเงิน FILP ที่รัฐบาลให้แก่องค์กรอิสระต่างๆ ลง และอนุญาตให้องค์กรอิสระรวมทั้ง JICA สามารถออกพันธบัตรเองได้ ผลจากวิธีการนี้ทำให้เกิดพันธบัตรที่รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้ค้ำประกันโดยตรงขึ้น และองค์กรอิสระก็ต้องดูแลผลประโยชน์และสภาพเงินของตนเองให้ดี เพื่อให้พันธบัตรเป็นที่ต้องการ จุดนี้จะเป็นอีกจุดหนึ่งที่จะมีผลต่อการดำเนินงานของ JICA ในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจกับกระบวนการให้ความช่วยเหลือ

พัฒนาการของการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น พัฒนาการทางการเมืองและสังคมของญี่ปุ่น ควบคู่ไปกับการเติบโต แข็งแรงของพรรค LDP ที่ได้ปกครองประเทศอย่างต่อเนื่องอยู่เกือบ 4 ทศวรรษ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ข้าราชการ นักการเมือง และธุรกิจต่างๆ ความสัมพันธ์นี้มีอิทธิพลต่อกระบวนการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น ซึ่งในด้านหนึ่งก่อให้เกิดความไม่โปร่งใสในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้ญี่ปุ่นมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

อิทธิพลของฝ่ายราชการในกระบวนการให้ ODA

กระบวนการบริหารราชการแผ่นดินของญี่ปุ่นภายใต้การนำของพรรค LDP เป็นกระบวนการที่มีข้าราชการเป็นตัวแสดงที่มีอิทธิพลและบทบาทมาก ความจริงนี้สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนในกระบวนการให้ ODA ของญี่ปุ่น

ในระบบประชาธิปไตย ฝ่ายการเมืองควรจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และฝ่ายราชการควรจะเป็นผู้ดำเนินการตามนโยบาย แต่สำหรับญี่ปุ่นความเป็นประชาธิปไตยกับกระบวนการ ODA มีความสัมพันธ์กันน้อย ข้าราชการของญี่ปุ่นทำหน้าที่กำหนดนโยบายเสมือนเป็นฝ่ายนิติบัญญัติเสีย

เอง และองค์กรอิสระที่อยู่ภายใต้แต่ละกระทรวงเป็นผู้ดำเนินนโยบายคุ้งข้าราชการ¹² การต่อสู้เพื่อแย่งชิงพื้นที่และงบประมาณ ODA ระหว่างกระทรวงต่างๆ จึงค่อนข้างดุเดือด แม้ฝ่ายการเมืองในรัฐสภาจะพยายามเข้ามาบีบบทบาทในเรื่องนี้บ้าง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากความซับซ้อนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างที่ให้สิทธิพลและบทบาทแก่ข้าราชการอย่างมากเช่นนี้เป็นโครงสร้างของรัฐบาลที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพรรค LDP กับข้าราชการเป็นจุดเริ่มต้นของโครงสร้างนี้ คุณภาพของบุคลากรที่สอบเข้ามาสู่ระบบราชการ และการหล่อหลอมข้าราชการภายในกระทรวงต่างๆ ทำให้ข้าราชการเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานของตน ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางนี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเขตเลือกตั้งของตน ไม่มีเวลามากนักที่จะเอาใจใส่ต่อกิจการต่างประเทศซึ่งซับซ้อนและมีความต่อเนื่อง รัฐบาลใช้วิธีควบคุมดูแลกิจการ ODA ด้วยการจัดคณะกรรมการที่ปรึกษาต่างๆ ที่จะไม่ต้องถูกกระทบกับความขึ้นๆ ลงๆ ของการเมือง และไม่ถูกคิดยึดกับความแข็งตัวของฝ่ายราชการ แต่คณะกรรมการเหล่านี้กลายเป็นที่ปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของฝ่ายต่างๆ

ช่องทางของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับธุรกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับธุรกิจมีช่องทางที่เกิดขึ้นทั้งจากความสัมพันธ์ส่วนตัวและเกิดขึ้นโดยระบบ ความสัมพันธ์โดยระบบเกี่ยวข้องกับกระทรวง METI เป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือภายใต้กระทรวง METI มีหน่วยงานอิสระที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ เช่น IDE, JETRO, JODC และ AOTS โครงสร้างการทำงานของหน่วยงานอิสระเหล่านี้เป็นช่องทางที่ธุรกิจญี่ปุ่นสามารถเข้าถึงระบบราชการได้อย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจญี่ปุ่น

IDE - Institute of Developing Economy มีภารกิจด้านการทำวิจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสนับสนุนการขยายตัวของการค้าและการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศเหล่านั้นอย่างสอดคล้องและสมดุล รวมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศกำลังพัฒนา

JETRO - Japan External trade Organization ส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก JETRO ก่อตั้งขึ้นในปี 1958 ในขณะนั้นมีภารกิจส่งเสริมการส่งออกของญี่ปุ่น แต่ในศตวรรษที่ 21 ภารกิจของ JETRO เน้นการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศสู่ญี่ปุ่น และส่งเสริมธุรกิจ SME ของญี่ปุ่นออกสู่ต่างประเทศ

¹² Katsukiho Mori. p.171.

JETRO และ IDE เป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวง METI แต่อยู่ภายใต้ประธานของ JETRO ด้วยกัน สาขาของ JETRO ในต่างประเทศทำงานโดยทั่วไปเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำการค้าการลงทุนกับญี่ปุ่น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายและธุรกิจญี่ปุ่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ธุรกิจทั้งสองฝ่ายได้พบปะทำธุรกิจร่วมกัน แต่จะมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวง METI มาประจำอยู่ในฐานะที่ปรึกษา โดยกระทรวงจะส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงของตนมาประจำ และต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและประเทศที่มาประจำนั้นจริงๆ เช่น ในประเทศไทยมีที่ปรึกษา 2 คน เป็นผู้ที่มีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับ FTA และเกี่ยวกับประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญในตำแหน่งที่ปรึกษานี้คือจุดเชื่อมโยงระหว่างกระทรวง METI กับธุรกิจของญี่ปุ่นในต่างประเทศ

JODC - Japan Overseas Development Corporation เป็นหน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวง METI ก่อตั้งขึ้นในปี 1970 ในช่วงแรกมีภารกิจให้เงินกู้เพื่อส่งเสริมการนำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาและให้เงินกู้แก่ SME ในการลงทุนในต่างประเทศ ต่อมากิจกรรมด้านการให้กู้เพื่อส่งเสริมการนำเข้าจากต่างประเทศถูกโอนย้ายไปขึ้นอยู่กับ JICA JODC หันมาดำเนินงานด้านวิชาการ ได้แก่ การส่งผู้เชี่ยวชาญไปช่วยธุรกิจท้องถิ่นในต่างประเทศ และการส่งผู้เชี่ยวชาญไปช่วยด้าน R&D ในประเทศกำลังพัฒนา

โครงการส่งผู้เชี่ยวชาญนี้เป็นการส่งผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างสูงทางเทคโนโลยีไปยังประเทศกำลังพัฒนา ด้วยทุนและการสนับสนุนของบริษัทธุรกิจและองค์กรต่างๆ ของญี่ปุ่น เพื่อช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศกำลังพัฒนา จุดมุ่งหมายของ JODC คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเหล่านั้น ช่วยให้บริการหรือเครือข่ายของบริษัทญี่ปุ่นเจริญเติบโต และส่งเสริมให้ SME ของญี่ปุ่นได้ขยายตัวออกสู่ตลาดโลก โดยกิจกรรมเช่นนี้ได้รับเงินช่วยเหลือจากกระทรวง METI ผ่าน JODC ตามสัดส่วนซึ่งต่างกันตามประเภทของโครงการ

ประเภทแรกคือ โครงการประเภท ODA ซึ่งเป็นการส่งผู้เชี่ยวชาญไปยังบริษัทและองค์กรเอกชนในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อฟูมฟักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการขยายตัวของบริษัทญี่ปุ่นและพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการต่างๆ ของบริษัทในท้องถิ่น ประเทศผู้รับต้องเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในแถบเอเชีย หากการลงทุนของญี่ปุ่นในบริษัทผู้รับความช่วยเหลือมีสัดส่วนมากกว่า 50 % ความช่วยเหลือจาก JODC จะให้แก่บริษัทในท้องถิ่นอื่นๆ ที่ทำธุรกรรมกับบริษัทผู้รับด้วย ปริมาณของค่าใช้จ่ายที่ JODC จะช่วยเหลือต่างกันไปในแต่ละประเทศ และขึ้นอยู่กับขนาดของโครงการด้วย โดยมีระยะเวลาของความช่วยเหลือ 1 - 2 ปี

โครงการประเภท SME (Small and Medium – sized Enterprises Program) เป็นการส่งผู้เชี่ยวชาญให้แก่เครือข่ายของบริษัท SME ของญี่ปุ่น เพื่อสร้างเสริมศักยภาพ (capacity building) ในด้านเทคนิคและการจัดการ เพื่อส่งเสริมการขยายตัวของ SME ออกไปทั่วโลก ประเทศผู้รับที่เข้า

ชายต้องเป็นประเทศกำลังพัฒนา และประเทศ / ภูมิภาค อุตสาหกรรมใหม่ JODC จะรับผิดชอบค่าใช้จ่าย 2 ใน 3 ของการส่งผู้เชี่ยวชาญ โดยโครงการมีระยะเวลา 1 - 12 เดือน

โครงการประเภท EPA (Economic Partnership Agreement Program) เป็นการส่งผู้เชี่ยวชาญให้แก่บริษัทในท้องถิ่นรวมทั้งบริษัทอื่นๆ ในบริเวณเดียวกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้และทักษะ ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะนำไปสู่ความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมทั้งของญี่ปุ่นและประเทศคู่ค้าตามสัญญาที่ได้ตกลงไว้กับรัฐบาลญี่ปุ่น ในโครงการประเภทนี้ 3 ใน 4 ของค่าใช้จ่ายจะได้รับความช่วยเหลือจาก JODC โดยผู้เชี่ยวชาญอาจเป็นเจ้าหน้าที่จากบริษัทญี่ปุ่นที่ทำธุรกิจอยู่ด้วย หรือผู้เชี่ยวชาญที่ JODC แนะนำ มีระยะเวลาอยู่กับบริษัทผู้รับความช่วยเหลือ 3 - 10 เดือน

การขอรับความช่วยเหลือจาก JODC นี้ บริษัทผู้รับความช่วยเหลือยื่นใบสมัครต่อ JODC เองไม่ได้ ต้องทำผ่านบริษัทหรือสมาคมอุตสาหกรรมญี่ปุ่นที่ทำธุรกรรมร่วมกันเท่านั้น

AOTS - The Association for Oversea Technical Scholarship ก่อตั้งขึ้นในปี 1959 ด้วยการสนับสนุนของกระทรวง MITI (METI ในปัจจุบัน) เป็นองค์กรความร่วมมือทางเทคโนโลยีแห่งแรกและดำเนินการในระดับเอกชน จุดมุ่งหมายของ AOTS คือการสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน และความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศเหล่านั้น กิจกรรมหลักๆ ของ AOTS คือ 1) ฝึกอบรมวิศวกรและผู้จัดการของประเทศกำลังพัฒนา 2) จัดการฝึกอบรมวิศวกร และผู้จัดการในต่างประเทศ และ 3) ดูแลจัดการศูนย์ Kenshu ซึ่งเป็นศูนย์ฝึกอบรมในเมืองใหญ่ๆ 4 แห่ง

อาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานอิสระที่จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวง METI เหล่านี้ (JETRO, IDE, JODC, และ AOTS) เป็นฝ่ายสนับสนุนด้านวิชาการ ที่คอยให้ความช่วยเหลือธุรกิจของญี่ปุ่นในต่างประเทศ เป็นจุดเชื่อมรอยต่อระหว่างราชการกับฝ่ายธุรกิจ ที่ส่งผ่านความต้องการของฝ่ายธุรกิจให้รัฐบาลได้รับทราบและได้รับการตอบสนองอย่างเป็นระบบ

อิทธิพลของภาคธุรกิจของญี่ปุ่นในกระบวนการให้ ODA

ตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจระดับระหว่างประเทศของญี่ปุ่น กับกระบวนการให้ ODA ยังเห็นได้ชัด ในกรณีการก่อตั้ง OECF ซึ่งเริ่มจากการริเริ่มกองทุนเพื่อการพัฒนาเอเชียโดยนายกรัฐมนตรีกิชิ (Kishi Fund) และรัฐสภาได้จัดสรรงบประมาณใน 5 พันล้านบาท ด้วยการผลักดันของกลุ่มธุรกิจ Keidanren จึงได้มีการจัดตั้ง OECF ขึ้นเพื่อการดำเนินการของกองทุนนี้ นอกจากนี้เมื่อญี่ปุ่นถูกกล่าวหาว่าความช่วยเหลือของญี่ปุ่นผูกมัดให้ต้องใช้บริษัทญี่ปุ่นทำให้บริษัทของประเทศอื่นไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้ รัฐบาลจำต้องยกเลิกการผูกมัด แต่กลุ่มธุรกิจก็เป็นผู้เสนอวิธีการให้ ODA ที่เรียกว่า STEP Loan (Special Term for Economic Partnership) โดยเป็น

เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินกู้ทั่วไป แต่มีเงื่อนไขให้ผู้รับต้องซื้อสินค้าและบริการจากญี่ปุ่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ผู้รับเหมาหลักต้องเป็นบริษัทญี่ปุ่นที่ร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่น โดยมีบริษัทญี่ปุ่นเป็นผู้นำ เงินกู้ประเภทนี้ใช้สำหรับประเทศผู้รับที่เป็นประเทศด้อยพัฒนา รัฐบาลญี่ปุ่นยอมรับข้อเสนอแนะของภาคธุรกิจ และนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน

จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของภาคธุรกิจต่อกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น ซึ่งทำให้เราต้องทำความเข้าใจกับภาคธุรกิจของญี่ปุ่น

ธุรกิจของญี่ปุ่นเป็นภาคที่ทรงอิทธิพลหนึ่งในสังคมญี่ปุ่น นับตั้งแต่ญี่ปุ่นเปิดประเทศออกสู่โลกภายนอกในยุคเมจิ ธุรกิจท้องถิ่นของญี่ปุ่นในขณะนั้นขาดประสบการณ์ในการการค้ากับต่างประเทศ จึงได้มีความพยายามที่จะติดต่อหาวัตถุดิบจากต่างประเทศ บุกเบิกตลาดในต่างประเทศ ค้นคว้าศึกษาเพื่อรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ค่อยๆพัฒนาตนเองขึ้นเป็นเครือข่ายใหญ่ ดำเนินกิจการระหว่างประเทศ ทำธุรกิจแบบครบวงจรที่เรียกว่า Sogo Shosha ตัวอย่างเช่น บริษัทมิตซูบิชิ มิตซูบิชิ สุมิโตโม โอโตซู คาเนมัทสึ และมารูเบนิ

กิจกรรมที่เรียกว่าครบวงจรของบริษัทการค้าระหว่างประเทศนี้มีเครือข่ายที่ผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการทุกประเภท ที่เรียกว่า “ตั้งแต่ไม้จิ้มฟันยันเรือรบ” เช่นบริษัทมิตซูบิชิซึ่งเริ่มจากอุตสาหกรรมทอผ้า บริษัทในเครือของมิตซูบิชิทั้ง ธนาคาร ประกันภัย การเดินเรือ บริษัทนำเข้า-ส่งออก บริษัททางด้านกฎหมาย หน่วยวิจัย และบริษัทก่อสร้าง เป็นต้น ในอดีตก่อนสงครามโลก สงครามโลกครั้งที่สอง บริษัทในเครือเหล่านี้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเรียกว่ากลุ่มไชบัทสึ (Zaibatsu) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลและบทบาทอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และมีความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลญี่ปุ่น เช่น กลุ่มมิตซูบิชิ ซึ่งยอมให้รัฐบาลใช้กองเรือขนส่งสินค้าของตนสำหรับการขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ในการยึดครองไต้หวันในระหว่างสงครามโลก¹³ ความสัมพันธ์เช่นนี้ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าไชบัทสึจะถูกสหรัษฎ์ออกคำสั่งให้ยกเลิกไป แต่ในปัจจุบันบริษัทในเครือต่างๆก็ยังคงมีความสัมพันธ์ และรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เคาเรตสึ (Keiretsu)

บริษัทการค้าระหว่างประเทศนี้นอกจากจะทำธุรกิจการค้าแล้ว ยังมีบทบาทในการหาโครงการในต่างประเทศด้วย

ในการขอโครงการความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น รัฐบาลของประเทศผู้รับจะต้องเป็นผู้เสนอขอเอง จะต้องศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ผลกระทบ ความคุ้มค่า และรายละเอียดต่างๆอีกมาก ซึ่งบริษัทท้องถิ่นยังไม่สามารถทำได้ แต่บริษัทญี่ปุ่นมีความพร้อมกว่า ความพร้อมของธุรกิจขนาดใหญ่เช่น Sogo Shosha นี้มีทั้งบริษัทที่ปรึกษาทางกฎหมาย และบริษัทที่ปรึกษาทาง

¹³ บุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. ผู้จัดการออนไลน์ [20 กันยายน 2004] Available from www.ftawatch.org/news/view.php?id=383 [October 2009]

เทคโนโลยีวิศวกรรม ทั้งยังมีบริษัทก่อสร้างที่เทียบพร้อมด้วยเทคโนโลยีทันสมัย เมื่อประเทศกำลังพัฒนาต้องการเสนอขอ ODA สำหรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ ก็จำเป็นต้องใช้บริการของกลุ่มธุรกิจของญี่ปุ่นเหล่านี้ เพราะเทคโนโลยีของบริษัทท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อม การใช้บริษัทที่ปรึกษาญี่ปุ่นเป็นผู้ประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ ทำให้ข้อกำหนดของโครงการมักจะต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงซึ่งบริษัทท้องถิ่นยังไม่มี เพราะฉะนั้นแม้ว่าโครงการช่วยเหลือของญี่ปุ่นจะไม่มีเงื่อนไขผูกมัดว่าต้องใช้บริษัทญี่ปุ่นและเปิดประมูลทั่วไป แต่บริษัทท้องถิ่นแท้ๆ เองก็ยังไม่มีความสามารถในการแข่งขันได้ นอกจากนี้ ในกรณีของประเทศไทยบริษัทญี่ปุ่นยังใช้ช่องว่างทางกฎหมายเข้ามาร่วมทุนกับบริษัทไทยเพื่อใช้สถานะความเป็นบริษัทท้องถิ่นของไทยในการเข้าประมูลโครงการต่างๆ ด้วย เพราะฉะนั้นในที่สุดแล้ว บริษัทญี่ปุ่นก็เป็นฝ่ายชนะการประมูลโครงการความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่น

ในศักยภาพที่ครบวงจรของบริษัทประเภท Sogo Shosha นี้ เราจะได้เห็นว่าบางบริษัทที่เข้ามาเปิดบริษัทตัวแทนในต่างประเทศนั้น ไม่ได้มีกิจกรรมทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมใดๆ ในประเทศปลายทาง แต่เป็นบริษัทตัวแทนที่มีกิจกรรมด้านข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์กฎระเบียบ และอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น หากบริษัทเครือข่ายประสบอุปสรรคด้านกฎหมายใดๆ บริษัทตัวแทนก็จะหาทางช่วยผลักดันให้ลุล่วงไปได้ บริษัทเช่นนี้ไม่ได้ทำงานแบบโคดเดียว ยังมีบริษัทญี่ปุ่นประเภทเดียวกันอีกหลายบริษัท รวมกลุ่มกัน เป็นสมาชิกของหอการค้าญี่ปุ่นในประเทศต่างๆ ด้วย ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลญี่ปุ่นผ่านทางช่องทางต่างๆ ดังได้กล่าวไปแล้ว เพราะฉะนั้นหากมีข้อกฎหมายใด หรืออุปสรรคใดที่ต้องอาศัยหลายฝ่ายช่วยกันผลักดัน กลุ่มบริษัทญี่ปุ่นก็จะมีอำนาจต่อรองสูง กรณีตัวอย่างในประเทศไทยคือเมื่อประเทศไทยพยายามริเริ่มกฎหมายเกี่ยวกับนิติบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งไม่พิจารณาเฉพาะสัดส่วนของหุ้นที่เป็นของไทยมากกว่าครึ่งเท่านั้น จะต้องพิจารณาสัดส่วนของผู้บริหารที่เป็นไทยด้วย ข้อกำหนดใหม่นี้จะทำให้บริษัทร่วมทุน ไทย – ญี่ปุ่น หลายบริษัทไม่มีคุณสมบัติของการเป็นนิติบุคคลไทย ไม่ได้สิทธิของบริษัทสัญชาติไทย จึงได้มีความร่วมมือกันจากตัวแทนหอการค้าญี่ปุ่น และตัวแทนจากบริษัทญี่ปุ่นเข้าพบผู้บริหารของไทย เพื่อขอให้แก้ไขข้อกำหนดนี้

อาจกล่าวได้ว่าในกระบวนการกำหนดนโยบายและการแปรนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รัฐบาลได้เปิดช่องทางให้ฝ่ายธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วม อีกทั้งความเข้มแข็งของภาคธุรกิจก็เป็นกำลังสำคัญที่เสริมให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นประสบความสำเร็จด้วยดี

บทที่ 4

สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA)

การปรับองค์กรใหม่ของ JICA

สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency : JICA) ซึ่งจัดได้ว่าเป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่นานาชาติแบบทวิภาคีที่ใหญ่ที่สุดในโลก วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง JICA ขึ้นเพื่อ 1) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาของทั้งประเทศญี่ปุ่น และการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของนานาประเทศด้วยการพัฒนาหรือก่อรูปทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนาในประเทศโพ้นทะเล ด้วยการให้ความร่วมมือทางวิชาการ การให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและการลงทุน และการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า 2) ปฏิบัติการที่จำเป็นเพื่อให้ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานไปยังอเมริกากลาง และอเมริกาใต้สามารถสร้างรากฐานได้ และ 3) ต้องมีปฏิบัติการช่วยเหลือภัยพิบัติขนาดใหญ่ในประเทศกำลังพัฒนา JICA ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างใหม่ (Re-Engineering) เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2008 โดยคงไว้ซึ่งประเภทของการให้ความช่วยเหลือใน 3 รูปแบบคือ ความร่วมมือทางวิชาการ (Technical Assistant) การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ (Loans Aid) และการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant Aid) ให้มีคุณภาพในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการให้ความช่วยเหลือ

ทั้งนี้ได้มีการรวมเอางานด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (The Japan Bank for Cooperation: JBIC) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs: MOFA) เข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านความร่วมมือทางเทคโนโลยีของ JICA ทำให้ JICA ใหม่มีศักยภาพในการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น โดยมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ด้วยเครือข่ายองค์กรที่มีมากกว่า 100 แห่งทั่วโลก

การดำเนินงานของ JICA ใหม่

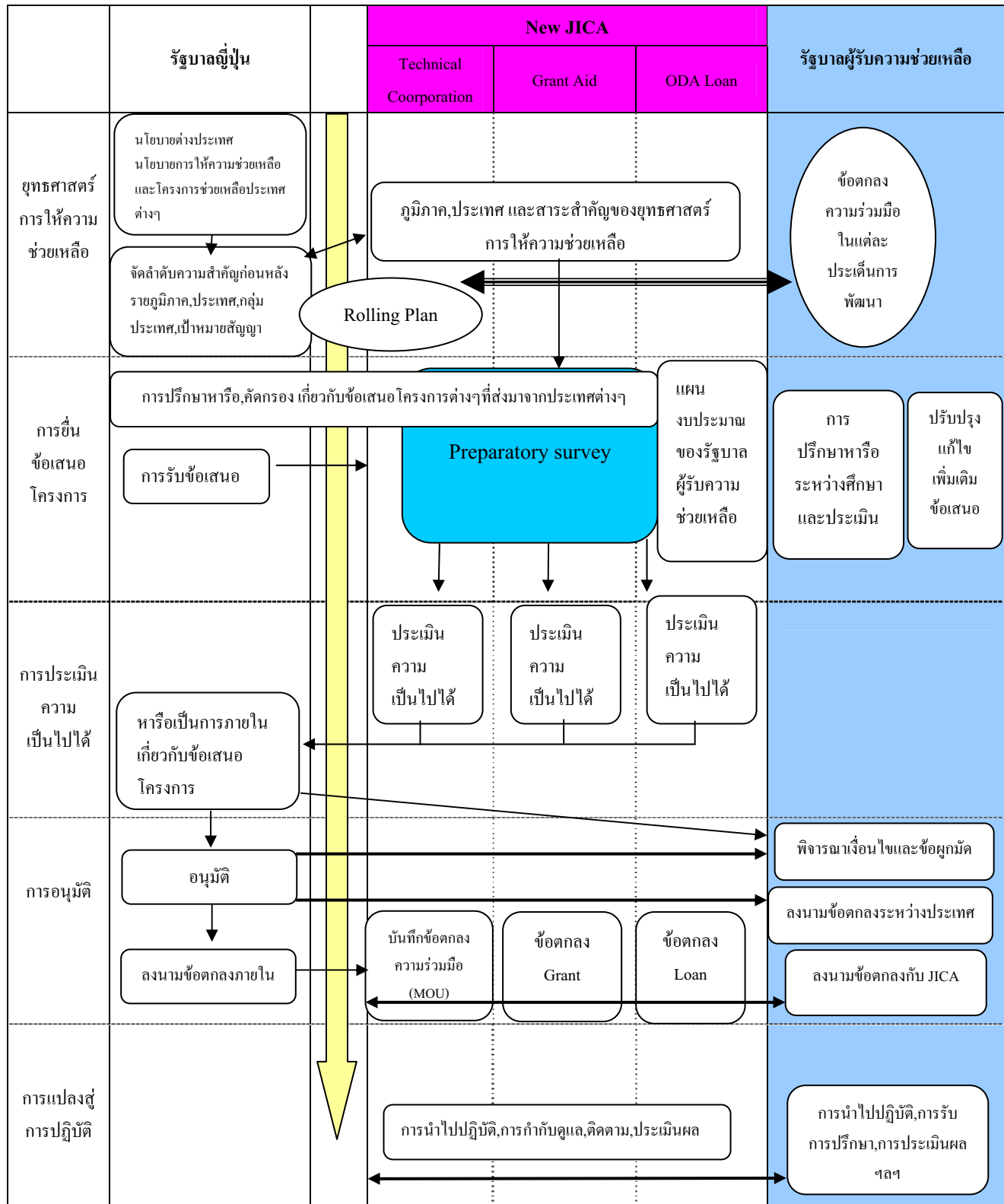
การให้ความช่วยเหลือของ JICA แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบเพื่อให้เกิดความครอบคลุมตามความต้องการและศักยภาพของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ได้แก่

1. Technical cooperation: เป็นการให้ความช่วยเหลือทางเทคโนโลยีและวิชาการแก่ประเทศกำลังพัฒนาด้วยวิธีการส่งผู้เชี่ยวชาญหรืออาสาสมัครเข้ามาดำเนินโครงการ ฝึกอบรม หรือสำรวจด้านต่างๆ เป็นต้น

2. ODA Loans: การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการพัฒนา

3. Grant Aid: การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าแก่ประเทศกำลังพัฒนา

แผนภาพที่ 13 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานอนุมัติโครงการความช่วยเหลือ

ที่มา: ดัดแปลงจาก An Overview of New JICA p.2.

จากแผนภาพแสดงถึงการกระบวนการให้ความช่วยเหลือและกระบวนการรับความช่วยเหลือของประเทศกำลังพัฒนาที่แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่

1. การกำหนดยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือ (Assistant Strategy)
2. การยื่นข้อเสนอโครงการเพื่อขอความช่วยเหลือ (Project Formulation)
3. การประเมินความเป็นไปได้ก่อนอนุมัติโครงการ (Project Appraisal)
4. การอนุมัติโครงการ (Project Approval)
5. การนำไปปฏิบัติ (Project Implementation)

1. การกำหนดยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือ (Assistant Strategy)

การวางยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนานั้นมีการทำทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยมีที่มาจากนโยบายรัฐบาลญี่ปุ่น นโยบายด้าน ODA ประชญาการให้ความช่วยเหลือ (ODA Charters) ซึ่งจะผ่องถ่ายลงมาเป็นยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือเป็นประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา (Scheme) เช่น Technical Cooperation, Grant Aid, ODA Loan เหล่านี้ จะถูกแปลงลงสู่แผนกลยุทธ์ต่อไป

2. การยื่นข้อเสนอโครงการเพื่อขอความช่วยเหลือ (Project Formulation)

JICA จะมีการสำรวจ (Preparatory survey) เพื่อให้การเสนอโครงการเป็นไปได้อย่างยืดหยุ่นและรวดเร็ว โดยมีขอบเขตเกี่ยวกับการพัฒนาและการหาเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือของแต่ละประเทศที่ต่างกันออกไปตามเงื่อนไขและสภาพของประเทศนั้นๆ ตลอดจนช่วยเหลือในการดูแลโครงการ ความเหมาะสม ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

3. การประเมินความเป็นไปได้ก่อนอนุมัติโครงการ (Project Appraisal)

ข้อเสนอโครงการใดๆก็ตามที่เสนอมา JICA จะเป็นผู้ตรวจและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ตลอดจนผลที่คาดว่าจะได้รับเป็นการภายใน

4. การอนุมัติโครงการ (Project Approval)

JICA จะเป็นฝ่ายประเมินโครงการที่เสนอเข้ามาก่อนส่งเรื่องเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยมีผู้เชี่ยวชาญของ JICA ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอโครงการนั้นๆเป็นผู้พิจารณา แล้วรายงานผลการประเมินต่อรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อประเมินต่อในอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นจึงลงนามข้อตกลงโครงการระหว่างประเทศกับรัฐบาลผู้รับความช่วยเหลือ

5. การนำไปปฏิบัติ (Project Implementation)

การนำไปปฏิบัติดังกล่าวหมายถึงการดำเนินงานหลังจากโครงการอนุมัติแล้ว โดยแบ่งออกตามวิธีการให้ความช่วยเหลือ (schemes) 3 แบบ คือ ความร่วมมือทางวิชาการ เงินกู้ และความช่วยเหลือแบบให้เปล่า

ความร่วมมือทางวิชาการดำเนินงานโดยสำนักงานสาขาในประเทศต่างๆ และแผนการให้ความช่วยเหลือสาขาต่างๆในสำนักงานใหญ่ JICA (Development Issue Department)

การให้เงินกู้ดำเนินงานโดยสำนักงานสาขาในประเทศต่างๆ ภายใต้การดูแลของแผนกที่แบ่งหน้าที่ดูแลภูมิภาคต่างๆใน JICA สำนักงานใหญ่ เช่น แผนกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก แผนกเอเชียตะวันออกและเอเชียกลาง แผนกเอเชียใต้ แผนกละตินอเมริกาและแคริบเบียน แผนกตะวันออกกลางและยุโรป แผนกออฟริกา

ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าดำเนินงานหลักโดยแผนกการคลัง และแผนกจัดซื้อใน JICA สำนักงานใหญ่และมีสำนักงานสาขาในประเทศต่างๆ เป็นฝ่ายสนับสนุน

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ของ JICA ใหม่

จากจุดกำเนิดของการชำระค่าปฏิกรรมสงครามภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สู่นโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ JICA จึงถือกำเนิดขึ้นมาเป็นเวลา 35 ปี มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ดังนี้

วิสัยทัศน์

“Inclusive and Dynamic Development” การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและสร้างสรรค์ หมายถึง การเสริมพลังให้ผู้คนตระหนักถึงประเด็นในการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งและความเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะกลางและระยะยาว ลดความยากจน ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในประเทศกำลังพัฒนา

พันธกิจ

องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) ได้กำหนดพันธกิจในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศไว้ทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่

1. จัดการกับปัญหาที่เป็นวาระของโลก

จากการพัฒนา และโลกาภิวัตน์แม้จะก่อให้เกิดผลดีในด้านต่างๆแก่มวลมนุษยชาติแล้ว ในทางตรงกันข้ามก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนุชนในหลายๆด้านด้วยกัน เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย ภัยพิบัติ วิกฤติเศรษฐกิจโลก เหล่านี้จะมีผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนามาก JICA จึง

กำหนดพันธกิจในการสนับสนุนประสบการณ์และเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้าใจในการพัฒนาร่วมกัน

2. ลดความยากจนเพิ่มความเท่าเทียม

ลดความยากจนด้วยการส่งเสริมและสร้างโอกาสในการจ้างงานแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยส่งเสริมการศึกษาและสุขอนามัย JICA จะสนับสนุนทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาเพื่อลดความยากจนและเพิ่มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

3. ส่งเสริมธรรมาภิบาล

สนับสนุนส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบพื้นฐานในการบริหารงานภาครัฐ เช่น ระบบระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อส่งเสริมให้รัฐมีความสามารถในการให้บริการสาธารณะได้ตรงตามความต้องการของประชาชน

4. สร้างความมั่นคงของมนุษย์

ส่งเสริมความเป็นมนุษย์ (Human Being) เพื่อป้องกันบุคคลจากสภาพปัญหาภัยคุกคามด้านต่างๆ ทั้ง ความขัดแย้ง การก่อการร้าย ภัยพิบัติ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ โรคระบาด โดยสร้างความเข้มแข็งในระดับบุคคลและกลุ่มให้เข้มแข็งและสามารถต่อสู้กับปัญหาได้ด้วยตนเองและใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ยุทธศาสตร์

ทั้งนี้ การปรับองค์กร JICA ใหม่เน้นมียุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงให้มีศักยภาพมากขึ้นสามารถดำเนินงานได้ในขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. บูรณาการความช่วยเหลือ

เพื่อให้ JICA สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศผู้รับความช่วยเหลือที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น ตลอดจนสภาพปัญหาที่หลากหลายครอบคลุมประเด็นต่างๆ ได้มากขึ้น JICA ใหม่จะบูรณาการการให้ความช่วยเหลือทั้ง 3 รูปแบบคือ Technical cooperation, Grant Aid และ Loan Aid เข้าด้วยกัน โดยมุ่งหวังให้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการพัฒนาได้รอบด้านทั้งในระดับนโยบาย ระดับโครงสร้างสถาบันทางสังคม ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ JICA ใหม่ยังประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ เพื่อสร้างเครือข่ายและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือมากขึ้น

ความช่วยเหลือที่ไร้รอยต่อ

ในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนจำนวนมาก มีความแตกต่างทางสังคมสูงทำให้ประเทศกำลังพัฒนา มีความต้องการพัฒนาในแต่ละระดับต่างกัน JICA ใหม่จะมีแนวทางการให้ความช่วยเหลือที่หลากหลายโดยมีแผนการให้ความช่วยเหลือทั้งระยะกลาง และระยะยาวที่เหมาะสมกับความแตกต่างดังกล่าว

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากับภาคส่วนต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการให้ความช่วยเหลือของ JICA คือ ให้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือสามารถพัฒนาและช่วยเหลือตนเองได้ โดย JICA จะประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งภาครัฐจากส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มหาวิทยาลัย องค์กร NGO เพื่อระดมเทคโนโลยี ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญจากส่วนต่างๆมาร่วมกันพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. เสริมสร้างการวิจัยและการแลกเปลี่ยนความรู้

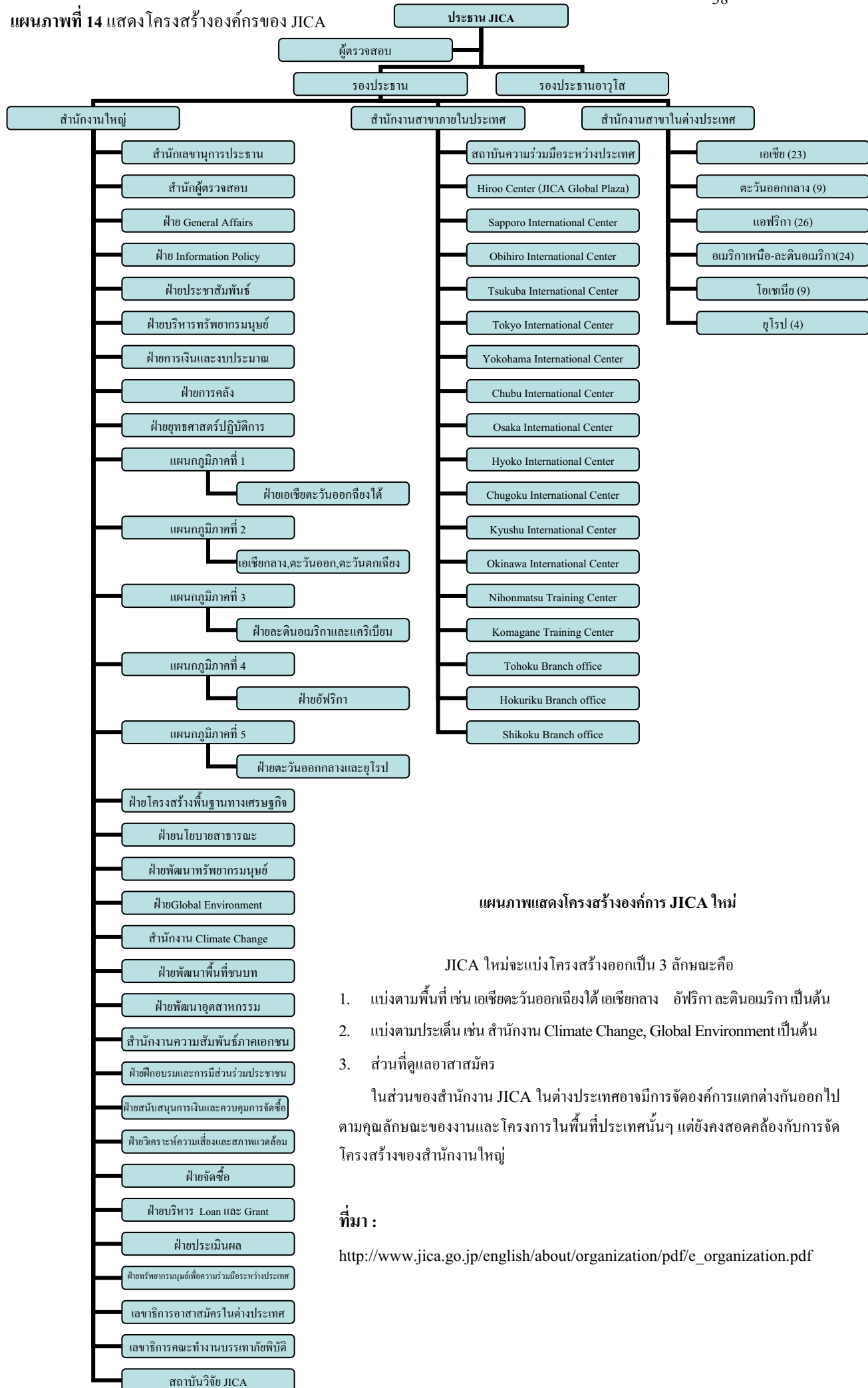
จากการดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศทำให้ JICA มีข้อมูลเชิงปฏิบัติการจากการดำเนินโครงการในพื้นที่ต่างๆทั่วโลก จึงเป็นโอกาสให้ JICA ได้สัมผัสกับข้อมูลภาคสนาม ในวันที่ 1 ตุลาคม 2008 จึงมีการก่อตั้งสถาบันวิจัย JICA เพื่อเป็นศูนย์กลางการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ และเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้จากการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ โดยหวังดำเนินบทบาทในฐานะผู้นำแนวทาง (Trend) การพัฒนารูปแบบใหม่และแลกเปลี่ยนความรู้สู่สากล

โครงสร้างองค์กร JICA

เนื่องจาก JICA มีภารกิจที่ต้องประสานงานกับต่างประเทศทำให้การออกแบบโครงสร้างการทำงานมีความหลากหลายซึ่งมีทั้งสำนักงานใหญ่ สำนักงานสาขาภายในประเทศ และสำนักงานสาขาในต่างประเทศ ทั้งนี้โครงสร้างในสาขาต่างประเทศนั้นจะไม่มีรูปแบบตายตัว โดยจะออกแบบตามลักษณะของภารกิจและโครงการที่ทำกับประเทศนั้นๆ โดย Chief of Representative มีอำนาจในการออกแบบโครงสร้างสำนักงานได้เอง

ทั้งนี้โครงสร้างของ JICA สำนักงานใหญ่สามารถแสดงได้ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 14 แสดงโครงสร้างองค์กรของ JICA

แผนภาพแสดงโครงสร้างองค์กร JICA ใหม่

JICA ใหม่จะแบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. แบ่งตามพื้นที่ เช่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง แอฟริกา ละตินอเมริกา เป็นต้น
2. แบ่งตามประเด็น เช่น สำนักงาน Climate Change, Global Environment เป็นต้น
3. ส่วนที่ดูแลอาสาสมัคร

ในส่วนของสำนักงาน JICA ในต่างประเทศอาจมีการจัดองค์กรแตกต่างกันออกไปตามคุณลักษณะของงานและโครงการในพื้นที่ประเทศนั้นๆ แต่ยังคงสอดคล้องกับการจัดโครงสร้างของสำนักงานใหญ่

ที่มา :

http://www.jica.go.jp/english/about/organization/pdf/e_organization.pdf

การจัดโครงสร้างองค์กรของ JICA แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ สำนักงานใหญ่ สำนักงานในประเทศ และสำนักงานสาขาในต่างประเทศ

1. JICA Headquarter

JICA สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่เมืองโตเกียว มี Sadako Ogata เป็นประธานบริหาร ภายในมีการจัดองค์กรทั้งแบบตามภารกิจหรือประเด็นในการให้ความช่วยเหลือ (issue based) ได้แก่ ฝ่ายโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ฝ่ายพัฒนาอุตสาหกรรม ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายสิ่งแวดล้อม และฝ่ายพัฒนาพื้นที่ชนบท เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตามเขตพื้นที่ของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยแบ่งเป็นเขตกลุ่มประเทศ (Zone) เช่น แผนกภูมิภาคที่ 1 ดูแลพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แผนกภูมิภาคที่ 2 ดูแลพื้นที่เอเชียกลาง เอเชียตะวันออก ตะวันตกเฉียงใต้ แผนกภูมิภาคที่ 3 ดูแลพื้นที่ละตินอเมริกาและประเทศแถบแคริบเบียน แผนกภูมิภาคที่ 4 ดูแลพื้นที่ทวีปแอฟริกา แผนกภูมิภาคที่ 5 ดูแลพื้นที่ประเทศตะวันออกกลางและยุโรป

นอกจากนี้ยังมีฝ่ายสนับสนุนต่างๆ เช่น สำนักเลขานุการ สำนักผู้ตรวจสอบ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบัญชี ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายฝึกอบรม ฝ่ายบุคคล ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

JICA สำนักงานใหญ่ ถือว่าเป็นหน่วยหลักในการนำนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศไปปฏิบัติ เป็นศูนย์กลางการตัดสินใจ เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือและความเชี่ยวชาญสาขาต่างๆจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนมาร่วมทำงาน ล่าสุดเมื่อมีการปรับโครงสร้าง JICA ในเดือนตุลาคม 2008 ได้มีการตั้งสถาบันวิจัย JICA ขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการด้านการพัฒนาประเทศ

2. JICA Domestic Office

JICA สำนักงานสาขาภายในประเทศ (Domestic Office) มีจำนวนทั้งสิ้น 18 สาขา (รวมสถาบันความร่วมมือระหว่างประเทศ) แต่ละสาขาจะกระจายอยู่ทั่วประเทศญี่ปุ่นตามย่านธุรกิจและชุมชน แต่ละสาขามีภารกิจหลักร่วมกัน คือ การจัดนิทรรศการแสดงให้เห็นประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักธุรกิจและชาวต่างชาติ ได้ทราบถึงผลงานและภารกิจของ JICA โดยจัดแสดงนิทรรศการ ผลงานที่ JICA ได้เข้าไปดำเนินโครงการในประเทศต่างๆเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์หน่วยงานและผลงาน JICA ให้ประจักษ์แก่สายตาประชาชนทั้งยังเป็นการจูงใจประชาชนให้ชาวญี่ปุ่นตระหนักถึงปัญหาร่วมกันของโลก และบทบาทของญี่ปุ่นในการร่วมแก้ปัญหาเหล่านั้น

3. JICA Oversea Office

ผู้บริหารสูงสุดของสำนักงานสาขาในต่างประเทศ คือ ตำแหน่งหัวหน้าผู้แทน (Chief of Representative) มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไป เปรียบเสมือนหัวหน้าผู้ประสานงานหลัก

ระหว่างสำนักงานในต่างประเทศกับ JICA สำนักงานใหญ่ในโตเกียว ตลอดจนรายงานความก้าวหน้าของโครงการในประเทศที่ตนดูแล อีกทั้งมีอำนาจในการออกแบบจัดวางโครงสร้างสำนักงานตามดุลยพินิจที่เห็นว่าเหมาะสมกับลักษณะงาน หรือโครงการในประเทศนั้นๆ จึงทำให้โครงสร้างของสำนักงาน JICA ในต่างประเทศ มีความยืดหยุ่นมาก แต่ก็ยังคงโครงสร้างการบริหารภายในส่วนของการบริหารงานทั่วไปเช่นเดียวกับ JICA สำนักงานใหญ่ เช่น ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายธุรการ เป็นต้น

สายการบังคับบัญชา

สายการบังคับบัญชาของ JICA สำนักงานใหญ่มี Ms.Sadako Ogata เป็นประธานบริหาร มาจากการแต่งตั้งโดยกรรมการสรรหาใน OECC และทำงานขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นอกจากนี้ JICA ยังมีผู้บริหารระดับสูงในตำแหน่งรองประธานบริหาร (Vice President) จำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยมี Mr.Kenzo Oshima¹⁴ เป็นรองประธานอาวุโส และ Mr.Yoshihisa Ueda¹⁵ เป็นรองประธานซึ่งดูแลการบริหารงานทั้งสำนักงานใหญ่ สำนักงานสาขาในประเทศจำนวน 18 สาขา และต่างประเทศครอบคลุม 150 ประเทศ จำนวน 96 สาขา ซึ่งจะมีตำแหน่งหัวหน้าผู้แทน (Chief of Representative) เป็นผู้บริหารสูงสุด ขึ้นตรงต่อ JICA สำนักงานใหญ่

การบริหารงบประมาณ

หลักการ

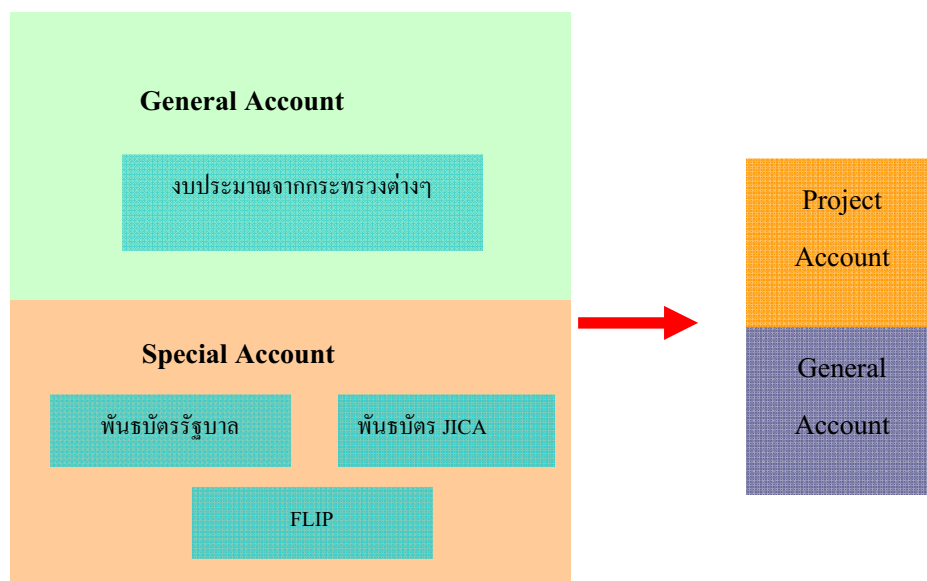
ในภาพรวมของการจัดสรรงบประมาณการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่นนั้น เราไม่สามารถเห็นภาพรวมของงบประมาณสำหรับการให้ความช่วยเหลือทั้งหมดของญี่ปุ่น เนื่องจากงบประมาณจะกระจายไปอยู่ยังกระทรวงต่างๆ ซึ่งต่างก็มีกิจกรรมย่อยๆ หลายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ

¹⁴ JICA.2009.AGRA and JICA Cement New Partnership to Double Africa's Rice Production

- Twelve African Countries Deliver National Rice Development Strategies with Support from the Coalition for African Rice Development (CARD). On-line. Available from Internet, http://www.jica.go.jp/english/news/press/2009/090601_02.html, accessed 27 Jun 2009.

¹⁵ JICA.2009. Vice President Visit to Barru District. On-line. Available from Internet, <http://www.jica.go.jp/project/indonesia/0600379/english/news/general/20090511.html>, accessed 27 Jun 2009.

แผนภาพที่ 15 แสดงแหล่งที่มาและประเภทของงบประมาณของ JICA

เมื่องบประมาณเหล่านี้มาถึง JICA ก็จะถูกจัดสรรไปใน 2 ส่วนหลักๆ คือ งบประมาณทั่วไปสำหรับการบริหารงานทั่วไป และงบประมาณโครงการต่างๆ สำหรับใช้ในโครงการความช่วยเหลือต่างๆ

JICA มีหลักการบริหารงบประมาณตามโครงการ (Project based) กล่าวคือ พิจารณาการของบประมาณและการใช้จ่ายงบประมาณตามจำนวนเงินที่ต้องใช้ในแต่ละโครงการ โดยมีหลักการพิจารณาจัดสรรงบประมาณขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐบาลและความสำคัญของโครงการนั้นๆ ตลอดจน Medium-Term Policy on ODA และบริหารงบประมาณตาม Schemes ได้แก่ ความร่วมมือทางวิชาการ เงินกู้ และความช่วยเหลือแบบให้เปล่า

ที่มาของงบประมาณ

สำหรับจำนวนงบประมาณนั้น JICA แสดงงบประมาณของปี 2008 ที่ 10,280 ล้านเหรียญสหรัฐ¹⁶ โดยได้รับงบประมาณหลักๆ จาก 2 แหล่งคือ งบประมาณประจำปี และงบลงทุน งบลงทุนได้มาจากการระดมทุนภายในและภายนอกประเทศ เช่น จากการออมทรัพย์และประกันภัยของกิจการไปรษณีย์เดิม ผลตอบแทนจากเงินกู้ และการขายพันธบัตร

¹⁶ JICA.2008.New JICA Fact and Figure. On-line. Available from Internet,

<http://www.jica.go.jp/english/news/field/2008/pdf/081003.pdf> , accessed 27 Jun 2009.

1. งบประมาณประจำปี (General Account Budget)

JICA ได้รับงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานส่วนใหญ่มาจากงบประมาณแผ่นดิน ที่จัดเก็บจากภาษีประชาชน การขายพันธบัตรรัฐบาล ผลตอบแทนจากเงินกู้และการลงทุน (Fiscal Loan and Investment)

งบประมาณประจำปี JICA ส่วนใหญ่จะได้รับจากกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงการคลังเพื่อการดำเนินงานประเภทความร่วมมือทางวิชาการ ขณะเดียวกันก็ได้รับงบประมาณจากกระทรวงอื่นๆ ด้วย ตามการมีส่วนร่วมของแต่ละกระทรวงที่มีต่อโครงการให้ความช่วยเหลือ¹⁷ สำหรับโครงการความร่วมมือทางวิชาการ การใช้จ่ายงบประมาณในรูปการบริหารจัดการโครงการต่างๆ (ถ้าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการในพื้นที่เป้าหมาย รัฐบาลผู้รับความช่วยเหลือจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย) ส่วนค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญนั้นจะได้รับจากกระทรวงต้นสังกัดของผู้เชี่ยวชาญนั้นๆ โดยจ่ายผ่าน JICA นอกจากนี้โครงการประเภทความร่วมมือทางวิชาการยังได้รับงบประมาณบางส่วนจากกระทรวงเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรม (METI) สำหรับการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการประเภท Technical Cooperation อีกด้วย

สำหรับการดำเนินงานประเภทเงินกู้ JICA ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกระทรวงการคลังโดยผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งในอดีตความช่วยเหลือแบบเงินกู้จะดำเนินการโดย ธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JBIC) แต่ในปัจจุบันได้รวมงานที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ JICA แล้ว โดยใช้จ่ายด้วยวิธีการโอนให้รัฐบาลประเทศผู้รับความช่วยเหลือ (Government to Government) ซึ่งในปี 2008 ได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินงานประเภทเงินกู้ทั้งสิ้น 781.2 พันล้านเยน¹⁸

ในส่วนของการช่วยเหลือแบบให้เปล่าได้รับงบประมาณทั้งจากกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงการคลังในการดำเนินงานซึ่งในปี 2008 มีงบประมาณประเภท Grant Aid ทั้งสิ้น 174.7 พันล้านเยน¹⁹

2. เงินบริจาค

เงินบริจาค JICA ได้รับทั้งจากประชาชนชาวญี่ปุ่นและชาวต่างประเทศ ตลอดจนบริษัทข้ามชาติที่มีสำนักงานในประเทศญี่ปุ่น ผ่านสำนักงานสาขาภายในประเทศที่มีอยู่ทั้งสิ้น 18 สาขา ที่ตั้งอยู่ในย่านธุรกิจและชุมชนของญี่ปุ่น ซึ่งมีหน้าที่จัดแสดงผลงานของ JICA ในรูปแบบนิทรรศการ

¹⁷ สัมภาษณ์ นายเคนอิจิ อิโตะ JICA Representative ประจำประเทศไทย 24 ส.ค. 52.

¹⁸ Ministry of Foreign Affairs. **Japan's Official Development Assistance White Paper 2008**, Ministry of Foreign Affairs : Tokyo, 2009. p.159.

¹⁹ Ibid, 159.

ให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณะชนว่าเงินของพวกเขาได้ถูกนำไปใช้เพื่อการพัฒนาในประเทศต่างๆ เพื่อประโยชน์และความสัมพันธ์ที่ดีในอนาคตกับประเทศญี่ปุ่นโดยแท้ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่ประเด็นต่างๆ จากมุมมองของญี่ปุ่น เช่น การปลูกฝังสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ ชาวญี่ปุ่นและชุมชนรอบข้าง

3. ผลตอบแทนจากเงินกู้ (Fiscal loan)

นอกจากนี้ยังได้รับจากการผลตอบแทนเงินกู้ที่ JICA ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศไปในรูปของ Loan ซึ่งตัวเลขเฉพาะในปีงบประมาณ 2008 JICA ให้เงินกู้แก่ประเทศทั่วโลกเป็นจำนวน 113,828 ล้านดอลลาร์²⁰

4. การขายพันธบัตร (Bond)

เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และแสดงบทบาทต่อเวทีโลกในฐานะประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ซึ่งในปี 2007 ญี่ปุ่นเป็นประเทศอันดับที่ 5 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา เยอรมัน ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร ที่ให้ทุนในการพัฒนาแก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยมีงบประมาณในการดำเนินงาน ODA ทั้งสิ้น 7,679 ล้านดอลลาร์สหรัฐ²¹ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการระดมเงินทุนเพื่อให้สามารถใช้ในการดำเนินงานได้ โดย JICA ใช้วิธีการออกพันธบัตรเพื่อระดมทุนซึ่งมี 2 ประเภท คือ พันธบัตรรัฐบาลซึ่งออกโดยรัฐบาล มีกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบ และพันธบัตร JICA ซึ่งออกโดย JICA

การจัดสรรงบประมาณ

กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น (MOF) เป็นหน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินงานด้าน ODA มากที่สุดและเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ ODA งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานประเภท Technical Cooperation กระทรวงการต่างประเทศจะจัดสรรให้ JICA เป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้อาจมีงบประมาณที่ได้จาก UNDP สำหรับการดำเนินงานประเภท Grant Aid รวมอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตามการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการภายในองค์กร JICA จะได้รับในอัตราส่วนที่ลดลงทุกปี เนื่องจาก JICA เป็นองค์กรอิสระ ตามหลักการองค์กรอิสระต้องสามารถมีรายได้เพื่อการบริหารจัดการภายในได้ด้วยตนเอง JICA จะได้รับงบประมาณส่วนนี้ลงทุกปี ในขณะที่งบประมาณที่ใช้ใน Technical Cooperation, Loan Aid และ Grant Aid นั้นการจัดสรรขึ้นอยู่กับแผนงบประมาณที่ทำตามปกติ ไม่ได้มีการลดแต่อย่างใด

²⁰ Modalities of ODA paper.

²¹ Ministry of Foreign Affairs. **Japan's Official Development Assistance White Paper 2008**, Ministry of Foreign Affairs : Tokyo, 2009, p.229.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระบบงบประมาณของ JICA นั้นจะมีความเชื่อมโยงกับงบประมาณของหน่วยงานอื่นๆ เป็นลักษณะการร่วมกันลงทุนระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการที่ JICA ดำเนินอยู่ แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนในการบริหารงบประมาณ แต่ในอีกมุมหนึ่งก็แสดงถึงความยืดหยุ่นในกระบวนการทางงบประมาณที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการเป็นสำคัญ

ตารางที่ 16 แสดงงบประมาณประจำปี 2007-2008 (หน่วย: ล้านเยน)²²

Revenue	Account	2007	2008
	Mangement grants	155,626	153,786
	Project income	638	612
	Interest income on development investment & financing	149	120
	Interest income on migration investment & financing	88	79
	Interest income on installment sales of settlement	1	1
	Miscellaneous revenue	400	412
	Revenue from contracted programs	2,990	2,819
	Donationn revenue	20	120
	Receipt from facility maintenance fund	1,616	3,084
	Expenditure	0	697
	Total	160,889	161,117

Expenditure	Account	2007	2008
	General administrative expenses	11,981	12,097
	Excluding special items	11,753	11,400
	Operating expenses	144,282	142,997
	Expenses for technical cooperation projects	79,752	79,467
	Expenses for grant aid projects	4,518	610
	Expenses for public participation-based cooperation	26,117	25,443

²² JICA.JICA annual report 2008.Saiki Printing (Tokyo,2008), p.141.

Account	2007	2008
Expenses for emigration program	490	469
Expenses for aid personal recruitment & training	3,283	2,876
Expenses for research & development	0	624
Expenses for program formulation	4,906	7,689
Expenses for follow – up cooperation	1,608	1,498
Expenses for project/program evaluation	811	305
Expenses for operation support	7,976	9,154
Expenses for accounting support	14,021	14,062
Expenses for disaster relief activities(special expenditure)	800	800
Contracted program expenses	2,990	2,819
Expenses for donation projects	20	120
Facility maintenance expenses	1,616	3,084
Total	160,889	161,117

การบริหารงานบุคคล

JICA มีระบบการบริหารงานบุคคลที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากองค์กรแบบราชการทั่วไป ตรงที่เน้นการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ (Experts) ที่หลากหลายจากภาคส่วนต่างๆ ตลอดจนใช้อาสาสมัคร (Volunteers) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานในระดับปฏิบัติการ ทำให้ JICA มีบุคลากรน้อยแต่เปี่ยมประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่นในการบริหารบุคคลมาก

JICA มีผู้ปฏิบัติงาน (Staff) ทั้งหมด 1,664 คน²³ เมื่อแบ่งตามหน้าที่สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1. ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายสนับสนุน (Supporting Staff)

ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายสนับสนุน คือ บุคลากรที่ทำหน้าที่อื่นๆที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัคร เช่น บุคลากรฝ่ายบัญชี ฝ่ายพัสดุ ฝ่ายการเงินและงบประมาณ ฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ JICA จ้างเป็นสัญญาจ้างปีต่อปีเช่นกัน

²³ JICA.2008.New JICA Fact and Figure. On-line. Available from <http://www.jica.go.jp/english/news/field/2008/pdf/081003.pdf>, accessed 27 Jun 2009.

การบริหารงานบุคคลของ JICA แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นทางการบริหารที่สูงมาก ระบบการจ้างงานแสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดในการประเมินโครงสร้างประชากรและนำเอาจุดแข็งและข้อได้เปรียบของสังคมผู้สูงอายุมาปรับใช้ในการบริหารบุคคล โดยจ้างในรูปแบบอาสาสมัครในงานระดับปฏิบัติการ ทำให้ได้บุคลากรที่มีความตั้งใจทำงานโดยแท้จริง ในขณะที่งานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะก็ยืมตัวผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาร่วมงานโดย JICA ไม่ได้เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนในรูปแบบเงินเดือนแต่อย่างใด แต่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทน ในขณะที่ JICA ออกเพียงค่าใช้จ่ายในพื้นที่เท่านั้น

ดังนั้นการบริหารบุคคลลักษณะนี้จึงแสดงให้เห็นถึงการออกแบบระบบการจ้างและการบริหารค่าตอบแทน ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ปฏิบัติงานซึ่งพัฒนาไปไกลกว่าความต้องการขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่มีความกินอยู่ดีมาแล้ว ทำให้ชาวญี่ปุ่นไม่ต้องการทำงานเพื่อวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว ยังต้องการงานเพื่อบรรลุความต้องการด้านจิตใจ เพื่อเติมเต็มความภาคภูมิใจในตนเองด้วย

2. ผู้ปฏิบัติงานหลัก (Operating Core)

ผู้ปฏิบัติงานหลักที่เป็นฝ่ายปฏิบัติการของ JICA มี 2 ประเภท คือ ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) และอาสาสมัคร (Volunteers) ซึ่ง JICA จะทำสัญญาจ้างปีต่อปี มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงต่อโครงการที่ JICA อนุมัติให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

2.1 ผู้เชี่ยวชาญ (Experts)

ผู้เชี่ยวชาญมาจากการยืมตัวจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ และแต่งตั้งโดย JICA สำนักงานใหญ่ ซึ่งจะพิจารณาจากสาขาความเชี่ยวชาญของบุคคลนั้นๆ ที่ตรงกับลักษณะงานและความต้องการของโครงการที่ JICA ดำเนินงานในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ หรืออาจเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ประเทศผู้รับความช่วยเหลือร้องขอก็ได้

ผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ตลอดจนให้การสนับสนุนทางวิชาการและทางเทคนิคในโครงการประเภท Technical Cooperation โดย JICA จะส่งผู้เชี่ยวชาญไปปฏิบัติงานในพื้นที่ (oversea)

ทั้งนี้การจ้างผู้เชี่ยวชาญเป็นลักษณะการยืมตัวมาจากหน่วยงานอื่น กล่าวคือ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้เชี่ยวชาญยังคงจ่ายค่าตอบแทนในรูปแบบเงินเดือน ในขณะที่ JICA จะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพในต่างประเทศ เช่น ค่าที่พักอาศัย ค่าเดินทางเท่านั้น

2.2 อาสาสมัคร (Volunteers)

JICA เปิดโอกาสในการมีงานทำและเก็บเกี่ยวประสบการณ์ของบุคคลจากหลากหลายแห่ง และหลากหลายคุณสมบัติ ด้วยโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศญี่ปุ่นที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและบรรลุความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิตได้เร็วขึ้น ทำให้ผู้คนมีจิตสาธารณะ (public minded) มากขึ้น และต้องการงานเพื่อบรรลุความภาคภูมิใจในตนเองมากกว่าผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบเงินตรา ประกอบกับโครงสร้างทางสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบันเป็นสังคมผู้สูงอายุ ทำให้มีโครงสร้างด้านแรงงานมีความแตกต่างจากประเทศอื่นๆ

JICA จึงใช้โอกาสจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่พัฒนาแล้วดังกล่าวในการได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคลที่หลากหลาย และเป็นผู้มีประสบการณ์และทักษะสูง โดยการจ้างงานบุคคลเป็นอาสาสมัครทำงานในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ประเทศผู้รับความช่วยเหลืออยู่ทั่วโลก ซึ่งเรียกว่าอาสาสมัครเหล่านี้ว่า JOCV : Japan Overseas Cooperation Volunteer นับตั้งแต่ปี 1965 มีอาสาสมัครที่ทำงานให้ JICA มาแล้วกว่า 30,000 คน โดยมีศูนย์ฝึกอบรมอาสาสมัคร (JOCV Training Center) 2 แห่งคือ Nihonmatsu Training Center และ Komagane Training Center

ประเภทของอาสาสมัคร

อาสาสมัคร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาสาสมัครหนุ่มสาว (Young Volunteers) และอาสาสมัครอาวุโส (Senior Volunteers) โดยอาจทำสัญญาจ้างกับ JICA ได้ทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นข้อผูกมัด หน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ที่เชื่อมโยงกับผลงานและค่าตอบแทนด้วย โดยอาสาสมัครหนุ่มสาวคือ ผู้มีอายุไม่เกิน 39 ปี และอาสาสมัครอาวุโส คือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีอายุระหว่าง 40 – 69 ปี

การสรรหาและคัดเลือก

การสรรหาอาสาสมัคร JICA จะเปิดรับสมัครปีละ 2 ครั้ง โดยประกาศผ่านทางเว็บไซต์ JICA²⁴ คือในช่วงฤดูใบไม้ผลิ และฤดูใบไม้ร่วง ยกเว้นอาสาสมัครที่ JICA จะส่งไปทำงานในพื้นที่ต่างประเทศ (JOCV) นั้น JICA จะเปิดรับสมัครเพียงปีละ 1 ครั้ง ในช่วงฤดูใบไม้ร่วงเท่านั้น

การคัดเลือก JICA จะคัดเลือกจากใบสมัคร โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครจากประวัติ สุขภาพ และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และเรียกผู้สมัครเข้าสัมภาษณ์ โดยในปี 2006 มีผู้สนใจสมัครเป็นอาสาสมัครประเภท Young Volunteers จำนวน 5,857 คน ผ่านการคัดเลือก 1,325

²⁴ ดูเพิ่มเติมใน www.jicp.co.jp

คน ในขณะที่อาสาสมัครประเภท Senior Volunteers มีผู้สนใจสมัครทั้งสิ้น 1,204 มีผู้ผ่านการคัดเลือก จำนวน 1,204 คน

การฝึกอบรมก่อนส่งตัวลงพื้นที่

เมื่ออาสาสมัครผ่านการคัดเลือกแล้ว JICA จะฝึกอบรมเป็นเวลาประมาณ 65 วัน โดยเน้นทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นหลัก ความรู้ด้านการต่างประเทศอื่นๆที่จำเป็น เช่น ความรู้พื้นฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ของประเทศผู้รับความช่วยเหลือที่จะถูกส่งตัวไป ตลอดจนความรู้ด้านการสาธารณสุข สุขอนามัย และการบริหารความปลอดภัย เป็นต้น

การประเมินผล

JICA จัดการประเมินโครงการต่างๆ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อนำผลประเมินมาปรับปรุงการทำงานของโครงการนั้นๆ นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ของ JICA ด้วย การประเมินผลโยหลักๆ จะทำใน 3 ระดับ ได้แก่ การประเมินนโยบาย ประเมินโครงการ และการประเมินโปรแกรม

ระบบการประเมินผล

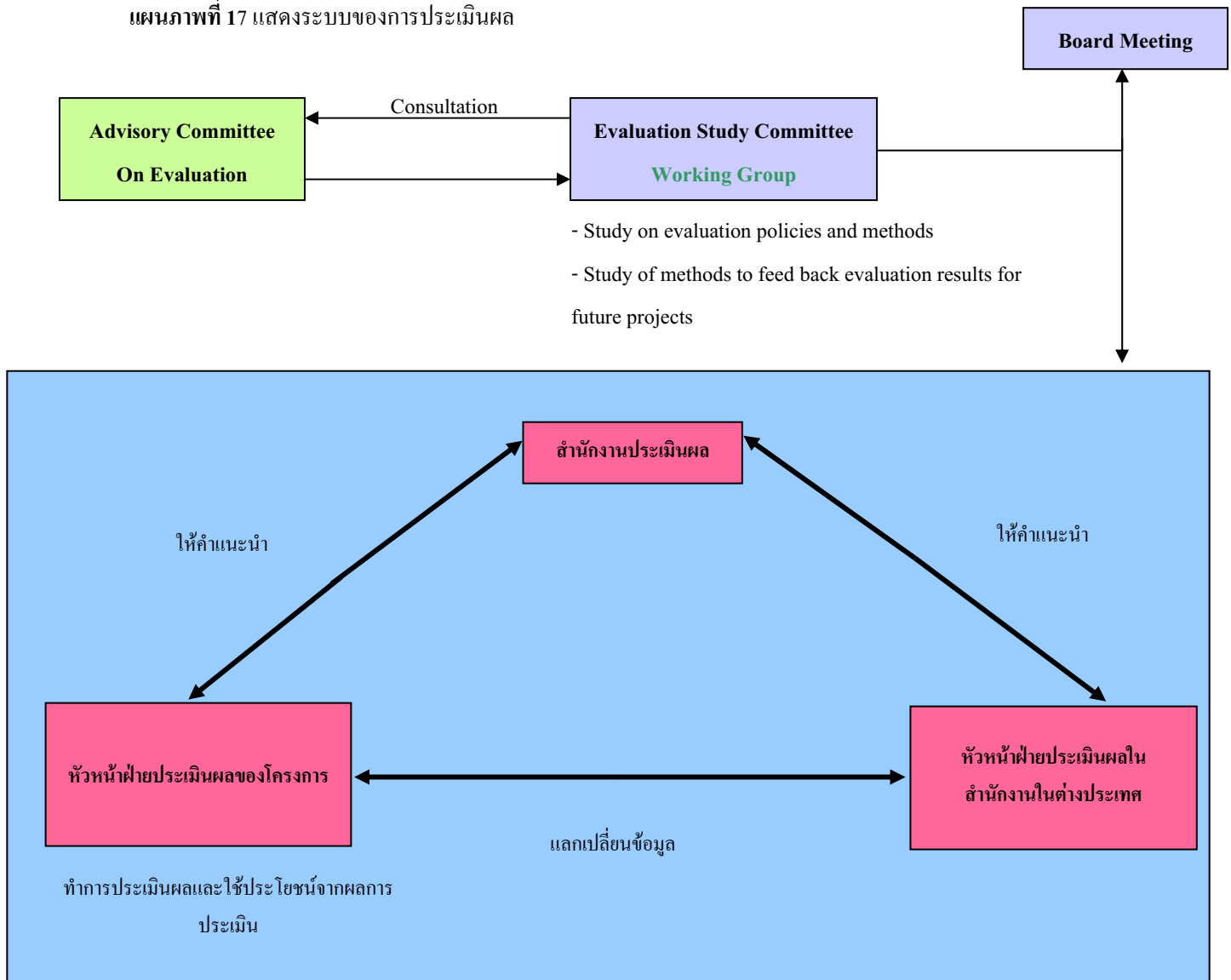
ในระบบการประเมินผลของ JICA ประกอบด้วยหน่วยงานดังนี้

คณะกรรมการศึกษาการประเมินผล (Evaluation Study Committee) เป็นคณะทำงานที่มีรองประธานที่ดูแลฝ่ายการวางแผนและประสานงานเป็นประธาน คณะกรรมการประกอบไปด้วยอธิบดีกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ตรวจสอบนโยบายการประเมินผลของ JICA และหาแนวทางนำผลการประเมินมาปรับปรุง

คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านการประเมินผล (Advisory Committee on Evaluation) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น นักวิชาการ NGO และสื่อมวลชน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนา คณะกรรมการนี้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการศึกษาการประเมินผล เกี่ยวกับระบบและวิธีการประเมิน รวมทั้งดูแลศึกษาผลการประเมินเพื่อแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ในการประเมินผล

คณะกรรมการทั้งสองคณะเป็นส่วนนโยบายในการประเมิน นอกจากนี้ยังมี กรมแผนและประสานงาน สำนักประเมินผล : (Office of Evaluation) และฝ่ายที่ดำเนินการโครงการต่างๆ ทั้งที่สำนักงานใหญ่และสำนักงานในต่างประเทศ เป็นฝ่ายปฏิบัติการประเมินผล

แผนภาพที่ 17 แสดงระบบของการประเมินผล

วิธีการประเมินผล

ในระดับของโครงการ JICA มีการประเมินใน 3 ส่วน

1. ประเมินผลการดำเนินโครงการ เป็นการประเมินผลการดำเนินโครงการว่าเป็นที่น่าพึงพอใจหรือไม่ โดยพิจารณาว่า ผลงานที่ได้ทำไปแล้วจะนำไปสู่เป้าหมายของโครงการที่วางไว้ได้หรือไม่ และจะมีผลกระทบต่อเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งพิจารณาด้วยว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการดำเนินโครงการหรือไม่

2. ประเมินคุณภาพของงานด้วยเกณฑ์ 5 ประการ ได้แก่

ความเชื่อมโยง (relevance) โครงการดังกล่าวสอดคล้องต่อความจำเป็นของผู้รับประโยชน์หรือไม่ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของประเทศผู้รับ และนโยบายการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นหรือไม่ และวิธีการดำเนินงานเหมาะสมหรือไม่

ประสิทธิผล (effectiveness) เป้าหมายของโครงการดังกล่าวได้บรรลุผลและให้ประโยชน์ต่อผู้รับหรือกลุ่มเป้าหมายหรือไม่

ประสิทธิภาพ (efficiency) ทรัพยากรที่ใช้ไปในโครงการได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดผลเต็มที่หรือไม่ โดยในประเด็นประสิทธิภาพจะเน้นเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างทุนและผลได้เท่านั้น

ผลกระทบ (impact) ศึกษาผลระยะยาวและผลกระทบลูกโซ่ที่เกิดจากการดำเนินโครงการระดับของความสำเร็จของโครงการในภาพรวม ทั้งผลในด้านบวกและด้านลบ

ความยั่งยืน (sustainability) ผลของการดำเนินโครงการมีความยั่งยืนเพียงใดหลังจากที่โครงการสำเร็จลงแล้ว

3. ผลการประเมิน นำมาเป็นข้อเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงโครงการที่ใกล้เคียงกันในอนาคต

การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์จากการให้ความช่วยเหลือ

JICA ใหม่ได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ (impact) ที่ JICA คาดหวังหลังจากการปรับเปลี่ยนองค์กรใหม่ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่มีขอบเขตมากขึ้น A More Strategic Framework

JICA ใหม่จะมุ่งให้ความช่วยเหลือตามแผนยุทธศาสตร์ซึ่งกำหนดไว้ทั้งระยะกลาง และระยะยาวที่กำหนดไว้ให้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนา โดยจะมีการระบุเป้าหมายในการพัฒนาในแต่ละประเด็นอย่างชัดเจน และมีการวางแผนในการให้ความช่วยเหลือตามแต่ละเป้าหมายอย่างชัดเจน

2. การให้ความช่วยเหลือที่สามารถคาดการณ์ได้มากกว่า

การให้ความช่วยเหลือจะมีแผนการให้ความช่วยเหลือที่เรียกว่า “Rolling Plans” ที่ JICA จะเตรียมไว้สำหรับประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยจะมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ซึ่งจะช่วยให้ JICA สามารถวางแผนการให้ความช่วยเหลือระยะยาวได้อนาคต ซึ่ง Rolling Plans นี้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือจะทราบว่า การดำเนินงานในขั้นต่อไปเป็นอย่างไร

สามารถใช้เป็นแนวทางไปปรับแผนการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกลมกลืน ทำให้การให้ความช่วยเหลือของ JICA สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์อนาคตได้มากขึ้น

3. เริ่มโครงการได้รวดเร็วขึ้น

มีการเตรียมการสำรวจ “Preparatory survey” ก่อน เพื่อให้ขั้นตอนการเตรียมโครงการมีความรวดเร็วและยืดหยุ่นเพื่อเสริมส่งเสริมผลลัพธ์ของการให้ความช่วยเหลือทั้ง 3 รูปแบบ เช่น มีการสำรวจพื้นที่ประเทศผู้รับความช่วยเหลือจะช่วยให้อนุมัติโครงการ และเริ่มโครงการได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เวลาดังแต่ช่วงเตรียมการจนถึงช่วงการลงมือปฏิบัติน้อยลง

4. การให้ความช่วยเหลือตามความต้องการที่แท้จริงและบูรณาการมากขึ้น

การปรับปรุง JICA ใหม่เป็นบูรณาการรูปแบบการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความร่วมมือทางวิชาการ เงินกู้ และความช่วยเหลือแบบให้เปล่าเข้าด้วยกัน โดยในประเทศหนึ่ง JICA อาจให้ความช่วยเหลือพร้อมกันทั้ง 3 รูปแบบเลยก็ได้ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของประเทศกำลังพัฒนา

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

ไชยวัฒน์ คำชู. นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น : ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา, 2549.

ทรายแก้ว ทิพากร และ มาจิ ไชโต. “บทบาทของผู้หญิงในองค์กรชุมชนเมืองของญี่ปุ่น.” เอเชียปริทัศน์. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา, 2543.

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. ทิศทางใหม่ ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น ใน รายงานการสัมมนาระดับชาติ บทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในการพัฒนาชนบทภาคใต้, 19-20 พฤษภาคม 2537.

ศิริพร วัชชวัลคุ, บรรณาธิการ. รวมบทความทางวิชาการของ รศ.ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์ เรื่อง ญี่ปุ่น : การเมืองและนโยบายต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : ธาราฉัตรการพิมพ์, 2542. (เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปีการสถาปนาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ศิริพร วัชชวัลคุ. ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในระดับรากหญ้าของญี่ปุ่นกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติของเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสื่อ, 2552.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Arkhom Termittayapaisith. 2007. Creativity and Economic Development in Thailand[Online]
Available From: <http://www.nesdb.go.th>

Association for Asian Studies. 2005. Civil Society Groups and policy – Making in Contemporary Japan. Chicago.

Carol Lancaster, FOREIGN AID Diplomacy, Development, Domestic Politics. Chicago and London : The University of Chicago Press. 2007.

Central Union of Agricultural Co-operatives. 2008. Organizational Structure of the JA Group
[Online] Available From: <http://www.zenchu-ja.or.jp/eng/organization/index.html>

- David Arase, "Japan's Security Relations with China since 1989" in From Balancing to Bandwagoning?, ed. Reinhard Drifte (Nissan Institute, London, 2003)
- Dennis R.young. 2000. Alternative Models of Government Nonprofit Sector Relations: Theoretical and International Perspectives [Online] Available From:
[http:// nvs.sagepub.com/cgi/reprint/29/1/149](http://nvs.sagepub.com/cgi/reprint/29/1/149)
- Dennis T.Yasumoto. Japan's Foreign Aid: Old Continuities and New Directions. London: Smith College, 2005.
- Embassy of Japan in Thailand. 2009. Japan – Thailand ODA [Online] Available From:
<http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/index.htm>
- Embassy of Japan in Thailand. 2009. The Government of Japan Grant Assistance for Grassroots Human Security Projects (GGP) [Online] Available From: <http://www.th.emb-japan.go.jp>
- Gerald L. Curtis. 2008. Modern Japanese Organization and decision making [Online] Available From:
<http://content.cbid.org/xtf/view?docId=ft0w1003k0&chunk.id=d0e1504&toc.depth=1&to c.id=d0e1504&brand=escho>
- James O'leary and Machimura Takashi. 2007. Between State and Capital: Third Sector Organizational Development in Tokyo. [Online] Available From:
<http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4159%28199504%2927%3A3%3C317%3ABSACTS%3E2.0.CO%3B2-E>
- Japan Center for International Exchange. 2004. Japanese Civil Society – Quest for Partnerships [Online] Available From:
<http://www.cpu.gov.hk/english/documents/conference/20040705%20nelson%20chow.pdf>
- Japan Policy Research Institute. 2008. Nokyo: A Shot Cultural History [Online] Available From:
<http://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp41.html>
- Joseph s. Nye, Jr. Soft Power. New York: Public Affairs, 2004.

Katsuhiko Mori. The Political Economy of Japanese Official Development Assistance. Tokyo: The International Development Journal, Co., Ltd. 1995.

Keiko Hirata. Civil Society in Japan. New York: Palgrave Macmillan, 2002.

Keiko Hirata, “New Challenges to Japan’s Aid: An Analysis of Aid Policy – Making” in Pacific Affairs, ed. Keiko Hirata (University of Hawai’I, Hawai, 1995), pp 311-334

Lam Peng Er, “Japan’s Human Security Role in Southeast Asia” in Contemporary Southeast Asia, ed. Lam Peng Er (National University of Singapore, Singapore, 2006), pp 141-159

Masahiro Kawai and Shinji Takagi. Japan’s Official Development Assistance : Recent Issues and Future Directions. in Asia Program Working Paper. No.97 (July 2001)

Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2006. Human Rights [Online] Available From:
http://www.mofa.go.jp/policy/un/pamph2000_archive/human.html

Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2006. Japan’s Support [Online] Available From:
<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/category/democratiz/1999/support.html>

Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2006. JICA Projects for the Support of Democratization [Online] Available From:
<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/category/democratiz/1999/jica.html>

Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2006. Partnership for Democratic Development [Online] Available From:
<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/category/democratiz/1999/partner.html>

Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2007. Cultural Grant Aid [Online] Available From:
<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/category/cultural/index.html>

Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2009. 50 Years of Japan’s ODA [Online] Available From:
<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/cooperation/anniv50/pamphlet>

Ministry of Foreign Affairs of Japan. Japan International Cooperation Agency Annual Report 2007.

- Ministry of Internal Affairs and Communications of Japan. 2008. The Statistical Handbook of Japan 2008 [Online] Available From: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/>
- Mya Than. Japan-ASEAN Economic Co-operation: Japan's Official Development Assistance and ASEAN. in Surichai Wan'geo and Saikaew Thipakorn Eds., Japan-ASEAN Cooperation for Sustainable Development, pp. 93-120. Bangkok : Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. 2007.
- Nobuka Kawashima. 2007. The emerging voluntary in Japan: issues and prospects. [Online] Available From: <http://www.lse.ac.uk/collection/ccs/pdf/iwp/iwp7nobuko.pdf>
- Paul Collier. Using Aid Instruments More Coherently. 2005.
- Peter J.Schraeder, Steven W.Hoom, Bruce Taylor. 2008.Clarifying the Foreign Aid Puzzle: A Comparison of American, Japanese, French, And Swedish Aid Flows [Online] Available From: http://muse.jhu.edu/journals/world_politics/v050/50.2schraeder.html
- Reinhard Drifte. Japan's Foreign Policy for the 21st Century. New York: St. Martin's press, INC.,1998.
- Saori N. Katada. Determinants of Japanese Foreign Aid Priorities: Domestic Sources and Foreign Policy Considerations. California: University of Southern California, 2004.
- The American Political Association. 2007. The Politics of NGOs in Democratic Governance: A Comparison of Korean and Japanese NGOs. Chicago.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1. Mr. Fujinuma, Toshio. JICA Expert. สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน. 19 มิถุนายน 2552.
2. Ms. Hasekawa, Maki. Deputy Director, Southeast Asia Division, Southeast and Southwest Asian Affairs Department, กระทรวงการต่างประเทศ. 25 มิถุนายน 2552.
3. Mr. Ito, Kenichi. Assistant Resident Representative. JICA 3 มิถุนายน 2552.
4. Mr. Tanaka, Akihisa. Senior Representative, JICA. 22 มิถุนายน 2552.
5. Mr. Naka, Hiroshi. Director Development Policy. กระทรวงการคลัง. 24 มิถุนายน 2552.

6. Ms. Nakayama, Motoko. First Country Assistance Planning Division, International Cooperation Bureau, กระทรวงการต่างประเทศ. 25 มิถุนายน 2552.
7. Mr.Suzuki, Emiri. Section Chief, Deve.opment Policy Division, International Bureau. กระทรวงการคลัง. 24 มิถุนายน 2552.
8. Mr. Yamamoto, Shinichiro. Second Secretary. Embassy of Japan. 18 พฤษภาคม 2552.
9. คุณประสิทธิ์พร เวชชประสิทธิ์ อัครราชทูตที่ปรึกษา. 23 มิถุนายน 2552.
10. คุณศิริภา สัตยานนท์ ผู้อำนวยการส่วนความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานบริหารงานหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง. 26 พฤษภาคม 2552.
11. คุณสมส่วน ฮาว คุณวิทิดา สีวะเกื้อ คุณชรินทิพย์ ยศธแสน สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. 12 พฤษภาคม 2552.

ภาคผนวก

แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศไทย

โดย

กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น

1. ภาพรวมและปัญหาสำคัญในการพัฒนาประเทศไทย

(1) ภาพรวม

เกิดความขัดแย้งรุนแรงทางสังคมระหว่างกลุ่มต่อต้านอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มสนับสนุนนายกรัฐมนตรีทักษิณ ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 ซึ่งเข้ารับตำแหน่งตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 หลังจากนั้น พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรีขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นเวลา 1 ปี และดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับค.ศ. 2007 จนแล้วเสร็จ

เมื่อร่างฯเสร็จสิ้น จึงยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคพลังประชาชนที่มาจากของพรรคไทยรักไทยเดิมได้คะแนนเสียง เป็นพรรคอันดับหนึ่ง ตั้งรัฐบาลร่วม 6 พรรค โดยมีนายสมัคร สุนทรเวชเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 ตั้งแต่เดือนสิงหาคมในปีเดียวกัน แต่ก็เกิดการต่อต้านจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เกิดเหตุการณ์ยึดทำเนียบรัฐบาล และสนามบินสุวรรณภูมิ ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองที่ทวีความรุนแรงขึ้นนี้ ในเดือนกันยายน นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากถูกรัฐธรรมนูญตัดสินว่ามีความผิดจากคดีผลประโยชน์ทับซ้อนกรณีรับค่าตอบแทนจากรายการโทรทัศน์ หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีสมชาย วงศ์สวัสดิ์จากพรรคพลังประชาชนได้รับเลือกจากรัฐสภาให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อ แต่ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอีกในวันที่ 2 ธันวาคม เนื่องจากพรรคพลังประชาชนถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรค ทำให้นายสมชายต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้รัฐสภาต้องลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่อีกครั้ง และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองของไทยอีกครั้งหนึ่ง

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศไทยเพิ่มความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศข้างเคียง โดยมีนโยบายหลักในการร่วมมือประสานประโยชน์กับประเทศสำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐ จีนฯ นอกจากนั้น ยังขยายความร่วมมือให้ลึกซึ้งมากขึ้นในความร่วมมือของภูมิภาคเอเชีย เช่น การกระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทางเศรษฐกิจโดยการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA: Free Trade Agreement) กับแต่ละประเทศ

หรือกรอบความร่วมมือเอเชีย (ACD: Asia Cooperation Dialogue) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่น้ำโขง (ACMECS: The Ayeyawady - Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy) เป็นต้น

เศรษฐกิจประเทศไทยขยายตัวมาตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศักราช 2000 แต่ในปี 2004 อัตราการขยายตัวเริ่มลดลงเนื่องจากวิกฤติราคาน้ำมันโลกที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ตลอดจนผลกระทบจากไข้หวัดนก ฯลฯ พอเข้าสู่ปี 2005 ประเทศไทยได้รับผลกระทบรุนแรงมากขึ้นจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์ (Tsunami) ฯลฯ สภาพเศรษฐกิจไทยจึงชะลอตัวลงตั้งแต่ต้นปี 2006 ทั้งสาเหตุจากความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้ความต้องการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศลดต่ำลง แต่กลับมีการส่งออกขยายตัวเนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกจึงสนับสนุนสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2007 ความต้องการภายในประเทศลดต่ำลงอีก เมื่อเข้าสู่ช่วงครึ่งปีหลังของปี 2007 นอกเหนือจากอัตราเงินเฟ้อที่ต่ำ การเพิ่มรายจ่ายภาครัฐบาล สภาพการส่งออกที่ดี ความก้าวหน้าในกระบวนการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้ GDP ขยายตัวในปี 2007 เป็น 4.8 % มีอัตราการขยายตัวในคาบแรกของปี 2008 เป็น 6.1 % แต่ในคาบที่สอง เนื่องจากอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้น ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ส่งผลให้ความต้องการภายในประเทศเริ่มชะลอความเร็วลง อัตราการขยายตัวลดลงเป็น 5.3 % สภาพการส่งออกที่ดียังสนับสนุนสภาพเศรษฐกิจของประเทศ แต่จากการการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกชะลอลงเนื่องจากวิกฤติทางการเงิน คาดการณ์ได้ว่าการขยายตัวในการส่งออกในอนาคตจะลดลง สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศจะชะลอตัว

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตั้งแต่ปี 1961 ประเทศไทยวางแผนพัฒนาประเทศระยะกลาง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจัดทำโดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในในปี 2006 ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแบ่งเป็น “5 ยุทธศาสตร์” ดังต่อไปนี้

- (ก) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
- (ข) ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ
- (ค) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน
- (ง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- (จ) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

ตาราง 1 ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

ดัชนีชี้วัด		ปี 2549	ปี 2533
ประชากร (ล้านคน)		63.4	54.3
อายุประชากรโดยเฉลี่ย (ปี)		70	67
GNI	รวม (ล้านเหรียญสหรัฐ)	202,121.97	84,272.31
	ต่อคน (เหรียญสหรัฐ)	3,050	1,540
อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (%)		5.0	11.2
ดุลบัญชีเดินสะพัด (ล้านเหรียญสหรัฐ)		2,175.15	-7,281.10
อัตราการว่างงาน (%)		-	2.2
เงินสะสมระหว่างประเทศ (ล้านเหรียญสหรัฐ)		55,233.22	28094.47
มูลค่าการค้า หมายเหตุ 1)	ส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)	152,058.89	29,229.48
	นำเข้า (ล้านเหรียญสหรัฐ)	146,408.24	35,870.49
	ดุลบัญชีการค้า (ล้านเหรียญสหรัฐ)	-5,650.65	-6,641.01
งบประมาณของรัฐบาล (รายรับ) (พันล้านบาท)		1,578.36	-
ดุลบัญชีของรัฐบาล (พันล้านบาท)		151.13	-
อัตราการชำระหนี้สิน (DSR) (อัตราส่วนต่อ GNI, %)		7.3	6.3
ดุลบัญชีของรัฐบาล (อัตราส่วนต่อ GNP, %)		1.93	-
หนี้สิน (อัตราส่วนต่อ GNI, %)		30.3	-
ยอดหนี้สินคงเหลือ (อัตราส่วนต่อการส่งออก, %)		39.6	-
สัดส่วนค่าใช้จ่ายสาธารณะทางการศึกษา (อัตราส่วนต่อ GNP, %)		-	-
สัดส่วนค่าใช้จ่ายสาธารณะทางด้านสาธารณสุข (อัตราส่วนต่อ GNP, %)		-	-
สัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการทหาร (อัตราส่วนต่อ GNP, %)		1.1	2.6
มูลค่ารวมที่ได้รับความช่วยเหลือ (ล้านเหรียญสหรัฐ)		-215.59	795.58
พื้นที่ (1,000 km ³) หมายเหตุ 2)		513	

ประเภท	DAC	ประเทศที่มีรายรับปานกลางต่ำ
	ธนาคารโลก ฯลฯ	iii/ ประเทศที่มีรายรับปานกลางต่ำ
สภาพมาตรการเอกสารยุทธศาสตร์ลดความยากจน (PRSP)		-
แผนพัฒนาที่สำคัญอื่นๆ		แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ 1.) มูลค่าการค้าทั้งการนำเข้าและส่งออกเป็นมูลค่า FOB

2.) พื้นที่แสดง “Surface Area” (รวมทั้งทะเลสาบแหล่งน้ำ ฯลฯ)

ตาราง 2 ความสัมพันธ์กับประเทศญี่ปุ่น

ดัชนีชี้วัด		ปี 2006	ปี 1990
มูลค่าการค้า	ส่งออกประเทศญี่ปุ่น (ล้านเยน)	2,153,625.14	599,312.00
	นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น (ล้านเยน)	3,009,336.04	1,315,372.60
	ดุลบัญชีต่อประเทศญี่ปุ่น (ล้านเยน)	-855,710.90	-716,060.61
การลงทุนโดยตรงจากประเทศญี่ปุ่น (ล้านเหรียญสหรัฐ)		2,607.51	-
จำนวนบริษัทญี่ปุ่นที่มาลงทุน		1,178	744
จำนวนคนญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย (คน)		42,736	14,289
จำนวนคนไทยที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น (คน)		41,384	6,724

ตาราง 3 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่สำคัญ

ดัชนีชี้วัดการพัฒนา		ปีล่าสุด	ปี 1990
การลดลงของความยากจนเป็น อย่างยิ่งและการลดลงของการ ว่างงาน	สัดส่วนประชากรที่มีรายรับไม่ถึงวันละ 1 เหรียญสหรัฐ (%)	-	
	สัดส่วนรายรับหรือรายจ่ายของประชากร ระดับต่ำ 20 % (%)	6.3 (ปี 2002)	
	สัดส่วนการขาดอาหารของเด็กอายุไม่ถึง 5 ขวบ (%)	18 (ปี 1996- 2006)	
การกระจายการศึกษาเบื้องต้น อย่างสมบูรณ์และการบรรลุผล	อัตราการอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่ (15 ปีขึ้นไป) (%)	92.6 (ปี 1995-2005)	-

	อัตราการเข้ารับการศึกษาระดับต้น (%)	88 (ปี 2004)	76 (ปี 1991)
ความก้าวหน้าในความเสมอภาค ในสังคมและการเพิ่มบทบาท ตำแหน่งของสตรี	อัตราส่วนนักเรียนหญิงต่อนักเรียนชาย (การศึกษาเบื้องต้น)	0.96 (ปี 2005)	
	อัตราส่วนการอ่านออกเขียนได้ของ ผู้หญิงต่อผู้ชาย (15 – 24 ปี) (%)	97.8 (ปี 2005)	
การลดลงของอัตราการตายของ เด็กทารก	อัตราการตายของเด็กทารก (ต่อการเกิด 1000 ครั้ง)	18 (ปี 2005)	74 (ปี 1991)
	อัตราการตายของเด็กอายุไม่ถึง 5 ขวบ (ต่อการเกิด 1000 ครั้ง)	21 (ปี 2005)	102 (ปี 1991)
การปรับปรุงด้านสุขภาพของ หญิงมีครรภ์	อัตราการตายของหญิงมีครรภ์ (ต่อการเกิด 100,000 ครั้ง)	110 (ปี 2005)	
การป้องกัน HIV/เอดส์ มาเลเรีย โรคติดต่ออื่นๆ	อัตราการติดเชื้อของผู้ใหญ่ (15 – 49 ปี) (%)	1.4 [0.7-2.1] (ปี 2005)	
	จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ (ต่อ 100,000 คน)	204 (ปี 2005)	
	จำนวนผู้ป่วยโรคมาเลเรีย (ต่อ 100,000 คน)	130 (ปี 2000)	
การดำรงรักษาสภาพแวดล้อม	ประชากรที่สามารถใช้งานแหล่งน้ำที่ ได้รับการปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง (%)	99 (ปี 2004)	95
	ประชากรที่สามารถใช้งานสถานที่ทาง สาธารณสุขที่ได้รับการปรับปรุงได้อย่าง ต่อเนื่อง (%)	99 (ปี 2004)	80
ความก้าวหน้าในความสัมพันธ์ ระหว่างโลกเพื่อการพัฒนา (Global Partnership)	สัดส่วนมูลค่าการชำระหนี้สิน (การส่งออกทรัพย์สิน บริการและ สัดส่วนรายได้สุทธิในต่างประเทศ %)	11.0 (ปี 2005)	6.2
ดัชนีการพัฒนายุทธศาสตร์ (HDI)		0.781 (ปี 2005)	0.712

หมายเหตุ ใน [] เป็นค่าประมาณการ

2. แนวความคิดของ ODA ต่อประเทศไทย

(1) ความหมายของ ODA ต่อประเทศไทย

ประเทศญี่ปุ่นเริ่มเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศ ASEAN มาตั้งแต่ในอดีต และเริ่มให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่ม ASEAN มากขึ้นตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี 2008 เป็นต้นมา ทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ไม่เพียงแต่มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทางการทูตเท่านั้น แต่ยังคงมีการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ จนกล่าวได้ว่าการสะสมในเชิงเทคโนโลยีและในเชิงทรัพยากรมนุษย์ที่ได้สร้างสมระหว่างกันมาเป็นเวลานานกลายเป็นทรัพย์สินในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีคุณค่า บนพื้นฐานของสิ่งเหล่านี้ เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และดำรงบทบาทของประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทย จึงควรประยุกต์ใช้ ODA ต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้นบทบาทของประเทศไทยในฐานะพันธมิตรในการพัฒนาก็เพิ่มสำคัญมากขึ้น ในการพัฒนาพื้นที่แม่น้ำโขงหรือความร่วมมือเอเชีย - แอฟริกาที่ประเทศญี่ปุ่นมุ่งเน้นให้ความสำคัญ มีความจำเป็นที่จะต้องมีการมีประเทศที่มีบทบาทในความสัมพันธ์ในระหว่างที่ประเทศญี่ปุ่นถอนตัวออกจากการดำเนินการเอง ประเทศไทยมีบทบาทในฐานะหุ้นส่วนที่สามารถดำเนินการได้ ยิ่งกว่านั้น จากการดำเนินการร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน คงทำให้สามารถดำเนินการสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาประเทศอื่นได้หลายด้านมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) นโยบายหลักของ ODA ต่อประเทศไทย

(ก) สู่ความสัมพันธ์ในความร่วมมือแบบใหม่ – (พันธมิตรใหม่เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ)

จากความสัมพันธ์แนวตั้ง (ผู้ให้-ผู้รับ) ที่เรียกว่า “ประเทศผู้รับการสนับสนุนจากประเทศที่ให้การสนับสนุน” แบบเดิมต่อกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศไทยปรับความสัมพันธ์แบบใหม่ในการเป็น “หุ้นส่วน” ตามความก้าวหน้าในการพัฒนาขยายตัวของสังคมเศรษฐกิจ ทำให้องค์กรของประเทศไทยแบบนี้เป็น การแสดงออกของความเป็นหุ้นส่วนที่เข้มแข็งซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษของประเทศไทยในช่วงปีที่ผ่านมา ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นก็ยินดีรับสิ่งนี้ โดยยกระดับความร่วมมือแบบใหม่ดังกล่าวกับประเทศไทย

(ข) ความสัมพันธ์กับองค์กรหลักต่างๆ

ในประเทศไทยมีการดำเนินกิจกรรม NGO.NPO อย่างเต็มที่ทั้งภายในและภายนอกประเทศตั้งแต่ระยะเริ่มแรก การดำเนินการความร่วมมือผ่านองค์กรเหล่านี้ต่อปัญหาสำคัญที่ประเทศไทยมีอยู่ สามารถคาดหวังผลได้มากจากค่าใช้จ่ายที่น้อยและการสนับสนุนต่อ เช่น NGO ฯลฯ ของประเทศญี่ปุ่นในการดำเนินกิจกรรมในประเทศไทยยังเชื่อมประสานกับความก้าวหน้าในความร่วมมือสู่กิจกรรมความช่วยเหลือต่อประชาชนซึ่งเป็นแผนงานใหญ่ของ ODA จากมุมมองนี้ จึงมีนโยบายที่จะดำรงความช่วยเหลือสู่ระดับรากหญ้าผ่านองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐบาลเหล่านี้

(ค) การเชื่อมผสานระหว่างโครงการกับระหว่างเทคนิคการช่วยเหลือ

ในการดำเนินงานในสภาพโครงการ ได้วางแผนเพิ่มความเข้มแข็งในการเชื่อมผสานระหว่างโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องกับระหว่างเทคนิคการช่วยเหลือเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในแต่ละเงื่อนไข และสร้างรูปร่างกลุ่มข้อเสนอความคิดเห็นที่เหมาะสมให้รองรับความร่วมมือในแต่ละด้านเท่าที่ทำได้ พยายามทำให้เป็นโปรแกรมที่รวมข้อเสนอความคิดเห็นจำนวนมากให้เป็นหนึ่งเดียว

(3) นโยบายให้ความช่วยเหลือด้านที่สำคัญและแบ่งตามปัญหาสำคัญ

ประเทศญี่ปุ่นได้ร่วมประชุมระดับนโยบายกับรัฐบาลไทยและกับหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจ ODA ในพื้นที่ และได้กำหนดแผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยเมื่อเดือนพฤษภาคมปี 2006 โดยดำเนินการให้ความช่วยเหลือในด้านที่สำคัญดังต่อไปนี้

(ก) ความร่วมมือทางวิชาการ (ยกเว้นกิจกรรมอาสาสมัคร JICA ความร่วมมือทางวิชาการในระดับรากหญ้า)

(1) ด้านความร่วมมือกับประเทศพัฒนาระดับกลาง

(i) เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

สิ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องของประเทศไทยซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่คงที่ในอนาคต ได้แก่ การเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องของภาคเอกชน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการความร่วมมือกันวางระบบ เช่น การกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ การส่งเสริมประสิทธิภาพการขนส่ง ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฯลฯ รวมทั้งการสร้างทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับสิ่งนี้

(ii) รองรับปัญหาสำคัญตามความเจริญเติบโตของสังคม

คาดว่าในอนาคต ประเทศไทยจะประสบปัญหามากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่เป็นไปตามการพัฒนาประเทศเช่น การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุ และมีความจำเป็นต้องจัดการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นในฐานะประเทศที่พัฒนาในระดับกลางด้วย จะดำเนินการให้ความร่วมมือต่อการสร้างระบบเพื่อรองรับความเจริญเติบโตของสังคมและการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้

(2) ความปลอดภัยของประชาชน

แม้ในประเทศไทยที่มีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีสิ่งที่จะต้องดำเนินการอีกมากเพื่อสร้างปลอดภัยและมีความมั่นคงแก่ประชาชน จากมุมมองด้านความปลอดภัยของประชาชนเหล่านี้ การประยุกต์ใช้ความร่วมมือทางวิชาการสำหรับสิ่งที่เป็นในการรองรับปัญหาสำคัญร่วมกับประเทศอื่น เช่น มาตรการโรคติดต่อ มาตรการทางเกษตรกรรม มาตรการรองรับการค้ามนุษย์ มาตรการป้องกันสาธารณภัยจากธรรมชาติ ฯลฯ

(ข) การกู้ยืมเงินเยน

ในกรณีที่รัฐบาลไทยมีความต้องการกู้ยืมเงินเยนตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ จะดำเนินการสนับสนุนตามความจำเป็น โดยพิจารณาจากความต้องการในด้านความรู้ และประสบการณ์จากประเทศญี่ปุ่นหรือเทคโนโลยีในระดับสูงที่ยังไม่มีในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางการเงิน การคลัง เศรษฐกิจของประเทศไทย ณ เวลานั้น

(ค) ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าต่อความมั่นคงของประชาชนในระดับรากหญ้า ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าผ่าน NGO ประเทศญี่ปุ่น ความร่วมมือทางวิชาการในระดับรากหญ้า ฯลฯ

สำหรับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าต่อความมั่นคงของประชาชนในระดับรากหญ้าผ่าน NGO ประเทศญี่ปุ่น ความร่วมมือทางวิชาการในระดับรากหญ้า กิจกรรมของอาสาสมัคร JICA ฯลฯ สนับสนุนขยายความร่วมมือโดยการลงทุนเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประชาชน เช่น การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมท้องถิ่นเพื่อลดความยากจน มาตรการต่อผู้สูงอายุ การช่วยเหลือผู้พิการ การช่วยเหลือชนกลุ่มน้อย มาตรการรองรับการค้ามนุษย์ ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ในประเทศไทย แต่จากการที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินการอย่างเต็มที่ และการดำเนินกิจกรรมอย่างกว้างขวางของ NGO ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จะให้ความช่วยเหลือผ่านอาสาสมัครและช่วยเหลือองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐเป็นหลัก

(ง) การให้ความช่วยเหลือร่วมกันต่อประเทศกลุ่มโลกที่สาม

(1) การพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ส่งเสริมให้ความช่วยเหลือแบบบูรณาการภายในพื้นที่ผ่านการปรับปรุงระดับความแตกต่างภายในพื้นที่โดยขยายผล ODA ต่อกลุ่มประเทศ ASEAN ที่อยู่ในระหว่างการพัฒนาที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันโดยอ้างอิง “โปรแกรมความร่วมมือในพื้นที่แม่น้ำโขง-ประเทศญี่ปุ่น” ระยะเวลา 3 ปีตั้งแต่ปี 2007 เพิ่มเติมจากสิ่งนี้ มีการดำเนินการความร่วมมือในพื้นที่ เช่น ACMECS ที่ประเทศไทยเป็นผู้นำหลัก หรือ ADB-GMS (Asian Development Bank-Greater Mekong Subregion : โปรแกรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในพื้นที่แม่น้ำโขงที่นำโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย) เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีการวางแผนเพิ่มความสัมพันธ์ร่วมกันมากขึ้นในการพัฒนาพื้นที่เดียวกันโดยประยุกต์การดำเนินการเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง และดำเนินการขยายความช่วยเหลือสู่ความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation) สู่กลุ่มประเทศ CLMV โดยประเทศไทย

(2) ความร่วมมือเอเชีย-แอฟริกา

ส่งเสริมอย่างเต็มที่ในการดำเนินการร่วมให้ประเทศไทยก้าวสู่ความร่วมมือกับแอฟริกาอย่างเต็มที่โดยให้ประเทศไทยเป็นฐานด้านเอเชียในการดำเนินการความร่วมมือเอเชีย - แอฟริกาให้เป็นรูปธรรมโดยนำเสนอผ่านการประชุมระหว่างประเทศโตเกียวเพื่อการพัฒนาแอฟริกา (TICAD : Tokyo International Conference for Africa Development)

(3) การช่วยเหลือฟื้นฟูประเทศหลังสงคราม

มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือในการสร้างประเทศหรือการดำรงเสถียรภาพในกลุ่มประเทศหลังสงครามซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจร่วมกันระหว่างประเทศอ้างอิงตาม “การสร้างสันติภาพ” ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของแผนงาน ODA หลัก เช่น ดิมอร์ตะวันออก อาฟกานิสถาน ฯลฯ

3. ผลงาน ODA ต่อประเทศไทยในปี 2007

(1) ภาพรวม

ในปี 2550 ประเทศไทยมีการกู้ยืมเงินเงิน 624.42 ร้อยล้านเยน ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า 1.79 ร้อยล้านเยน (อ้างอิงเอกสารแลกเปลี่ยนสาธารณะ) ความร่วมมือทางวิชาการ 24.47 ร้อยล้านเยน (อ้างอิงผลการใช้จ่ายผ่าน JICA) ผลรวมของความช่วยเหลือจนถึงปี 2007 มีการกู้ยืมเงินเงิน 21,071.95 ร้อยล้านเยน ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า 1593.5 ร้อยล้านเยน (อ้างอิงเอกสารแลกเปลี่ยนสาธารณะ) ความร่วมมือทางวิชาการ 2,056.62 ร้อยล้านเยน (อ้างอิงผลการใช้จ่ายผ่าน JICA)

(2) การกู้ยืมเงิน

ในปี 2007 ให้การกู้ยืมเงินใน “โครงการรถไฟฟ้ากรุงเทพมหานคร (สายสีม่วง) (I)” 624.42 ร้อยล้านเยน โครงการนี้เป็นการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีม่วงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเครือข่ายขนส่งในกรุงเทพเพื่อการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ปรับปรุงมลพิษในอากาศและลดปัญหาการจราจรติดขัด รองรับความต้องการในการขนส่งที่เพิ่มขึ้นในกรุงเทพ

(3) ความร่วมมือทางวิชาการ

ได้ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น ผลผลิตทางเกษตรกรรมและป่าไม้ การสาธารณสุข (มาตรการต่อต้านเอดส์ ฯลฯ) ปัญหาสิ่งแวดล้อม มาตรการเกี่ยวกับการปนเปื้อนทางเกษตรกรรม ฯลฯ เรื่อยมา และจะร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดในการทำให้ดำเนินการได้โดยอิสระตามความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทย ญี่ปุ่น (Japan Thailand Economic Partnership Agreement, JTEPA) ต่อไป อีกด้านหนึ่งดำเนินการอย่างเต็มที่ในความเคลื่อนไหวของประเทศไทย เช่น ในการเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ฯลฯ โดยไม่จำกัดอยู่เพียงความร่วมมือระหว่างสองประเทศ ในการส่งเสริมโครงการขยายความร่วมมือทางวิชาการในพื้นที่ให้กว้างขวางไปยังประเทศข้างเคียงโดยมีประเทศไทยเป็นฐาน การฝึกอบรมในประเทศโลกที่สาม ความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South Cooperation) และส่งเสริมสนับสนุนโดยผสานกับธุรกิจภาคเอกชนรวมทั้งธุรกิจภาคเอกชนประเทศญี่ปุ่น

4. สภาพการผสานความช่วยเหลือในประเทศไทยในปัจจุบันและความเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น

ธนาคารโลก แผนงานพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (UNDP) องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งอเมริกา (United States Agency for International Development (USAID) ฯลฯ ดำเนินการให้ความ

ช่วยเหลือในภูมิภาคในด้านต่างๆ เช่น HIV/เอดส์ ยาเสพติด สภาพแวดล้อม การศึกษา ธรรมมาภิบาล (Good Governance) ฯลฯ โดยมีประเทศไทยเป็นฐานศูนย์กลางของกลุ่มประเทศข้างเคียง

5. จุดที่น่าสนใจ

ประเทศไทยได้พยายามก้าวสู่การเป็น “ประเทศพัฒนาระดับกลาง” และในช่วงปีที่ผ่านมาเริ่มแสดงบทบาทในฐานะ “ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ” จากในนั้น ประเทศไทยดำเนินการอย่างเต็มที่ในการช่วยเหลือประเทศข้างเคียงพร้อมกับดำเนินความช่วยเหลือร่วมกับประเทศญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นมีเป้าหมายที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศพื้นที่แม่น้ำโขงนอกเหนือจากประเทศไทย อีกด้านหนึ่ง ยังมีปัญหาสำคัญที่มีมาแต่เดิมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมกรุงเทพมหานคร ความแตกต่างระหว่างสังคมท้องถิ่นในภูมิภาคกับสังคมเมืองภายในประเทศไทย การดำเนินการ ODA ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจ ODA ในพื้นที่กับองค์กรของรัฐบาลไทยอย่างต่อเนื่องโดยอ้างอิงแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทยที่ได้รับการปรับปรุงตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมีความสำคัญ

ตาราง 4 ผลของความช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่นรายปีและแยกตามสภาพ (อ้างอิง E/N รายปีของความช่วยเหลือแบบให้เปล่า การกู้ยืมเงินเยน อ้างอิงค่าใช้จ่ายรายปีความร่วมมือทางวิชาการ)

(หน่วย : ร้อยล้านเยน)

ปี	การกู้ยืมเงินเยน	ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า	ความร่วมมือทางวิชาการ
2003	448.52	4.30	78.15 (42.96)
2004	-	5.00	86.32 (47.02)
2005	354.53	2.36	60.08 (35.53)
2006	-	1.61	57.54 (29.60)
2007	624.42	1.79	24.47
ผลรวม	21,071.95	1,592.24	2,056.52

หมายเหตุ) 1. การแยกรายปี การกู้ยืมเงินเยนและความช่วยเหลือแบบให้เปล่าอ้างอิงข้อมูลแลกเปลี่ยนสาธารณะเป็นหลัก ความร่วมมือทางวิชาการอ้างอิงงบประมาณรายปี

2. “จำนวนเงิน” การกู้ยืมเงินเยนและความช่วยเหลือแบบให้เปล่าอ้างอิงข้อมูลแลกเปลี่ยนสาธารณะ ความร่วมมือทางวิชาการอ้างอิงผลการใช้จ่ายของ JICA และผลการใช้จ่ายในความร่วมมือทางวิชาการของแต่ละกระทรวง แต่ละเมืองแต่ละจังหวัด ฯลฯ สำหรับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าต่อความมั่นคงของประชาชนในระดับรากหญ้าและความช่วยเหลือแบบให้เปล่าผ่าน NGO ประเทศญี่ปุ่น ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าด้านวัฒนธรรมในระดับรากหญ้าอ้างอิงสัญญาการบริจาคให้

3. ผลรวมของการกู้ยืมเงินเงินไม่รวมกรณีที่ดำเนินการล่าช้า กรณีที่ยกเลิก

4. ความร่วมมือทางวิชาการในปี 2003 – 2006 เป็นผลของการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการของประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด ในวงเล็บของปี 2003 – 2006 เป็นผลการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการของ JICA อนึ่ง เนื่องจากผลของการดำเนินการของประเทศญี่ปุ่นทั้งหมดในปี 2007 ยังอยู่ในระหว่างการรวบรวมข้อมูลจึงแสดงเฉพาะผลของ JICA ผลรวมเป็นผลรวมของผลการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการที่ JICA ดำเนินการ

ตาราง 5 ผลของความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทยของประเทศญี่ปุ่น

(อ้างอิงมูลค่าการใช้จ่าย หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

ปี	กู้ยืมรัฐบาล ฯลฯ	ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า	ความร่วมมือทางวิชาการ	รวม
2003	-1,079.06	3.00	73.85	-1,002.22
2004	-133.30	5.68	72.04	-55.59
2005	-383.85	3.17	66.79	-313.89
2006	-504.95	2.34 (0.50)	49.10	-453.51
2007	-527.26	2.17 (0.60)	47.74	-477.35
ผลรวม	3839.07	921.95 (1.10)	2,461.81	7,222.80

ที่มา) OECD/DAC

หมายเหตุ) 1. แต่เดิมการบริจาคผ่านองค์กรระหว่างประเทศไม่ได้รวมอยู่ในหนังสือบันทึกข้อมูล ตั้งแต่ปี 2006 ได้ปรับปรุงรวมรายการที่บริจาคอย่างชัดเจนต่อแต่ละประเทศเป็น “ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า” สำหรับแต่ละประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือ ในวงเล็บแสดงค่านั้น

2. การกู้ยืมเงินของรัฐบาล ฯลฯ และความช่วยเหลือแบบให้เปล่าเป็นมูลค่าที่ช่วยเหลือจริงในปีนั้นจากมูลค่าในสัญญาตัดสินโดยเอกสารแลกเปลี่ยนสาธารณะจนถึงเวลานี้ (สำหรับการกู้ยืมเงินของรัฐบาล ฯลฯ เป็นมูลค่าที่ค้างจากมูลค่าที่รัฐบาลไทยชำระคืน)

3. ความร่วมมือทางวิชาการนั้นนอกเหนือจากสิ่งที่ขึ้นอยู่กับ JICA ยังรวมความร่วมมือทางวิชาการจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องและองค์กรในพื้นที่เอง

4. มีผลรวมที่ไม่ตรงกันจากการปัดเลขทศนิยม

5. ข้อมูลสะสมของ เช่น การกู้ยืมเงินของรัฐบาล ฯลฯ มีกรณีที่ติดลบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ตาราง 6 ผลของความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทยของประเทศต่างๆ

(อ้างอิงมูลค่าการใช้จ่าย หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

ปี	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3	ลำดับที่ 4	ลำดับที่ 5	ญี่ปุ่น	รวม
2002	ญี่ปุ่น 222.43	สหรัฐ 36.44	เดนมาร์ก 8.46	ออสเตรเลีย 7.76	สวีเดน 3.55	222.43	279.58
2003	สหรัฐ 27.10	ออสเตรเลีย 10.51	เดนมาร์ก 7.70	ฮอลแลนด์ 5.56	สวีเดน 4.76	-1,002.22	-969.28
2004	เดนมาร์ก 11.06	สหรัฐ 10.11	ออสเตรเลีย 9.99	สวีเดน 6.39	แคนาดา 3.96 ฮอลแลนด์ 3.96	-55.59	-3.59
2005	สหรัฐ 20.72	เดนมาร์ก 17.18	นอร์เวย์ 11.59	เยอรมัน 9.21	ฮอลแลนด์ 7.92	-313.89	-214.15
2006	ฝรั่งเศส 64.92	เยอรมัน 26.80	สหรัฐ 24.97	เดนมาร์ก 11.51	ฮอลแลนด์ 9.32	-453.51	-292.92

ที่มา) OECD/DA

ตาราง 7 ผลของความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทยขององค์กรระหว่างประเทศ

(อ้างอิงมูลค่าการใช้จ่าย หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

ปี	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3	ลำดับที่ 4	ลำดับที่ 5	อื่นๆ	รวม
2002	CEC 13.36	UNTA 4.45	UNHCR 4.30	GEF 1.25	Montreal Protocol 0.87	-6.87	17.36
2003	CEC 12.48	GFATM 8.43	UNTA 5.00	UNHCR 4.50	UNICEF 0.93	-7.24	24.10
2004	GFATM 28.52	CEC 18.34	UNTA 4.33	Montreal Protocol 2.45	UNDP 1.42	-6.96	48.10
2005	CEC 19.93	GFATM 8.91	UNHCR 6.48	UNTA 5.62	UNDP 2.17	-2.81	40.30
2006	GFATM 32.16	CEC 30.56	UNHCR 5.45	Montreal Protocol 3.40	UNTA 3.35	-0.43	74.49

ที่มา) OECD/DAC หมายเหตุ) ลำดับที่ แสดงองค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญ

ตาราง 8 รายละเอียดผลของความช่วยเหลือของประเทศไทยปีและแยกตามสภาพ (อ้างอิง E/N รายปีของความช่วยเหลือแบบให้เปล่า การกู้ยืมเงินแบบ อ่างอิง
คำใช้จ่ายรายปีความร่วมมือทางวิชาการ)
(หน่วย : ร้อยล้านเยน)

ปี	การกู้ยืมเงินเยน	ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า	ความร่วมมือทางวิชาการ
ผลรวม จนถึงปี 2002	19,644.48 ร้อยล้านเยน (รายละเอียดอ้างอิงหนังสือบันทึกข้อมูล แยกประเทศฉบับปี 2550 หรือ Home Page (http://www.mofa.go.jp/mofaj/gaiko/oda/s-hiryu/jisseki.html))	1,578.18 ร้อยล้านเยน (รายละเอียดอ้างอิงหนังสือบันทึกข้อมูลแยกประเทศฉบับปี 2550 หรือ Home Page (http://www.mofa.go.jp/mofaj/gaiko/oda/shiryo/jisseki.html))	1,876.93 ร้อยล้านเยน รับพนักงานวิจัย 24,420 คน ส่งผู้เชี่ยวชาญ 7,238 คน ส่งทีมสำรวจ 12,211 คน ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 37,574.81 ล้านเยน ส่งทีมงานความร่วมมือ 441 คน อาสาสมัครอื่นๆ 108 คน
2003	448.52 ร้อยล้านเยน งานก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ (6)	4.30 ร้อยล้านเยน แผนงานก่อสร้างศูนย์คนพิการภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (กองทุนระหว่าง ประเทศ 1/2) (2.10) สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เครื่องเสียงศูนย์วัฒนธรรมไทย (0.45) โครงการป้องกันช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอชไอวีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (0.19) โครงการส่งเสริมตลาดการค้าเพื่อไทยขึ้น ได้ด้วยตัวเองในประเทศไทย (0.08)	78.15 ร้อยล้านเยน (42.96 ร้อยล้านเยน) รับพนักงานวิจัย 5,271 คน (607 คน) ส่งผู้เชี่ยวชาญ 349 คน (167 คน) ส่งทีมสำรวจ 179 คน (170 คน) ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 382.29 ล้านเยน (382.29 ล้านเยน)

		รางวัลในการรักษาความปลอดภัยมนุษยในระดัปรากหญ้า (24 ราย) (1.49)	รับนักเรียนต่างชาติ 1,680 คน (ส่งทีมงานร่วม) (32 คน) (อาสาสมัครอื่นๆ) (6 คน)
2004	ไม่มี	แผนงานก่อสร้างศูนย์คนพิการภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (กองทุนระหว่างประเทศ 2/2) (2.81) สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เคลื่อนย้าย planetarium ของศูนย์ศึกษาภาษาญี่ปุ่น (0.50) รางวัลสนับสนุน NGO ญี่ปุ่น (2 ราย) (0.75) รางวัลในการรักษาความปลอดภัยมนุษยในระดัปรากหญ้า (12 ราย) (0.95)	86.32 ร้อยล้านเยน (47.02 ร้อยล้านเยน) รับพนักงานวิจัย 5,271 คน (607 คน) ส่งผู้เชี่ยวชาญ 4,876 คน (1,212 คน) ส่งทีมสำรวจ 487 คน (283 คน) ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 451.12 ล้านเยน (451.12 ล้านเยน) รับนักเรียนต่างชาติ 1,696 คน (ส่งทีมงานร่วม) (22 คน) (อาสาสมัครอื่นๆ) (18 คน)
2005	354.53 ร้อยล้านเยน งานก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ (7)	รางวัลสนับสนุน NGO ญี่ปุ่น (5 ราย) (1.13) รางวัลในการรักษาความปลอดภัยมนุษยในระดัปรากหญ้า (28 ราย) (1.23)	60.08 ร้อยล้านเยน (35.53 ร้อยล้านเยน) รับพนักงานวิจัย 8,885 คน (604 คน) ส่งผู้เชี่ยวชาญ 525 คน (126 คน) ส่งทีมสำรวจ 215 คน (215 คน)

			ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 38,702.99 ล้านบาท (178.08 ล้านบาท) รับนักเรียนต่างชาติ 1,767 คน (ส่งทีมงานร่วม) (27 คน) (อาสาสมัครอื่นๆ) (38 คน)
2006	ไม่มี	1.61 ล้านบาท รางวัลสนับสนุน NGO ญี่ปุ่น (1 ราย) (0.04) รางวัลในการรักษาความปลอดภัยในระดับรากหญ้า (17 ราย) (1.57)	57.54 ล้านบาท (29.60 ล้านบาท) รับพนักงานวิจัย 2,951 คน (477 คน) ส่งผู้เชี่ยวชาญ 1,821 คน (150 คน) ส่งทีมสำรวจ 249 คน (249 คน) ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 116.70 ล้านบาท (116.70 ล้านบาท) รับนักเรียนต่างชาติ 1,758 คน (ส่งทีมงานร่วม) (20 คน) (อาสาสมัครอื่นๆ) (22 คน)
2007	โครงการรถไฟฟ้ามหานคร (สายสี	1.79 ล้านบาท รางวัลวัฒนธรรมในระดับรากหญ้า (1 ราย) (0.09)	24.47 ล้านบาท รับพนักงานวิจัย 433 คน

	ม่วง)	รางวัลความร่วมมือ NGO ญี่ปุ่น (3 ราย) (0.26) รางวัลในการรักษาความปลอดภัยในระดับรากหญ้า (16 ราย) (1.44)	ส่งผู้เชี่ยวชาญ 173 คน ส่งทีมสำรวจ 187 คน ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 52.21 ล้านบาท ส่งทีมงานความร่วมมือ 8 คน อาสาสมัครอื่นๆ 22 คน
ผลรวม จนถึงปี 2007	21,071.95 ล้านบาท	1,592.24 ล้านบาท	2,056.52 ล้านบาท รับพนักงานวิจัย 27,753 คน ส่งผู้เชี่ยวชาญ 8,137 คน ส่งทีมสำรวจ 13,309 คน ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ 38,755.20 ล้านบาท ส่งทีมงานความร่วมมือ 550 คน อาสาสมัครอื่นๆ 214 คน

หมายเหตุ) 1. การแยกรายปี การกู้ยืมเงินและเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าอ้างอิงข้อมูลแลกเปลี่ยนสาธารณะเป็นหลัก ความร่วมมือทางวิชาการอ้างอิงงบประมาณรายปี

2. “จำนวนเงิน” การกู้ยืมเงินและเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าอ้างอิงข้อมูลแลกเปลี่ยนสาธารณะ ความร่วมมือทางวิชาการอ้างอิงผลการใช้จ่ายของ JICA และผลการใช้จ่ายในความร่วมมือทางวิชาการของแต่ละกระทรวง แต่ละเมืองแต่ละจังหวัด ฯลฯ สำหรับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าต่อความมั่นคงของประชาชนในระดับรากหญ้าและความช่วยเหลือแบบให้เปล่าผ่าน NGO ประเทศญี่ปุ่น ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าด้านวัฒนธรรมในระดับรากหญ้าอ้างอิงสัญญาการบริจาธิ์

3. ผลรวมของการกู้ยืมเงินเช่น ไม่รวมกรณีที่ทำดำเนินการล่าช้า กรณีที่ยกเลิก
4. “รางวัลความร่วมมือ NGO ญี่ปุ่น” เป็น “รางวัลสนับสนุน NGO ญี่ปุ่น” ที่เปลี่ยนแปลงชื่อ
5. ความร่วมมือทางวิชาการในปี 2003 – 2006 เป็นผลของการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการของประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด ในช่วงปี 2546 – 2549 เป็นผลการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการของ JICA หนึ่ง เนื่องจากการดำเนินการของประเทศไทยปี 2007 อยู่ในช่วงการรวบรวมจึงแสดงผลของ JICA ผลรวมเป็นผลรวมของการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการที่ JICA ดำเนินการ
6. ในการส่งทีมงานสำรวจรวมการค้นคว้าตรวจสอบ เช่น การตรวจสอบงบประมาณ โครงการ การตรวจสอบพื้นฐาน การตรวจสอบความเชื่อถือ ฯลฯ ไว้ด้วย
7. มีผลรวมที่ไม่ตรงกันจากการปัดเลขทศนิยม

ตาราง 9 รายการโครงการความร่วมมือทางวิชาการที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการและแล้วเสร็จ (สิ่งที่แล้วเสร็จตั้งแต่ปี 2003 เป็นต้นมา)

รายการ	ช่วงเวลาดำเนินการ
โครงการเครือข่ายพื้นที่ป้องกันเอดส์	ก.พ.1998 – ม.ค.20004
โครงการพัฒนาขีดความสามารถสำนักงานวิจัยสาธารณสุขของรัฐ	มี.ค.1999 - ก.พ.2004
แผนการปรับปรุงระบบบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย	เม.ย.1999 - ก.ย.2005
แผนการพัฒนาเทคโนโลยีในการพัฒนาเมืองใหญ่	มี.ย.1999 - พ.ค.2005
แผนการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์หญ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย	ส.ค.1999 - ส.ค.2004
กิจกรรมเพิ่มขีดความสามารถในเทคโนโลยีแม่พิมพ์	พ.ย.1999 - ต.ค.2004
แผนการปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย เฟส 2	ธ.ค.1999 - ธ.ค.2004
โครงการศูนย์รองรับการเกิดของแมลงระหว่างประเทศของเอเชีย	มี.ค.2000 - มี.ค.2005
แผนการวิจัยและพัฒนาการใช้ในอุตสาหกรรม (เฟส 2)	มี.ย.2000 – พ.ค.2005
โครงการศูนย์รองรับการบาดเจ็บภายนอก	ก.ค.2000 – มี.ย.2005
แผนงานจัด ป้องกัน โรคสัตว์เลี้ยงในไทยและประเทศข้างเคียง	ธ.ค.2001 – ธ.ค.2006
แผนการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาสารสนเทศใช้ในการศึกษา	มี.ค.2002 – ก.พ.2005
แผนงานศูนย์การฝึกอบรมผู้บริหารจัดการพลังงาน	เม.ย.2002 – เม.ย.2005
โครงการความร่วมมือในภูมิภาคต่อมาตรการรองรับภัยธรรมชาติ	มี.ย.2002 – มี.ย.2005
โครงการศูนย์รองรับผู้พิการภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	ส.ค.2002 – ก.ค.2007
โครงการองค์การมาตรฐานการวัดของประเทศ (เฟส 1)	ต.ค.2002 – ต.ค.2004
โครงการเครือข่ายการศึกษาระดับสูงในกลุ่มอุตสาหกรรม ASEAN	มี.ค.2003 – มี.ค.2008
โครงการพัฒนาขีดความสามารถพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนากิจกรรมปกครองท้องถิ่น	ก.ค.2003 – พ.ย.2004
โครงการสนับสนุนสร้างระบบสารสนเทศในการประกันสุขภาพสาธารณะ	ก.ค.2003 – ก.ค.2006
การพัฒนาข้อมูลสถิติการเกษตรกรรมและการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ	ก.ค.2003 – ก.ค.2008
โครงการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่น	ก.ย.2003 – ก.ย.2004

รายการ	ช่วงเวลาดำเนินการ
แผนงานเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตรกรรมและเกษตรกรรมในภาคเหนือประเทศไทย	พ.ย.2003 - พ.ย.2006
มาตรการรองรับฝนกรด (อบรมดูงานประเทศกลุ่มโลกที่สาม)	ก.พ.2004 – ก.พ.2007
แผนการสร้างระบบเครือข่ายรวมในการดำเนินธุรกรรมบริการ	มี.ค.2004 – มี.ย.2005
โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการดำรงอาคารสถานที่ การบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	มี.ค.2004 – ก.ย.2006
โครงการปรับปรุงสถานที่จัดการน้ำบาดาล	พ.ค.2004 – พ.ย.2007
โครงการศึกษาโรคผิวหนัง	พ.ค.2004 – มี.ค.2009
แผนการพัฒนาดนอย่างต่อเนื่อง (อบรมดูงานประเทศกลุ่มโลกที่สาม)	มี.ย.2004 – ก.ค.2004
โครงการองค์มาตรฐานการวัดของประเทศ (เฟส 2)	มี.ย.2004 – พ.ค.2007
แผนการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรอย่างต่อเนื่องและการดำเนินการอุตสาหกรรมเกษตร (อบรมดูงานประเทศกลุ่มโลกที่สาม)	ก.ย.2004 – ม.ค.2007
แผนการพัฒนาขีดความสามารถในการประเมินผลโครงการลงทุนในต่างประเทศหลังจากแล้วเสร็จ	ต.ค.2004 – ต.ค.2007
โครงการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในการตรวจสอบทางการเงิน (อบรมดูงานพื้นที่ภายในประเทศ)	ต.ค.2004 – ต.ค.2009
โครงการพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์เพื่อช่วยเหลือในการกำหนดนโยบายของรัฐ	พ.ย.2004 – พ.ย.2005
โครงการแบ่งมอบหน้าที่สตรีในการปรับปรุงความเป็นอยู่ในหมู่บ้านเกษตรกร (อบรมดูงานประเทศกลุ่มโลกที่สาม)	ธ.ค.2004 – ก.ย.2005
โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการควบคุมการเข้าออกประเทศ	ธ.ค.2004 – ธ.ค.2007
โครงการศูนย์กลางความร่วมมือในพื้นที่ HIV/AIDS	ม.ค.2005 – มี.ค.2009
โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการค้นคว้าวิจัยสภาพแวดล้อม	มี.ค.2005 – ม.ค.2006
แผนงานเสริมสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเพาะเลี้ยงระดับสูง (อบรมดูงานประเทศกลุ่มโลกที่สาม)	เม.ย.2005 – มี.ค.2008
โครงการพัฒนาเพิ่มมาตรฐานงานบริการองค์กรปกครองท้องถิ่นและความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่น	มี.ย.2005 – มี.ย.2008

แผนงานส่งเสริมการจัดการพื้นที่ที่ดิน	ก.ย.2005 – ต.ค.2009
แผนงานการดำเนินงานความร่วมมือในการพัฒนาการเกษตรเอเชีย แอฟริกา (อบรมครูงานประเทศกลุ่มโลกที่สาม)	ต.ค.2005 – ต.ค.2008
โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการทดลอง การตรวจสอบ EEI	พ.ย.2005 – พ.ย.2009
โครงการสนับสนุนการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานการจัดของเสีย (สารประกอบทางเคมีอินทรีย์ที่มีคุณสมบัติระเหยได้: VOCs)	ม.ค.2006 – มี.ค.2007
โครงการสถิติอุตสาหกรรม	ก.พ.2006 – มี.ค.2007
โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันภัยพิบัติ	มี.ค.2006 – มี.ค.2008
โครงการความร่วมมือในพื้นที่กับมาตรการรองรับผลกระทบ เฟส 2	มิ.ย.2006 – มิ.ย.2007
โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบในด้านยุทธศาสตร์ว่าด้วยเทคโนโลยี (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการทำให้เป็นมาตรฐานสำหรับแบตเตอรี่พลังงานแสงอาทิตย์)	ส.ค.2006 – ก.ค.2008
โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบในด้านยุทธศาสตร์ว่าด้วยเทคโนโลยี (สนับสนุนการจัดตั้ง TLO) โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในงานอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์	ก.ย.2006 – มี.ค.2009
โครงการพัฒนาผู้นำสังคมในสหกรณ์ความร่วมมือด้านการเกษตร	ก.ย.2006 – ส.ค.2009
การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอาคารที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย	ต.ค.2006 – มี.ค.2009
โครงการพัฒนาการยอมรับการดำเนินธุรกรรมด้านภาษี	ธ.ค.2006 – มี.ค.2011
โครงการศูนย์กลางผู้พิการภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (เฟส 2)	มี.ค.2007 – ก.พ.2011
โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการรับรอง EE1 ประเทศไทย	เม.ย.2007 – เม.ย.2008
โครงการสร้างโมเดลแบบบูรณาการการบริการสังคมสงเคราะห์ การดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในสังคม	ก.ค.2007 – มิ.ย.2010
โครงการความร่วมมือในพื้นที่แผนงานฯ จัด ป้องกันโรคสัตว์เลี้ยงในกัมพูชา ลาว มาเลเซีย พม่า ไทยและเวียดนาม (เฟส 2)	ส.ค.2007 – ส.ค.2012
การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพในพื้นที่แม่น้ำโขง	ต.ค.2007 – ต.ค.2009
เครือข่ายการศึกษาาระดับสูงในกลุ่มอุตสาหกรรม ASEAN (เฟส 2)	พ.ย.2007 – ต.ค.2011

ตาราง 10 รายการโครงการความร่วมมือทางวิชาการที่อยู่ในระหว่างดำเนินการและแล้วเสร็จ (สิ่งที่แล้วเสร็จตั้งแต่ปี 2003 เป็นต้นมา)

รายการ	ช่วงเวลาดำเนินการ
การตรวจสอบแผนงานเฝ้าตรวจน้ำพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	มี.ค.2001 – มี.ค.2004
การตรวจสอบปรับแต่งแผนงานร่วนพัฒนาหมู่บ้านเกษตรกรลุ่มแม่น้ำลำภาชี	ต.ค.2002 – ก.พ.2005
การตรวจสอบช่วยเหลือการปรับแก้กฎระเบียบทางการเงิน	ธ.ค.2003 – ธ.ค.2005
การตรวจสอบการพัฒนาการให้บริการ ที่ปรึกษาในการลงทุนในการพัฒนาพื้นที่และการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	ก.พ.2004 – ต.ค.2005
การตรวจสอบการดำเนินการ โปรแกรมเมืองหลวงสำรองหน่วยงานของรัฐบริเวณชานเมืองกรุงเทพมหานคร	ก.ย.2004 – ส.ค.2006
การตรวจสอบการจัดทำแผนงานเพื่อพัฒนาการเกษตร หมู่บ้านเกษตรกรอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือ ประเทศไทย	ก.ย.2004 – ธ.ค.2007
การตรวจสอบแผนงานสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินธุรกรรม	พ.ย.2004 – ก.ค.2007
แผนการเพิ่มความเข้มแข็งระบบสนับสนุนองค์กรของรัฐในการจัดการสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาค	พ.ค.2007 – ก.ค.2008

ตาราง 11 ข้อเสนอความช่วยเหลือแบบให้เปล่าต่อความมั่นคงของประชาชนในระดับรากหญ้าในปี 2007

ข้อเสนอ
แผนการก่อสร้างศูนย์ฝึกอบรมในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์ป่าไม้สาธารณะ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
แผนการปรับปรุงก่อสร้างอาคารใหม่โรงเรียนน้ำพูน จ.น่าน
แผนการฝึกอบรมการผลิตสิ่งทอเพื่อหญิงชาวเขา
แผนการก่อสร้างอาคารและหอพักโรงเรียนประถมห้วยฝาย อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
แผนการก่อสร้างอาคารโรงเรียนบ้านห้วยตอง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
แผนการก่อสร้างอาคารและหอพักโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25 โรงเรียน อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
แผนการสนับสนุนการจัดวัดบูรณะเปิดในพื้นที่เขาพระวิหาร

แผนการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS ในจังหวัดพิษณุโลก
แผนการปรับปรุงก่อสร้างอาคารใหม่โรงเรียนวัดบ้านดี
แผนการก่อสร้างอาคาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
แผนการสนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิระยะกลาง
แผนการปรับปรุงก่อสร้างอาคารใหม่โรงเรียนคอนเอนโนนภูอาวิทยา จ.กาฬสินธุ์
แผนการก่อสร้างสถานที่ฝึกเด็กพิการของโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดแพร่
แผนการสนับสนุนการศึกษาในการติดต่อสื่อสารกับคนพม่าในจังหวัดพังงา
แผนการก่อสร้างหอพักนักเรียนสำหรับเด็กกระเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรี
แผนการสนับสนุนการศึกษาเด็กพม่าในจังหวัดราชบุรี

1. รายการโครงการกู้ยืมเงินเยนในประเทศไทย

1. แผนการขยายสถานีจ่ายไฟฟ้า (3 จังหวัดภาคเหนือ)
2. เชื้อนสิริกิต์
3. สถานีผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำเชื้อนสิริกิต์
4. การพัฒนาการเกษตรลุ่มแม่น้ำกว
5. โครงการชลประทานจังหวัดเชียงใหม่
6. เชื้อนน้ำพรม
7. ถนนพิษณุโลก-เด่นชัย
8. โครงการขยายต้นน้ำขอนแก่น
9. แผนงานก่อสร้างเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำเชื้อนภูมิพลลำดับที่ 8
10. การฟื้นฟูสถานีผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำเชื้อนภูมิพล
11. โครงการพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการปฏิรูปพื้นที่การเกษตร
12. แผนงานสะพานข้ามลำน้ำแม่โขงลำดับที่ 2
13. โครงการโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำต้นน้ำแควใหญ่ (E/S)
14. การบำรุงรักษาต้นน้ำ 2 เมือง
15. การก่อสร้างศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในงานอุตสาหกรรม

16. การปรับปรุงทางรถไฟ (I) – (III)
17. การเพาะปลูกแก่งคอย-บ้านหม้อป้อม (E/S)
18. เชื้อนบ้านเจ้าเพชร
19. เชื้อนแหลมคอนน้อย
20. แอ่งน้ำปลายน้ำแควใหญ่
21. เครื่องจ่ายกระแสไฟฟ้าเชื้อนแหลมคอนน้อย
22. ถนนท่าเรือ-กาญจนบุรี
23. งานก่อสร้างเครื่องผลิตไฟฟ้าพลังน้ำแบบปั้มน้ำลำตะคอง
24. แผนงานเสริมสร้างสถานีแปลงกระแสไฟฟ้า เครื่องจ่ายส่งไฟฟ้า
25. เชื้อนแก่งกระจาน
26. โครงการระบบชลประทานจังหวัดนครราชสีมา
27. แผนงานเพาะปลูกเจ้าพระยา
28. แผนงานเพาะปลูกป่าสัก
29. โครงการทางหลวงภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รวม 20 เส้นทาง)
30. แผนงานขยายทางน้ำเมืองในภาคใต้
31. งานผลิตไฟฟ้า กฟผ. (EGAT)
32. โครงการก่อสร้างถนนภาคใต้
33. แผนงานปรับปรุงสามทางหลวงหลัก (ก่อสร้างทางเก็บค่าบริการ 3 เส้นทาง)
34. แผนงานปรับปรุงทางหลวงหลักในภูมิภาค

(โครงการบริเวณกรุงเทพมหานคร)

1. เครื่องจ่ายโทรศัพท์กรุงเทพมหานคร
2. สะพานท่าจันทร์
3. สะพานสาทร
4. ไฟฟ้าพลังไอน้ำกรุงเทพใต้
5. ทางด่วนกรุงเทพ

6. สะพาน Memorial
7. ทางน้ำในกรุงเทพ
8. ปรับปรุงท่อส่งน้ำในกรุงเทพ
9. สนามบินกรุงเทพ
10. สะพานนนทบุรี
11. สะพานปทุมธานี
12. สะพานพระราม 6 ใหม่
13. เพิ่มการขนส่งทางรถไฟ
14. เสริมสร้างเครือข่ายโทรศัพท์ทางไกลเขตกรุงเทพ
15. สร้างสะพานกรุงเทพใหม่
16. งานก่อสร้างถนนวงแหวนรอบนอกด้านตะวันออกของกรุงเทพ (II)
17. งานปรับปรุงการจ่ายน้ำกรุงเทพ
18. งานซ่อมบำรุงทางน้ำกรุงเทพ
19. งานก่อสร้างทางด่วนกรุงเทพระยะที่ III (II)
20. งานก่อสร้างสะพานวัดนครอินทร์และถนนในพื้นที่
21. งานแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีญี่ปุ่นไทย
22. งานก่อสร้างรถไฟฟ้ามหานคร (I) – (V)
23. งานก่อสร้างท่าอากาศยานกรุงเทพลำดับที่ 2 (I) – (IV)
24. แผนงานปรับปรุง ขยายเครือข่ายป้อนไฟฟ้ากรุงเทพ
25. แผนงานก่อสร้างถนนวงแหวนอุตสาหกรรม
26. งานก่อสร้างสะพานปากเกร็ดและถนนในพื้นที่
27. งานซ่อมบำรุงทางน้ำกรุงเทพลำดับที่ 7 (I) (II)

(โครงการทั่วประเทศ)

1. เสริมสายส่งไฟฟ้าภูมิภาค
2. เสริมเครือข่ายโทรศัพท์ (สายเคเบิลในภูมิภาค)
3. แผนงานไฟฟ้าหมู่บ้านเกษตรกร
4. แผนงานซ่อมบำรุงการรถไฟไทย (II)
5. แผนงานเสริมสร้างสายส่งไฟฟ้า PEA (II)
6. แผนงานเพิ่มการขนส่งทางรถไฟ (II)
7. เสริมสร้างเครือข่ายโทรศัพท์ทางไกลภูมิภาค
8. แผนงานสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาหมู่บ้านการเกษตรภูมิภาค (II)
9. แผนงานพัฒนาพื้นที่
10. แผนงานสนับสนุนทุนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
11. GEF (งานส่งเสริมประสิทธิภาพในการใช้งานพลังงานไฟฟ้า)
12. งานปรับปรุงเครือข่ายทางหลวงหลักในภูมิภาค (I) – (III)
13. งานเพิ่มความเข้มแข็งวิทยาลัยศึกษาวิชาชีพเฉพาะ
14. แผนงานสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาหมู่บ้านการเกษตรภูมิภาค (IV)
15. งานสร้างเสริมระบบแจกจ่ายพลังงานไฟฟ้า PEA (V)
16. งานปรับปรุงความเชื่อถือได้ของระบบแจกจ่ายพลังงานไฟฟ้า
17. งานก่อสร้างซ่อมบำรุงสถานที่สาธารณะภูมิภาค
18. แผนงานสร้างเสริมระบบแจกจ่ายพลังงานไฟฟ้า PEA (ระยะที่ 1 ขั้นที่ 6)
19. แผนงานสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาหมู่บ้านการเกษตรภูมิภาค (V)
20. แผนงานสร้างอุตสาหกรรมขนาดย่อม
21. แผนงานส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (II)
22. แผนการลงทุนทางสังคม
23. แผนการสร้างความเชื่อถือในการสร้างผลผลิตการเกษตร พัฒนาภูมิภาค
24. แผนงานเพิ่มความเข้มแข็งด้านอุตสาหกรรม
25. แผนการพัฒนาพื้นที่ (II)

26. โปรแกรมกู้ยืมเงินด้านสังคมในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ
27. งานจัดการน้ำเสียก่อสร้างสถานประกอบการสาธารณสุขในพื้นที่
28. การกู้ยืมเงินในด้านการเกษตร
29. แผนงานดำรงพื้นฐานการวัดของประเทศ (I) (II)
30. แผนงานสร้างเสริมระบบแจกจ่ายพลังงานไฟฟ้า PEA (ระยะที่ 2 ขั้นที่ 7)

(โครงการพื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันออก)

1. การแยกแก๊สธรรมชาติ
2. ท่อส่งน้ำชายฝั่งภาคตะวันออก
3. เชื้อหนองปลาไหล (E/S)
4. พัฒนาชายฝั่งภาคตะวันออก
5. ท่อส่งน้ำหนองค้อ-แหลมฉบัง
6. นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง
7. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด
8. โรงงานปุ๋ย
9. งานก่อสร้างทางรถไฟศรีราชา-แหลมฉบัง
10. งานก่อสร้างทางรถไฟสัตหีบ-มาบตาพุด
11. งานก่อสร้างทางหลวงชลบุรีพัทยา
12. งานก่อสร้างเชื้อหนองปลาไหล
13. งานก่อสร้างท่อส่งน้ำสัตหีบ-มาบตาพุด
14. งานก่อสร้างทางหลวงกรุงเทพชลบุรี (I) (II)
15. งานก่อสร้างถนนวงแหวนรอบนอกด้านตะวันออก
16. งานก่อสร้างทางรถไฟคลอง 19 แก่งคอย
17. ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล – หนองค้อ (E/S)
18. งานก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง
19. แผนงานงานก่อสร้างท่าเรือมาบตาพุด
20. งานก่อสร้างท่อส่งน้ำดอกกราย-มาบตาพุด

2. รายการโครงการความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการ

1. โครงการปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (II)
2. โครงการก่อสร้างศูนย์การเพาะปลูกขนาดใหญ่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เครือข่ายพื้นที่ป้องกันเอดส์
4. ศูนย์ฝึกอบรม Primary Health Care
5. โครงการพัฒนาถั่วลิสงแผนงานก่อสร้างสะพานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการประปา (เฟส 2)
7. ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการประปา (เฟส 2)
8. แผนงานวิจัยเทคโนโลยีชีวภาพในพืช ม.เชียงใหม่
9. โครงการปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (II)
10. แผนงานก่อสร้างศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาการเกษตรพื้นที่สูงเชิงคำ
11. แผนการพัฒนาหมู่บ้านใหม่
12. โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตวัสดุไม้
13. โรงพยาบาลของรัฐภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ใช้ตรวจ)
14. เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับยาใช้ในการเกษตรภาคเหนือ
15. ศูนย์พัฒนาเซรามิกภาคเหนือ
16. การวิจัยพัฒนาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (โครงการพัฒนาญี่ปุ่นไทย)
17. ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
18. แผนงานครอบครัว
19. แผนงานชุดบ่อเร่งด่วนในพื้นที่แห้งแล้ง
20. แผนงานปรับปรุงทางระบายน้ำในการเพาะปลูกรังสิต
21. โครงการสาธารณสุข
22. ศูนย์ค้นคว้าและวิจัยสภาพแวดล้อม
23. แผนงานครอบครัว สุขภาพแม่เด็ก
24. โครงการพัฒนาการผลิตข้าวโพด
25. แผนงานพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

26. โครงการศูนย์การรักษาบาดเจ็บภายนอก
27. โครงการพื้นที่ทดลองปลูกข้าวสุพรรณบุรี
28. แผนงานอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิตบริเวณพรมแดน
29. ศูนย์ผลิตวัคซีนโรคปากและเท้า
30. โรงเรียนพยาบาลมหาสารคาม
31. โครงการประปาขอนแก่น
32. โครงการพัฒนาการเพาะปลูก
33. โครงการพัฒนาการเพาะเลี้ยง
34. ศูนย์ฟื้นฟูแรงงาน
35. โครงการฝึกอบรมวิจัยผลิตวัสดุไม้ (II)
36. ศูนย์วิจัยเชื้อเพลิงรถยนต์ปรับปรุงสภาพแวดล้อม
37. โครงการส่งเสริมความร่วมมือทางการเกษตร (ศูนย์ฝึกสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ร่วม)
38. ศูนย์พัฒนาการเกษตร
39. ศูนย์สุขภาพสัตว์เลี้ยง
40. ศูนย์ทดสอบความเป็นมาตรฐานทางอุตสาหกรรม
41. ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอุบลราชธานี
42. ศูนย์ฝึกอบรมลูกเรือ
43. เขื่อน Meka
44. เขื่อน Takao
45. โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการวางแผนพัฒนาองค์กรท้องถิ่น
46. โครงการเพิ่มสุขอนามัยในอาหาร
47. Kao Edarn Holding Center
48. ศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาวิชาชีพผู้ประสภักย์
49. ศูนย์การแพทย์สระแก้ว
50. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำสระแก้ว
51. โครงการความร่วมมือทางการแพทย์ผู้ลี้ภัยกัมพูชา

52. ศูนย์วิจัยการสะสมจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว
53. ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการสร้างถนน
54. เชื้อนเขาลัน
55. ศูนย์สุขภาพสัตว์เลี้ยง
56. โครงการก่อสร้างแหล่งจ่ายน้ำพุนันนิคม
57. ศูนย์วิจัยพัฒนาสุขภาพในพื้นที่
58. โครงการปรับปรุงคุณภาพยางธรรมชาติ
59. ศูนย์การประมงในทะเลระยอง
60. แผนงานวิจัยพัฒนาแหล่งทรัพยากรน้ำ
61. พัฒนาการเพาะเลี้ยงชายฝั่งทะเล
62. การปรับปรุงสุขอนามัยแรงงานในท้องถิ่น
63. ศูนย์เพาะเลี้ยงชายฝั่งทะเล
64. แผนเสริมสร้างศูนย์สุขอนามัยแรงงาน
65. ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการประปา (I) (II)
66. ศูนย์สมุทรวิทยาบางแสน
67. แผนงานฟื้นฟูการระบายน้ำแม่น้ำบั้นนาราคใต้
68. ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้ง
69. ศูนย์ฝึกอบรม Primary Health Care
70. ท่าปูลานครศรีธรรมราช
71. แผนซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ฟื้นฟูการก่อสร้างถนนภาคใต้
72. แผนการออกแบบก่อสร้างโรงพยาบาลมหาราช
73. แผนงานเสริมสร้างโรงพยาบาลมหาราช

(โครงการบริเวณกรุงเทพมหานคร)

1. แผนการวิจัยสิ่งเพาะปลูกทางการเกษตรที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์
2. การดำเนินการความร่วมมือในการสร้างช่างเทคนิคกระจายไฟฟ้าอัตโนมัติในภูมิภาค

3. แผนงานศูนย์เทคโนโลยีการเพาะปลูก (II)
4. งานก่อสร้างซ่อมบำรุง ม.เกษตร
5. งานวิจัย ม.เกษตร (II)
6. เครื่องจักรเกษตรกรรม ม.เกษตร
7. งานวิจัยการเสื่อมสลายของชั้นบรรยากาศ
8. ศูนย์ฝึกอบรมวิจัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของรัฐ
9. ศูนย์ฝึกอบรมการรถไฟ
10. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารสิทธิบัตรสถานที่อุตสาหกรรม
11. คณะวิศวกรรม มหาวิทยาลัยพระมงกุฎ
12. ศูนย์ฝึกอบรมวิจัยการค้า
13. ศูนย์สวัสดิการเยาวชน
14. โครงการสนับสนุนอุปกรณ์วิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15. ศูนย์พัฒนาคุณภาพข้าวโพด (รวมความร่วมมือทางเทคโนโลยีที่พระพุทธรบาท)
16. โครงการพัฒนางานอุตสาหกรรมเครื่องจักร การจัดการโลหะ
17. แผนก่อตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะช่อง 11
18. แผนเสริมสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย
19. ศูนย์วิจัยสาธารณสุขแห่งชาติ
20. โครงการพัฒนาการเพาะปลูก การเกษตร
21. ศูนย์เทคโนโลยีการเพาะปลูก (สามเสน)
22. ศูนย์ทดลอง วิจัยการเพาะปลูก (ปากเกร็ด)
23. การศึกษาของพยาบาล
24. แผนงานครอบครัว
25. ศูนย์ฟื้นฟูอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องเรือน
26. ศูนย์วิจัยเภสัชกรรม
27. ศูนย์ไวรัส
28. มหาวิทยาลัยทางการแพทย์มหิดล

29. แผนสร้างเสริมคณะวิศวกรรม ม.ธรรมศาสตร์
30. ศูนย์ฝึกอบรม Primary Health Care
31. ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้ง
32. ศูนย์พัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นครั้งคราว
33. โรงพยาบาลทรวงอก
34. ศูนย์มะเร็งแห่งชาติ
35. ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการประปา
36. ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการประปา (เฟส 2)
37. มาตรการป้องกันโรคโปลิโอ
38. โรงพยาบาลประสาท
39. มหาวิทยาลัยทางการแพทย์รามธิบดี
40. ศูนย์ฝึกอบรมวิจัยการปลูกป่าส่วนกลาง
41. ศูนย์จัดทำรายการออกอากาศมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
42. แผนงานซ่อมบำรุงงานระบายน้ำกรุงเทพ
43. แผนงานปรับปรุงสถานระบายน้ำในการเพาะปลูก
44. โครงการเพิ่มผลผลิต
45. แผนงานลดความยากจน
46. ศูนย์วิจัยญี่ปุ่น ม.ธรรมศาสตร์
47. แผนงานป้องกันขจัดโรคสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยและประเทศข้างเคียง
48. ศูนย์คนพิการภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
49. เครือข่ายการศึกษาระดับสูงในกลุ่มอุตสาหกรรม ASEAN
50. ศูนย์การฝึกอบรมผู้บริหารจัดการพลังงาน
51. โครงการสนับสนุนสนามบินสุวรรณภูมิ
52. ศูนย์เพิ่มความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารใช้ในการศึกษา
53. ศูนย์สนับสนุนการสร้างระบบข้อมูลข่าวสารประกันสุขภาพสาธารณะ
54. โครงการสร้างระบบเครือข่ายรวมในงานบริการภาครัฐ

55. โครงการความร่วมมือในองค์กรปกครองท้องถิ่น
56. โครงการพัฒนาข้อมูลสถิติการเกษตรกรรมและการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ
57. ความร่วมมือในมาตรการเกษตรกรรมในพื้นที่ (บริษัท)
58. ศูนย์วัฒนธรรมสังคมศึกษา
59. สถานีวิจัยการผลิต สุขอนามัยสัตว์เลี้ยงแห่งชาติ
60. แผนเสริมสร้างคณะวิศวกรรม ม.พระมงกุฎ
61. แผนงานซ่อมบำรุงเครื่องจักรงานวิจัยวิศวกรรม ชีววิทยาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
62. ศูนย์ทดสอบการวัดทางอุตสาหกรรม การทำให้มีมาตรฐานอุตสาหกรรม
63. ศูนย์สื่อสารเร่งด่วนของประชาชน
64. ศูนย์ควบคุมน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร
65. แผนงานก่อสร้างสะพานถนนพระรามสี่
66. แผนงานซ่อมบำรุงวัสดุเครื่องจักรแยกแยะบ่งชี้
67. แผนงานก่อสร้างศูนย์ทดสอบการวัดทางอุตสาหกรรม การทำให้มีมาตรฐานอุตสาหกรรม
68. แผนงานสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์โรงเรียนอาชีวะปทุมวัน
69. แผนงานเสริมสร้างโรงเรียนอาชีวะปทุมวัน
70. แผนงานก่อสร้างศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพเยาวชน
71. แผนสร้างเสริมคณะวิศวกรรม ม.ธรรมศาสตร์
72. มาตรการป้องกันเอดส์
73. การพัฒนาฟาร์มส่วนกลาง
74. การอนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูกภาคตะวันออก
75. แผนงานวิจัยการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์จากทะเล
76. ศูนย์วิจัยน้ำใต้ดินประเทศไทย
77. โครงการเพิ่มขีดความสามารถสถานที่วิจัยสุขอนามัยแห่งชาติ
78. ศูนย์ค้นคว้าวิจัยเทคโนโลยีในการใช้น้ำในงานอุตสาหกรรม (I) (II)
79. แผนงานปรับปรุงระบบบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย
80. โครงการเพิ่มเทคโนโลยีในการพัฒนาเมือง

81. งานพัฒนาเทคโนโลยีแม่พิมพ์
82. โครงการศูนย์ป้องกันแมลงระหว่างประเทศเอเชีย
83. เพิ่มเทคโนโลยีในการทดลอง ตรวจสอบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ
84. ศูนย์วิจัยเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารสารสนเทศ KMITL
85. แผนงานก่อสร้างศูนย์คนพิการภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับ

เดือนที่	วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	กิจกรรมที่ดำเนินการมา	ผลที่ได้รับ
1 – 3	1. เพื่อศึกษากระบวนการให้ ความช่วยเหลือต่างประเทสของญี่ปุ่นตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานนโยบาย และการประเมินผลโครงการ	1.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานนโยบาย และการประเมินผลโครงการ	1.1.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวข้องภายในประเทศและประเทศญี่ปุ่น	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานนโยบาย และการประเมินผลโครงการ ของกระบวนการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นทั้งจากเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานและการประเมินผลโครงการ รวมทั้งรูปแบบการจัดองค์กรของการให้ความช่วยเหลือต่างประเทสของญี่ปุ่น
2 - 3	2.เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดการองค์กรของ JICA ทั้งในด้านการบริหารการเงิน การบริหารองค์กร และความสอดคล้องกับนโยบายในภาพรวมของรัฐบาลญี่ปุ่น	2.1 รวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศและต่างประเทศ	2.1.1 รวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ในประเทศไทย เช่น องค์กรของ JICA, กระทรวงการต่างประเทศ, สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถานทูตญี่ปุ่น 2.1.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ประเทศญี่ปุ่น เช่น กระทรวงการต่างประเทศ	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการองค์กรของ JICA ทั้งในด้านการบริหารการเงิน การบริหารองค์กร และข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในประเทศ	ข้อมูลเกี่ยวกับ JICA ในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศของญี่ปุ่น ผ่าน JICA และข้อมูลต่างๆของ JICA ที่เกี่ยวข้อง ร่างรายงานวิจัย

เดือนที่	วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	กิจกรรมที่ดำเนินการมา	ผลที่ได้รับ
			JICA ในประเทศญี่ปุ่น, สำนักนายกรัฐมนตรี, กระทรวงเกษตรประมงและป่าไม้, กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวง METI, JOCV	และ บุคคลที่เกี่ยวข้องใน ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้ง วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนร่าง รายงานวิจัย	
4 - 8	3. เพื่อค้นหาข้อดีและข้อด้อยของการจัดตั้งองค์กรอิสระในการดูแลโครงการให้ความช่วยเหลือ ODA	3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ 3.2 นำเสนอรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 3.3 นำข้อเสนอมาปรับปรุงเพื่อเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป	- 3.2.1 รายงานผลการวิจัยให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3.3.1 เก็บข้อมูลเพิ่มเติม 3.3.2 เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์	สังเคราะห์ข้อมูล ส่งรายงานความก้าวหน้าแก่ สกว. เก็บข้อมูลจากเอกสารเพิ่มเติมและปรับปรุงรายงานการวิจัย	ร่างรายงานวิจัย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์